

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM

DALI

Yüksek Lisans Tezi

**COVID-19 PANDEMİSİNİN SAĞLIK VE GIDA
SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNDE
PSİKOLOJİK ETKİSİ**

**Elif ÇETİNKAYA
195017017**

**Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Fatih YILMAZ**

Bandırma 2023

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM
DALI

Yüksek Lisans Tezi

COVID-19 PANDEMİSİNİN SAĞLIK VE GIDA
SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNDE
PSİKOLOJİK ETKİSİ

Elif ÇETİNKAYA
195017017

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Fatih YILMAZ

Bandırma 2023

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI

Bandırma Onyedİ Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İnsan Kaynakları Programında Yüksek Lisans öğrencisi Elif ÇETİNKAYA tarafından Prof. Dr. Fatih YILMAZ'ın danışmanlığında hazırlanan “Covid-19 Pandemisinin Sağlık ve Gıda Sektöründe Çalışanlar Üzerinde Psikolojik Etkisi” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 30 /01/2023 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında oyçokluğu/oybirliği ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı-Danışman

Prof. Dr. Fatih YILMAZ

Jüri Üyesi

Dr.Öğr.Üyesi Aslı KAVURMACI

Jüri Üyesi

Dr.Öğr.Üyesi Tolga BARIŞIK

ETİK BEYAN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (30/01/2023)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Elif ÇETİNKAYA
İmzası

ÖZET

COVID-19 PANDEMİSİNİN SAĞLIK VE GIDA SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNDE PSİKOLOJİK ETKİSİ

Elif ÇETİNKAYA

Covid-19 pandemisinin beklenmedik bir kriz oluşu ve sağlığımızı tehdit ettiği kadar sosyal ve ekonomik hayatımızı da fazlasıyla etkilemiştir. Ülke ekonomisi olarak zor dönemlerden geçtiğimiz süreçte bir de pandemi ile ekonomi giderek kötü bir hal almıştır. Sosyal hayat ise durma noktasına gelmiştir. Covid-19 virüsünün bulaşma riskini en aza indirmek için çeşitli tedbirler alınmıştır. Ülke giriş-çıkışlarının sınırlandırılması, bazı işletmelerin faaliyetlerini durdurması, sokağa çıkma yasakları, eğitime verilen ara gibi tedbirler alınmıştır. Çalışma hayatımızda da büyük değişikliklere neden olan pandemi uzaktan çalışma ve tele-çalışmayı gündeme getirmiştir. Teknolojik olarak yeterli alt yapıya sahip tüm işletmeler uzaktan çalışma veya tele-çalışma düzenine geçiş yapmıştır. Bu süreçte uzaktan çalışmaya uygun olmayan sektörlerde ise yoğun bir çalışma dönemine girmiştir. Tüm dünyayı etkileyen pandemi çalışanları çalışma psikolojisi anlamında da olumsuz etkilemiştir. Bu sektörlerin başında pandemi sürecinde işyerinde ve daha yoğun çalışmak zorunda kalan sağlık ve gıda sektörleri gelmektedir. Sağlık ve gıda sektörü çalışanlarında pandemi sebebiyle çalışma psikolojisi kapsamında psikolojik farklı etkiler ortaya çıkmıştır. Yapılan bu tez çalışmasında bu etkiler hastalık algısı, nedenler algısı, kontrol algısı ve kaçınma davranışları olarak dört bölümde incelenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket çalışmasının evreni Bandırma ve Balıkesir seçilmiştir. Anket çalışmasına toplam 170 gönüllü sağlık ve gıda sektörüne ait çalışan bireyler katılmıştır. Anket demografik yapı ile birlikte hastalık algısı, nedenler algısı, kontrol algısı ve kaçınma davranışları olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Analizin içeriği ise betimsel istatistik, güvenirlik testi, faktör analizi, T-testi ve ANOVA testidir.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, Çalışma Psikolojisi, Uzaktan Çalışma, Gıda Sektörü, Sağlık Sektörü

ABSTRACT

THE PSYCHOLOGICAL EFFECT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON HEALTH AND FOOD WORKERS

Elif ÇETİNKAYA

The unexpected crisis of the Covid-19 pandemic has affected our social and economic life as well as threatening our health. While we are going through difficult times as the country's economy, the economy has become increasingly bad with a pandemic. Social life has come to a standstill. Various measures have been taken to minimize the risk of transmission of the Covid-19 virus. Restriction of country entrances and exits, cessation of activities of some businesses, curfews, and breaks in education are counted as measures. The pandemic, which has caused great changes in our working life, has brought teleworking and teleworking to the agenda. All businesses with sufficient technological infrastructure have switched to teleworking or teleworking. In this process, there have been sectors that are not suitable for remote working and have entered an intense working period. During this intense working period, the pandemic, which affected the whole world, also affected working individuals. The economy and social life of our country have been adversely affected, and this negative impact has also had reflections on the working life. Health and food sectors are at the forefront of these sectors. Due to the pandemic in health and food sector workers, its effects have emerged within the scope of work psychology. In the study, these effects were examined in four parts as the perception of illness, the perception of causes, the perception of control and avoidance behaviors. A questionnaire was used as a data collection tool in the study. Bandırma and Balıkesir were chosen as the universe of the survey study. A total of 170 volunteer health and food sector employees participated in the survey. The questionnaire consists of five sections: perception of illness, perception of causes, perception of control and avoidance behaviors, along with demographic structure. The data obtained from the survey study were analyzed and interpreted with the SPSS program. The content of the analysis is descriptive statistics, reliability test, factor analysis, T-test and ANOVA test. **Keywords:** Covid-19, Work Psychology, Remote Working, Food Industry, Health Industry

ÖNSÖZ

Covid-19 pandemisinin etkileri yalnızca sağlığını ve sosyal hayatımızı etkilememiş, çalışma hayatımızda da büyük etkiler yaratmıştır. Bu anlamda Covid-19 pandemisi sağlık ve gıda sektörü çalışanlarını çalışma psikolojisi kapsamında oldukça etkilemiştir.

Bu çalışmada, Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda sektörü çalışanlarını çalışma psikolojisi kapsamında etkilerini incelerken bana her daim destek olan, yol gösteren, sabır ve özverisini benden esirgemeyen değerli ve kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Fatih YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım. Başladığım akademik yolda bana manevi ve maddi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen öncelikle annem, babam ve kardeşim Seher EKER, Uğur ÇETİNKAYA ve Eray ÇETİNKAYA'ya, değerli yol arkadaşım ve dostlarım Burak ALTIKAT, Büşra ÇAKIR, Sevin KARAGÖZ ve Gizem AKÇAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ek olarak çalışmamda yer alan anket formunu değerli zamanlarını ayırıp dolduran emektar sağlık ve gıda çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Elif ÇETİNKAYA

Bandırma/BALIKESİR

30.01.2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	x
ŞEKİLLER	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Analizi ve Veri Toplama Yöntemi	4
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. COVID-19 VİRÜSÜNÜN TANIMI VE ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ	6
1.1. Geçmişteki Salgınlar	7
1.1.1. Veba (kara ölüm)	7
1.1.2. Kolera salgını	8
1.1.3. HIV/AIDS	9
1.1.4. Tifüs	10
1.1.5. Suçiçeği salgını	11
2. COVID-19 PANDEMİSİNİN ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ	12
2.1. Uzaktan Çalışma ve Tele-çalışma Düzeni.....	13
2.2. Covid-19 Pandemisinin İşsizliğe Etkisi	14

2.3. Covid-19 Pandemisinin Ekonomiye ve Ücret Düzeylerine Etkisi	16
2.4. Covid-19 ve Sosyal Güvenliğe Etkisi	18
İKİNCİ BÖLÜM	20
1. ÇALIŞMA PSİKOLOJİSİ	20
1.1. İşe Yabancılaşma.....	22
1.2. İş Tatmini	22
1.3. İş Motivasyonu	23
1.4. İş Stresi	24
1.5. Duygusal Bağlılık.....	25
1.6. Devamlılık Bağlılığı	26
2. COVID-19 ve İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
1. LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	29
1.1. Yöntem	33
1.1.1. Evren ve Örneklem	33
1.1.2. Veri Toplama Araçları	35
2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	35
2.1. Araştırmanın Hipotezleri	36
2.2. Araştırmanın Demografik Bulguları	36
2.3. Betimsel Analiz	53
2.4. Araştırmanın Güvenirlik Analiz İncelemesi.....	62
2.5. Araştırmanın Faktör Analizi İncelemesi	63
2.6. Araştırmanın T-Testi Analizi İncelemesi	66
2.7. Araştırmanın ANOVA Testi	69
SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	81

EK-1 ANKET FORMU.....	81
EK-2 ANKET FORMUNU GELİŞTİRİRKEN EKLENEN SORULAR.....	88
EK-3 ARAŞTIRMANIN COMPONENT MATRİS TABLOSU	90
EK-4 ANKET SORULARI VE FREKANS DEĞERLERİ.....	96
EK-5 "BU HASTALIK SÖYLENDİĞİ KADAR TEHLİKELİ DEĞİLDİR." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	101
EK-6 "KORONAVİRÜS HERKESE BULAŞABİLİR." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	104
EK-7 "SALGININ NEDENLERİNDEN BİRİ SU KAYNAKLARININ VE ÇEVRENİN KİRLENMESİDİR." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU.....	106
EK-8 "BU TÜR SALGINLAR TOPLUMUN DİNDEN UZAKLAŞMASINA KARŞI TANRININ VERDİĞİ BİR CEZADIR. "SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	108
EK-9 "ÇALIŞTIĞIM SEKTÖRDE DEZENFEKTAN, ELDİVEN, MASKE GİBİ KORUYUCU DONANIMLARI KOLAYLIKLA TEMİN EDEBİLİRİM. SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	111
EK-10 "KORONAVİRÜS SALGINI YÜZÜNDEN İŞİ BIRAKMAYI DÜŞÜNDÜM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU ...	115
EK-11 "KORONAVİRÜSE YAKALANMAMAK İÇİN OKULA, İŞE GİTMEM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	118
EK-12 "KORONAVİRÜSE YAKALANMAMAK İÇİN TANIDIĞIM İNSANLARLA SELAMLAŞIRKEN ONLARI ÖPMEM VE ELLERİNİ SIKMAM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU	120

TABLÖLAR

Tablo 3.1. Demografik Dağılım	34
Tablo 3.2. Yaş Aralıklarına Göre Hastalık Algısı İncelemesi-1	37
Tablo 3.3. Cinsiyete Göre Hastalık Algısı İncelemesi-1	38
Tablo 3.4. Sektöre Göre Hastalık Algısı-1	39
Tablo 3.5. Yaş Aralıklarına Göre Hastalık Algısı İncelemesi-2	41
Tablo 3.6. Yaş Aralıklarına Göre Nedenler Algısı İncelemesi-1	43
Tablo 3.7. Sektöre Göre Kontrol Algısı-1	44
Tablo 3.8. Sektöre Göre Kontrol Algısı-2	45
Tablo 3.9. Sektöre Göre Kontrol Algısı-3	46
Tablo 3.10. Sektöre Göre Kontrol Algısı-4	47
Tablo 3.11. Sektörlere Göre Kontrol Algısı-5	48
Tablo 3.12. Sektöre Göre Kontrol Algısı-6	49
Tablo 3.13. Sektöre Göre Kontrol Algısı-7	50
Tablo 3.14. Sektöre Göre Kaçınma Davranışları-1	51
Tablo 3.15. Sektöre Göre Kaçınma Davranışları-2	52
Tablo 3.16. Yaş Aralıklarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları	53
Tablo 3.17. Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları	54
Tablo 3.18. Sektöre Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları	54
Tablo 3.19. Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları	55
Tablo 3.20. Anket Soruları ve Frekans Değerleri (EK-4)	55
Tablo 3.21. "Bu Hastalık Söylendiği Kadar Tehlikeli Değildir." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-5)	58
Tablo 3.22. "Koronavirüs Herkese Bulaşabilir." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-6)	58
Tablo 3.23. "Salgının Nedenlerinden Biri Su Kaynaklarının ve Çevrenin Kirlenmesidir." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-7)	59
Tablo 3.24. "Bu Tür Salgınlar Toplumun Dinden Uzaklaşmasına Karşı Tanrının Verdiği Bir Cezadır. "Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-8)	59

Tablo 3.25. "Çalıştığım Sektörde Dezenfektan, Eldiven, Maske Gibi Koruyucu Donanımları Kolaylıkla Temin Edebilirim. Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-9)	60
Tablo 3.26. "Koronavirüs Salgını Yüzünden İşi Bırakmayı Düşündüm." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-10).....	60
Tablo 3.27. "Koronavirüse Yakalanmamak İçin Okula, İşe Gitmem." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-11)	61
Tablo 3.28. "Koronavirüse Yakalanmamak İçin Tanıdığım İnsanlarla Selamlaşırken Onları Öpmem ve Ellerini Sıkmam." Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-12)	61
Tablo 3.29. Anket İçin Güvenirlik Analizi.....	63
Tablo 3.30. Araştırmanın KMO ve Bartlett Test Sonuçları İncelemesi	64
Tablo 3.31. Araştırmanın Toplam Varyans Tablosu	65

ŞEKİLLER

Şekil 1. İş Yerinde Tehlikenin Fark Edilmesiyle Çalışan Fizyolojisinde Meydana Gelen Değişimler	25
---	----

KISALTMALAR

GSYH	: Gayrisafı Yurt İçi Hâsıla
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliğı Örgütü
TBK	: Avrupa Güvenlik İşbirliğı Teşkilatı
WHO	: Dün ya Sağlık Örgütü
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi

GİRİŞ

Çin'in Wuhan kentinde meydana çıkan koronavirüs salgını Dünya Sağlık örgütü tarafından 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan edilmiştir. Toplam dünya üzerinde bu kriz sebebiyle hayatını kaybedenlerin sayısı 6 milyonu bulmuştur (Who, 2022). Bu durum tüm hayatı etkilediği gibi çalışma hayatını da büyük ölçüde etkilemiş ve alternatif çalışma şekillerine geçilmiştir.

Toplumsal sağlığımızı tehdit eden bu salgın hiç şüphesiz insan hayatının her aşamasında olumsuzluklara ve bu olumsuzluklar sebebiyle de değişikliklere neden olmuştur. Pandemi döneminde virüsün yayılmasını azaltmak ve engellemek amacıyla birçok sektörde uzaktan çalışma sistemine geçiş yapılmıştır. Pandemi dolayısıyla hayatımıza dâhil olan karantina dönemlerinde özellikle yoğun tempoda çalışan sektörler arasında sağlık ve gıda sektörü bulunmaktadır. Yoğun çalışma tempo döneminde bu sektör çalışanları hem sosyal hem ekonomik hem de çalışma psikolojisi anlamında oldukça etkilenmişlerdir.

20. yy. başlarında ortaya çıkan çalışma psikolojisi kavramı ışığında Covid-19 virüsünün sağlık ve gıda çalışanlarını ne denli etkilediği bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Bu yoğun dönem insan psikolojisini olumsuz etkilediği, birçok psikolojik rahatsızlığın arttığının görüldüğü gibi çalışma psikolojisi kapsamında da etkileri olmuştur. Yoğun çalışma temposuna bir de virüs salgınının endişesi eklenmiştir. Bu da sektör çalışanlarının çalışma psikolojisi kapsamında etkilendiğini gözler önüne serilmektedir.

Araştırma evreni olarak Balıkesir ve Bandırma olarak belirlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun anket soruları yoluyla gıda ve sağlık sektörü çalışanlarından veri toplanmıştır. Araştırma üç bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde Covid-19 virüsünün tanımı kapsamlı bir şekilde yapılmıştır. Geçmiş salgınlara değinilmiştir. Geçmiş salgınların sebep oldukları olaylar zinciri incelenmiştir. İkinci bölümde; Covid-19 virüsünü çalışma psikolojisi kapsamında incelenmiş ve önemli terimlerin açıklamalarına yer verilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği alanında Covid-19 virüsü için alınan önlemlere ve yasal mevzuata yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; öncelikle araştırma için yapılan literatür incelemesine yer verilmiş, kullanılan yöntem, oluşturulan evren ve

örnekler açıklanmıştır. Bölümün sonunda ise elde edilen veriler ışığında bulgular incelenmiş ve sonuçlandırılmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Son zamanlarda bütün hayatı derinden etkileyen Covid-19 salgını çalışma hayatını da etkilemiştir. Birçok sektörde uzaktan çalışmaya geçilmiş ve virüsün yayılmasını engellemek amaçlanmıştır.

Bu süre içerisinde uzaktan çalışma koşuluna elverişli olmayan sağlık ve gıda çalışanları her yönden etkilendiği gibi çalışma ortamında çalışma psikolojisi kapsamında da diğer sektör çalışanlarına göre daha fazla etkilenmiştir. Virüsün hayatımıza girmesiyle birlikte bireylerde endişe oldukça artmıştır. Bu dönem, yalnızca kendi sağlığımızdan sorumlu değil, çevremizdeki insanların sağlığından sorumlu olduğumuz bir dönemdir. Böyle zorlu bir dönemden geçerken bireylerin bir de çalışma ortamında olması stres ve endişeyi oldukça arttırmıştır. Bu durum da çalışma ortamına yansımıştır. Bu etkileri azaltmak veya virüsün sebep olduğu olumsuzluklar hakkında çalışanlar bilinçlendirilmelidir. Virüsün sebep olacağı çalışma ortamındaki gerginlik en aza indirmeli, bireylerin sağlığı dikkate alınmalı, virüsün yayılmasını önleyecek bütün tedbirler uygulanmalıdır. Virüs sebebiyle hijyene verilen önem iyice artmış ve bu konu hakkında geliştirilmeye gidilmelidir.

Araştırmanın amacı için oluşturulan anket ile sağlık ve gıda çalışanlarından toplanan veriler ışığında virüse karşı oluşan algı incelenmiş ve bu alanda yapılan eksiklikler, yapılması gerekenler ortaya konulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Pandemi sebebiyle geçtiğimiz zor zamanlarda tüm insanlık olarak oldukça etkilenilmiştir. Covid-19'un neden olduğu belirsizlik, endişe ve korku oldukça artmıştır. Gündelik hayata olumsuz etkisi olduğu gibi çalışma hayatında da büyük değişikliklere ve olumsuzluklara neden olmuştur. Covid-19 virüsünün neden olduğu pandeminin başlamasıyla birlikte birçok sektör uzaktan çalışma şekline geçiş yapmıştır. Fakat bu çalışma şekline geçemeyen sektörler arasında olan sağlık ve gıda sektörü yoğun çalışma temposu, virüsün neden olduğu endişe ve olumsuzluklardan dolayı biraz daha fazla etkilenmiştir.

Çalışma psikolojisi olgusunun sanayi devriminden sonra iyice önemi artmış ve birçok araştırmaya konu olmuştur. Çalışma ortamının huzuru ve elde edilen verimin en üst düzeyde olması adına yapılan çalışmalar araştırmaya rehber olmuştur.

Araştırmanın amacı ise; Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda çalışanları üzerinde çalışma psikolojisi kapsamında ne derece etkilendiklerini, hastalık algısını ve sebep-sonuç algısını incelemektir. Bu sebeple geliştirilen anket sektör çalışanlarına sunulmuş ve gerekli veriler toplanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Covid-19 virüsünün sebep olduğu pandemi hayatımızın her alanını derinden etkilemiştir. Hayatımızı baştan aşağı etkileyen ve değiştiren bu beklenmedik kriz tabii ki çalışma hayatını da oldukça etkilemiş ve değişikliklere sebep olmuştur. Çoğu sektör hastalığı önlemek ve yayılmasını engellemek amacıyla uzaktan çalışma veya hibrit çalışma şekline geçiş yapmıştır. Bu beklenmedik kriz, uzaktan çalışma gibi teknolojik alt yapıya dayalı olmasından dolayı bazı sektörlerde önemli değişikliklere ve yeniliklere sebep olmuştur.

Bu sektörlerin dışında uzaktan çalışma şekline geçiş yapamayan sağlık ve gıda sektörü pandemi döneminde normalden daha yoğun bir çalışma temposuna geçiş yapmıştır. Bu yoğun çalışma temposu pandeminin getirisi olan belirsizlik, endişe gibi olumsuzluklarla birlikte çalışanlar için oldukça zor bir döneme dönüşmüştür. Bu zor dönem birçok araştırmaya konu olmuştur. Özellikle sağlık çalışanları hem virüsün yoğun olduğu hastanelerin çalışma ortamı olması sebebiyle oldukça etkilenmiştir. Hastalığın bulaşma olasılığı ve çalışma yoğunluğunun artmasıyla sektör çalışanlarının omuzlarındaki ağırlık artmıştır. Yine yoğun çalışma temposuyla gıda sektörü çalışanları da bu dönemde oldukça etkilenmiştir. Mesai sayılarındaki artış, yaşadıkları stres vb. olumsuzluklara ek olarak virüsün neden olduğu hastalığın bulaşma korkusu eklenmiştir.

Araştırmanın önemi ise; sağlık ve gıda çalışanlarının Covid-19 pandemisinin neden olduğu çalışma psikolojisi kapsamında yaşadıkları zorluklara ve olumsuzluklara dikkat çekmek ve çözüm önerileri geliştirmektir. Bu zor ve beklenmedik dönemde yaşanan zorluklara çözüm bulmak ve olumsuzlukları en aza indirmek çalışanlar açısından önemli bir gelişme olacaktır. Bu da araştırmanın önemini gözler önüne sermektedir.

Bu amaçla; araştırmanın seyri ve önemi açısından literatür incelemesi yapılmış ve skor tabloları, bu tabloların yorumları ile analizler yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma evreni Balıkesir ve Bandırma olarak belirlenmiştir.
- Araştırma süresi 2022 yılının Şubat-Mart ayları ile sınırlıdır.
- Araştırmanın yöntemi olan anket çalışması; sağlık ve gıda sektörü çalışanlarına uygulanmıştır.
- Çalışmanın konusu olan Covid-19 pandemisi nedeniyle anketi uygulayacak kişi sayısı ulaşılabilecek en yüksek sayıda katılım elde edilmiştir.
- Tüm dünyada dikkat edilen sosyal mesafeye uygun bir şekilde anket çalışmaları yürütülmüştür.
- Her katılımcıya anket çalışması hakkında bilgi verilmiştir.
- Covid-19 pandemisi sebebiyle anket uygulaması yapılacak olan sağlık ve gıda sektörünün getirdiği kısıtlamalar sebebiyle, gerekli izinler alınarak toplam 170 anket katılımcısına ulaşılmıştır.

1.5. Araştırmanın Analizi ve Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmanın veri toplama aracı, Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda sektörü çalışanları üzerine çalışma psikolojisi kapsamında 6 demografik soru ve hastalık algısı, nedenler algısı, kontrol algısı ve kaçınma davranışları bölümlerinden oluşan 49 soruluk bir anketten oluşmaktadır. Anket uygulaması sağlık ve gıda sektöründe çalışan bireylerin gönüllü olarak katılımları ile gerçekleşmiştir. Anket formlarından elde edilen yanıtlar SPSS programı ile analiz edilip incelenmiştir. Anket formu 5’li likert ölçeği ile oluşturulmuş sorular yanında, evet hayır seçenekli sorular ve çok seçenekli sorulardan oluşmaktadır.

Araştırma için hazırlanan anket formu 6 demografik soru ile başlarken geri kalan 49 soru ise kendi içinde dört bölüme ayrılmaktadır. İkinci bölümdeki 6 soru hastalık algısı, üçüncü bölümdeki 5 soru nedenler algısı, dördüncü bölümdeki 20 soru kaçınma davranışlarını ve son bölüm olan beşinci bölümde ise kaçınma davranışlarını incelemek adına sorular oluşturulmuştur. Anket soruları oluşturulurken “Taner Artan (2020), Merve Karaman (2020), Irmak Atak (2020) ve Fatih Cebeci (2020)’nin geliştirdikleri

Koronavirüs Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği araştırmanın amacına uygun bir şekilde uyarlanarak kullanılmıştır” (Artan, Karaman, Atak, & Cebeci, 2020).

Araştırmanın demografik bölümü incelenirken betimsel istatistiksel metotlar olan frekans, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Nicelik içeren veriler incelenirken ise t-testi ve ANOVA testinden faydalanılmıştır. Ayrıca çalışmanın analiz başlangıcında güvenilirlik testi ve faktör analizi incelemeleri yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. COVID-19 VİRÜSÜNÜN TANIMI VE ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüs kısa zaman içinde bütün dünyada etkisini göstermiştir. Bu virüsün başlangıç tarihi 1 Aralık 2019 olup 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. "Coronaviridae ailesinden olan koronavirüs, insan ve hayvanlarda solunum ve sindirim yolu enfeksiyonlarına neden olan bir virüs türüdür" (DETAM Şirketler Grubu, 2022). Bu virüs türü 2019'da Çin'de insanlarda görülmeye başlanmış ve kısa süre içerisinde tüm dünyaya yayılmıştır. Ve pek çok ülkede pandemi ilan edilmiştir. Hastalığın yayılmasını engellemek ve azaltmak adına birçok farklı önlem alınmıştır. Bunlardan bazıları sokağa çıkma yasakları, uzaktan çalışma, ülke sınırlarının geçici bir süre kapatılması, okulların tatil olması, uzaktan eğitim gibi önlemler olmuştur.

Kısa bir sürede yayılan bu virüs ülkemizde de 11 Mart 2020'de görülmüş ve bu tarihte Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir. Bu süreçte ülkemiz birçok önlem almıştır. Bu kriz her alanda değişikliklere sebep olduğu gibi çalışma hayatında da büyük değişikliklere neden olmuştur. Çoğu çalışma alanı uzaktan çalışma şekline geçiş yapmıştır. Fakat uzaktan çalışma şekline geçmeyen sektörlerden olan sağlık ve gıda sektörü bu dönemde yoğun çalışma dönemi yaşamışlardır. Yoğun çalışma dönemi bu sektör çalışanlarını pandeminin de etkisiyle oldukça etkilemiştir.

Sosyal hayatı durma noktasına getiren beklenmedik pandemi durumu çalışma hayatını da derinden etkilemiş ve bazı değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişikliklerin başında uzaktan çalışma gelmektedir. Fakat bu duruma uygun olmayan sektörler pandemi döneminde oldukça yoğun çalışmıştır.

"Sasam Endüstrisi ve Sağlık-Sen'in 2020 yılında yaptıkları "Covid-19 ile Mücadelede Sağlık Çalışanları" adlı çalışmalarında sağlık çalışanlarının pandemi döneminde, çalışma ortamında yaşadıkları zorluklar incelenmiştir" (Ready, 2020). Yapılan araştırmada anket yoluyla 14 ilde toplam 2707 sağlık çalışanı katılmıştır. Katılımcılardan toplanan veriler ile sağlık çalışanların yaşadıkları zorluklara, pandemi esnasındaki çalışma ortamındaki eksikliklere dikkat çekilmiştir. Yapılan çalışmada ekipman eksikliklerine, çalışanların uyku eksikliklerine ve hastalık halinde çalışma

durumunda kaldıkları görülmüştür. Bu çalışmaya bakıldığında sağlık çalışanlarının pandemi döneminde çalışma psikoloji anlamında da en denli etkilendikleri görülmüştür.

Gıda sektörü çalışanları da pandemi döneminde olumsuz etkilenmiştir. Gıda tedarik zincirine bakıldığı zaman; tarımsal üretim, hasat sonrası ön işlem, işleme, dağıtım/perakende/hizmet ve tüketim şeklinde aşamalardan meydana gelmektedir. Bu aşamaları geçerken pandemi döneminin de etkisiyle süreklilik sağlanmıştır. Aynı zamanda gıda güvenliğinin önemine dikkat edilmiştir. Bu tedbirlerin yanında gıda çalışanları içinde tedbirler alınmıştır. Bunlar; kişisel koruyucu ekipmanların sağlanması, sosyal mesafeye dikkat edilmesi, gıda çalışanların sağlığı, çalışma ortamının temizliği ve sterilizasyonu gibi önlemler olmuştur.

Kısacası, pandemi ile birlikte çalışma hayatının güvenliği açısından gelişmeler yaşanmıştır. Araştırmada da sağlık ve gıda çalışanlarının pandeminin çalışma psikoloji kapsamında etkileri incelenmiştir.

1.1. Geçmişteki Salgınlar

Tarih boyunca dünya birçok salgın hastalık ile mücadele etmiştir. Bu salgınların önemli ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçları meydana gelmiştir. Tarihte unutulmayan ve etkisi en çok hissedilen salgınlar; veba, kolera, HIV/AIDS, tifüs, çiçek, ebola ve grip olduğu bilinmektedir.

1.1.1. Veba (kara ölüm)

Çin ve Orta Asya'da başlayan bu salgın hastalık Avrupa nüfusunun büyük bir kısmının ölümüne yol açmıştır. Veba fareler ve fare pirelerinin sebep olduğu bir hastalık türüdür. “Diğer bir adıyla Kara Ölüm olarak bilinen salgının toplumlar üzerinde birçok kaçınılmaz sonuçları olmuştur” (Özden & Özmat, 2014). “Veba salgınları M.Ö 431 yılına kadar uzanmaktadır. Ortaya çıktığı tarihten itibaren toplumların yaşayış tarzına yön vermiştir” (Menteşe, 2020). Salgının sebep olduğu sonuçlar demografik, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç başlığa ayrılmıştır. “Demografik sonuçları; her salgın bütün hayatı derinden etkilediği gibi veba da o zamanki dönemi büyük bir şekilde etkilemiştir. Salgınlar neticesinde oluşan daha yüksek meblağlara karşı fiyatları düşürmek için ücretleri düzenleyen Fransa'daki 1351 tarihli Kraliyet Emirnamesi ile İngiltere'de 1350 tarihli İşçi Nizamnamesi oluşturulmuştur” (Menteşe, 2020). Ölümün çok fazla olduğu

için mezarlıklarda yer bulunamamış birçok ölü üst üste şekilde gömülmüştür. Bunun dışında yine ölümlerin çok olmasından dolayı şehre yayılan koku sebebiyle mezarlıklar şehir dışına konumlandırılmıştır. Hastalık bulaşır korkusuyla o dönemde çok fazla yalnızlaşma yaşanmıştır. “Yine bu dönemde ortaya çıkan bir diğer sonuç; insanlar hastalık bulaşma korkusuyla yaşadıkları yerleri terk etmiştir. Bu da göç hareketlerinin yoğunlaşmasına neden olmuştur” (Özden & Özmat, 2014).

Çok fazla can kaybının olduğu bu salgında dünya geneli ekonomik olarak ciddi anlamda olumsuz etkilenmiştir. Hastalık sebebiyle ölümlerin artması ve nüfusun giderek azalması iş gücü sorununu ortaya çıkarmıştır. İş gücü maliyetlerinin artması sebebiyle de enflasyonda artış meydana gelmiştir. O dönemde tarım anlamında toprak sahiplerinin de hastalık sebebiyle vefat etmesi üzerine mahsullerin başıboş kalmış ve tarımsal anlamda da büyük olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. “Görüldüğü gibi tarım ve ekonominin olumsuz yönde etkileri vergi gelirlerini de olumsuz etkilemiştir” (Genç, 2021).

Bu olumsuzluklar sebebiyle ülkeler sorunları gidermek adına düzenlemeler yapmıştır. Salgının etkileri uzun dönem kendini hissettirmiştir.

1.1.2. Kolera salgını

“İlk kolera salgını ile ilgili bilgiler Portekiz kayıtlarında bulunmaktadır. Bu kayıtlara göre 1543 yılında Ganj bölgesinde ortaya çıktığı bilgisi yer almaktadır” (Yılmaz, 2017). Bu salgın dünyada 7 kez yaşanmıştır. Bu salgın 19. Yüzyılın korkulan rüyası olarak bilinmektedir. Hastalığın çıkış sebebi bilinmemektedir. Tahminlere göre ise çürüyen organik maddelerden çıkan kokuyu solumaktan ortaya çıktığı şeklindeydi. Önlemlerden en önemlisi içme suyunun temiz olması olarak bilinmektedir.

“İstanbul’da ilk kolera salgını 1831 yılında yaşanmış ve şehrin temizliği ve kontrolü için Şehremaneti kurulmuştur” (Yılmaz, 2017). Hastalıktan korunmanın en önemli yöntemi temizlik şeklinde belirlenmiştir. Hastalığın yayılmasında etkili olan noktalar; ölümlerin yıkanması, yerleşim yerlerinin mezarlıklara yakın konumlandırılması, aynı kaptan yemek ve su içmek, hastalıktan vefat eden kişilerinin eşyalarının kullanılması, aile hasta olanların yine aile tarafından bakımının yapılması, hastane, ibadethane gibi toplu alanların kullanılması, hasta ziyaretleri, komşu ziyaretleri ve lağımlar, açık alandaki kirli sular gibi durumlar etkili olmuştur. Osmanlı devletinin aldığı

bir diğerk önlem ise kordon usulüdü. Kordon usulü ise aslında bir nevi karantina yöntemidir. Dezenfeksiyon uygulaması bir diğerk önlem yöntemidir.

Ticaret yoluyla da yayılan bu hastalık ciddi ölümlere neden olmuştur. Hastalık dönem dönem yükselişge geçmiş ve toplamda altı büyük pandemi şeklinde seyretmiştir. En büyük salgın üçüncü gerçekleşen pandemi dönemini kapsamakta ve Asya, Avrupa, Kuzey Amerika ve Afrika’da çok büyük can kayıplarına neden olmuştur.

“Hastalığın sebebi anlaşılincaya kadar göç, köle ticareti, ticaret gibi durumlardan ötürü çok fazla yayılma göstermiştir. Fakat hastalığın sebebi anlaşılınca gerekli sağlık alt yapısı oluşturulmuştur. Bu konuyla ilgili birçok sağlık kuruluşu kurulmuştur” (Tekin, 2021).

Dünya’da yaşanan salgınlar gibi kolera salgını da ekonomiye ve çalışma yaşamına ciddi yaralar vermiştir. Günümüzde bile temiz su kaynaklarına erişimi zor olan zayıf sosyo-ekonomik ülkelerde sorun olarak devam etmektedir.

1.1.3. HIV/AIDS

“HIV virüsünün bir diğerk adı da insan bağışıklığı yetmezliği virüsüdür” (Düzen Laboratuvar Grubu, 2022). Bu etken virüs insanların bağışıklık sistemini tamamen çökerterek AIDS denilen hastalığa yol açmaktadır. “1960 yılında ilk kez ortaya çıktığı bilen HIV virüsü, ilk olarak maymunlarda görölmüştür” (Doğrul, Korkut, & Şeker, 2020). HIV virüsü insanlarda dört şekilde bulaştığı gözlemlenmiştir. Bunlar; san, vajinal sıvı, meni ve anne sütüdür. Her salgında olduğu gibi HIV/AIDS virüsü de insan yaşantısını olumsuz yönde etkilemiştir.

Virüsün önüne geçilebilmek için birçok önlem alınmıştır. Dünyada alınan önlemler gibi ülkemizde bu konu da bazı önlemler almıştır. “Halk Sağlığı Genel Müdürlüğünden alınan bilgilerle Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı ile insan hakları kapsamında; virüse oluşturabilecek faktörlerle mücadele, her bireyin tanı ve tedaviye eşit bir şekilde ulaşımını sağlamak bu virüs kapsamında yol haritası oluşturmak ve ölçülebilir değerlendirme faaliyetleriyle planlarını yürütmek amacıyla oluşturulan ulusal bir plandır” (T.C Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2022). “HIV/AIDS virüsü ILO’da belli başlı ilkeler şeklinde yer almıştır. Bunlar; HIV/AIDS’in iş yeriyle ilgili bir sorun olarak kabulü, ayırım gözetmeme, toplumsal cinsiyet eşitliği, sağlıklı çalışma ortamı,

toplumsal diyalog, çalışmadan ve çalışma süreçlerinden dışlamaya yönelik muayeneler, gizlilik başlığı altında ilkelere yer verilmiştir” (Ilo, 2001).

Ekonomik anlamda birçok ülkeyi etkileyen bu salgın en çok etkisini Afrika’da göstermiştir. Her salgın gibi sadece sağlık anlamında değil ekonomik ve sosyal anlamda da yoğun bir şekilde olumsuz etkileri olmuştur. En önemli nokta ise hastalıkla mücadelede üretilen ilaçların üretimi olmuştur. Bu bağlamda da ekonomik olarak etkilerini göstermiştir. Salgın iş gücünü de etkilemiş ve nitelikli iş gücünde kayıplara neden olmuştur.

Ülkeler finansal anlamda bu salgınla ilgili ciddi bütçeler ayırmıştır. Hastalığı önleme tedavisinde de bu bütçelerden yararlanılmıştır. İş gücünün düşmesi ve ayrılan sağlık bütçeleri göz önüne alındığında etkilerin ne derece büyük olduğu görülmektedir.

1.1.4. Tifüs

19. yüzyılda dünyayı etkilen bir diğer salgın ise tifüs salgınıydı. Bu salgın hasta bir kişiyi ısırarak bitin hasta olmayan bir kişiyi ısırmasıyla bir nevi taşıyıcı olmasıyla ortaya çıkmıştır. Birçok salgının önlenmesi için önemli nokta olan sağlık bilgisi bu salgında da büyük önem taşıyordu. “Ancak o dönemde henüz hastalıkların patojenler ile yayıldığı bilinmediği için insanlar hastalığın nasıl bulaştığını fark edemiyor, dolayısıyla da yayılmalara karşı etkili önlem alamıyorlardı” (Baykal, 2020).

İkinci Dünya savaşında kendini gösteren tifüs virüsü, 1943 yılında ciddi boyutlara ulaşmıştır. “Tifüs virüsü de diğer virüsler gibi kalabalıkla kolaylıkla yayıldığı için bu konuda en çok sorun yaşayan şehrimiz İstanbul’dur” (Özer, 2015). Savaştan dolayı temizlik koşulları azaldığı için hastalığı yayan bitler çoğalmıştır ve virüs böylelikle daha kolay yayılmıştır.

Tifüs özellikle savaşlardan sonra etkisini göstermiştir. Savaşın sonuçlarından olan sosyal yapının bozulmasına bağlı olarak salgın artış hızı artmıştır. Özellikle birinci dünya savaşından sonra en çok etkileri Anadolu’da yaşanmıştır. Sosyal yapının bozulması, hastalık sebebiyle oluşan can kayıpları ve nüfusta görülen düşüş sebebiyle iş gücünde de düşüşler meydana gelmiştir.

Savaşın ve hastalığın neden olduğu düzensiz gelir ve gelir kaybı, temizlik koşullarının bozulması, artan fakirlik, temel ihtiyaçlara yönelik tüketim maddelerinin

azalması hem ekonomik anlamda zor bir döneme girilmesine hem de hastalığın yayılması anlamında ciddi zorluklar yaşanmasına neden olmuştur.

Hastalığı önlemek amacıyla ülkeler tifüs hakkında bilgilendirme yoluna girmiştir. Özellikle basın yoluyla halka temizlik konusunda bilgilendirmeler ve teşvikler yapılmıştır. Afişler ve broşürler hazırlanmış ve radyolarda hastalıktan korunma adına bilgilendirmelere yer verilmiştir.

1.1.5. Suçiçeği salgını

Variola isimli virüsün sebep olduğu suçiçeği salgını milattan önceki tarihlere dayanan Kuzey Doğu Afrika’da tarım toplumlarında görülmüş, daha sonra da bu hastalık Çin’de kayıtlara geçmiştir. Diğer salgınlar gibi dönemin teknolojik ve sağlık koşullarının yeterince gelişmemesinden ötürü yıkım büyük olmuştur. Gerek sosyal gerek ekonomik hayat sarsılmıştır.

Bu salgında diğer salgınlara benzer bir şekilde yayılma göstermiş ve ticaret, ordu gibi yollarla yayılmıştır. Mısır mumyalarının yüzlerinde çiçek hastalığının izlerine rastlanmıştır. Hitit uygarlığı bu salgın sebebiyle yok olan birçok uygarlıktan biridir. “İnka ve Aztek uygarlıklarının 1518-1568 yılları arasında yerli nüfusunun % 90’ının yok olmasında İspanyolların uyguladığı baskı ve şiddetten ziyade çiçek hastalığının etkisi çok daha büyük olmuştur” (Ünlü & Albayrak, 2021).

Ekonomik anlamda oluşan sorunlardan biride paranın değer kaybetmesi durumuydu. Ticaret anlamında kolaylık sağlamak ve ticareti hızlandırmak amacıyla üretime geçilen bakır paralar salgın nedeni ile değer kaybetmeye başlamış ve ilerleyen dönemlerde para arzını arttırmak için yapılanlar da paranın değersizleşmesi yönünde etkilere neden olmuştur. Ekonomik olarak etkilerinden birini inceleyecek olursak; salgın sebebiyle düşüşe geçen nüfus ve göç hareketinin hızlanması da ekonomik olarak ülkeleri zorlayan bir diğer durum olmuştur. Düşen nüfus ile iş gücü iyice zayıflamıştır.

“Çiçek virüsü bilim insanlarınca virüslerin en büyüğü olarak tanımlanmıştır. Avrupa’da 10. yüzyılda ortaya çıkan çiçek virüsünün en tehlikeli olduğu dönem ise 16. ve 17. yüzyıllardır. Yüzyıllarca süren bu virüs 19. yüzyılda yapılan sağlık mücadelesi sonunda 20. yüzyılda bulunan çiçek aşı ile engellenmesi başarı ile sonuçlanmıştır. 1979

yılında Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) bu hastalığın yeryüzünden kalktığını ilan etmiştir” (Ünlü & Albayrak, 2021).

2. COVID-19 PANDEMİSİNİN ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ

Halk sağlığını ciddi anlamda tehdit eden covid-19 virüsü, ülkelerin ekonomileri açısından da ciddi tehditler yaratmıştır. Covid-19 hakkında OECD’nin yaptığı açıklamada 2008 yılında yaşanan mali krizden sonra küresel ekonomi için en büyük tehlike olduğu konusunda açıklama yapılmıştır. Pandemi itibarıyla; Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, küresel büyümenin % 2 düşeceğine ve dünya ekonomisinin büyük bir değer kaybına uğrayacağını ön görmüştür.

“Bu ciddi beklenmedik kriz ekonomi piyasalarını etkilemiştir. Diğer bir ifadeyle kriz zaten mal ve hizmet üretimi gibi sadece arzı değil, aynı zamanda tüketim ve yatırım gibi talebi de etkileyen bir ekonomik ve işgücü piyasası şokuna dönüşmüş durumdadır” (Erol, 2020). Virüsün yayılmasını engellemek için ülkelerin aldığı tedbirlerde ekonomi anlamında bir belirsizlik ortamı oluşturmuştur. Bu belirsizliğin oluşmasına sebep olan önemler; bazı ülkelerin sınırlarını kapatması, seyahat yasakları, çalışanların sağlığını korumak amacıyla uzaktan çalışmaya geçilmesi gibi sıralanmaktadır. Bu sebeplerden ötürü işletmelerin mal alımlarının, işçi alımlarının bir süreliğine aksamasına neden olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü’nün “Covid-19 ve İş Dünyası: Etkiler ve Yanıtlar” raporunda virüsün etkileri incelenmiş, bu raporda işçilerin ve işçi ailelerinin sağlığı ile ilgili endişe durumunun artmasına neden olduğu beklendiği sonucu ortaya çıkmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün raporunda ekonominin üç boyutta etkileneceğini ön görmüştür. Bu etkiler;

- Covid-19, öncelikle çalışma hayatında nispeten daha savunmasız ve korumasız olan belli grupları,
- Hem işsizlik hem de eksik istihdam gibi konularla işlerin miktarını,
- Ücretler ve sosyal korumaya erişim gibi konular da işlerin kalitesini etkileyecektir.

Bu gruplar arasında en çok etkilenecek olanlar iş güvencesinin olmadığı ve düşük ücretli işlerde çalışan gruptaki bireylerden oluştuğu belirlenmiştir. Bu grup; gençler, yaşlılar, kadınlar ve göçmenlerden oluşmaktadır.

Dünya Sağlık örgütünün raporunda virüsün küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın büyümesi üzerine üç farklı öngörü belirlenmiştir.

- İlk olarak olan düşük senaryoya göre küresel işsizliğin 5,3 milyon artacağı,
- İkincisi olan orta senaryoya göre küresel işsizliğin 13 milyon artacağı ancak yüksek gelirli ülkelerde bu rakamın 7,4 milyon da kalacağı,
- Üçüncü yani yüksek senaryoya göre ise küresel işsizliğin 24,7 milyon artacağı tahmin edilmektedir.

2.1. Uzaktan Çalışma ve Tele-çalışma Düzeni

Uzaktan çalışma; ofis ortamı dışında çalışma sistemini devam ettirme sisteminden oluşan çalışma kavramıdır. 4857 sayılı İş Kanunu'nda uzaktan çalışma, “işçinin, işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görme edimini evinde ya da teknolojik iletişim araçları ile iş yeri dışında yerine getirmesi esasına dayalı ve yazılı olarak kurulan iş ilişkisi” (14/4) şeklinde tanımlanmıştır. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte teknolojik alt yapısı bu sisteme yatkın sektörler uzaktan çalışmaya geçiş yapmıştır. Pandemi ile birlikte bu sistem daha da yaygınlaşmıştır. Bununla birlikte bu sisteminde etkisiyle uzaktan çalışan sayısında da artış olmuştur. Bu durum yeni normal olarak adlandırılmıştır. Bazı firmalar uzaktan çalışma sisteminde çalışanlarına bazı olanaklar sağlamıştır. Bunlar;

- Google, çalışanlarına evden çalışmalarına yardımcı olacak ekipman için 1000 dolara kadar geri ödeme yapmıştır.
- Amazon çalışanlarına ev ve ofis ekipmanı için 1000 dolara varan masraf iadesi teklif etmiştir.
- Shopify, çalışanlarına evde ofislerini kurmaları için 1000 dolar vermiştir.
- Indeed, çalışanlarına evde ofis kurulumu için 500 dolara kadar geri ödeme yapmıştır.
- Twitter, saatlik çalışanlar da dâhil olmak üzere tüm çalışanlara masa, ergonomik sandalye, vb. ev ofis masrafları için geri ödeme yapmıştır.

Sağlanan olanaklara bakıldığı zaman firmaların bunları yapmasının en büyük sebebi; çalışan bireyin çalıştığı kurum ile aidiyet kurmasını sağlamayı amaçlamaktır.

Uzaktan çalışma kurum açısından da olumlu durumlar oluşturmaktadır. Bunlara örnek olarak; ulaşım giderleri tasarrufu veya elektrik giderleri tasarrufu gösterilebilmektedir. Çalışan açısından da; işe giderken yolda harcanan sürenin olmaması, çalışanın ailesiyle daha çok vakit geçirmesi gibi etkenler çalışanın iş motivasyonunun artması yönünde olumlu etkenler olarak gösterilmektedir. Krizin getirileri arasında olan uzaktan çalışma; çalışanın ve işverenin lehine bir gelişme olarak görülmektedir.

Tele çalışma 1990'lardan bu yana çalışma sisteminin içinde var olan bir çalışma biçimidir. Günümüze bakıldığında, uzaktan çalışma sistemi gibi teknolojinin gelişmesi ve pandemi sebebi ile tekrar gündem olmaya başlamış bir sistemdir. Tele çalışma sistemi klasik iş yerinde çalışmanın yanı sıra ofis dışı çalışma olanağı sağlamaktadır.

Tele çalışma; çalışanın yönetimle iletişimde kalması ve çalışanın yönetim tarafından izlenip kontrol edilmesini mümkün kılmaktadır. Tele çalışmanın sağladığı esneklik ile ihtiyaç halinde çalışan sayısı arttırılabilmekte ve çalışma sürelerinde bu duruma uygun bir biçimde ayarlanma sağlanabilmektedir.

Uzaktan çalışma sisteminde olduğu gibi tele çalışma sisteminde de birçok avantaj ortaya çıkmaktadır. Çalışanın motivasyonuna artış sağlayan etkenler çalışma kalitesini de arttırmaktadır. Çalışanın ofis dışında çalışma ortamında olması iş stresinden uzaklaşmasına, ev ve ailesine daha çok vakit harcamasına, mekân ve zamandan tasarruf edilmesine imkân sağlamaktadır.

Uzaktan çalışma ve tele çalışmanın birçok avantajlı durumu olsa da bunun yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bunlar; uzaktan ve tele çalışma gibi esnek çalışma sistemlerinin çalışanları denetleme konusunda sıkı olması ve bu unsurunda çalışanlar üzerinde baskıya sebep olması, ücret konusunda düşük ücrete tabi olmaları gibi olumsuz durumlar da söz konusu olmaktadır.

2.2. Covid-19 Pandemisinin İşsizliğe Etkisi

Covid-19 pandemisi sosyal hayatı etkilediği kadar ekonomiyi de etkilemiştir. Covid-19 virüsünün yayılmasını engellemek amacıyla sokağa çıkma yasakları, ülkelerin

sınırlarını kapatması, birçok ekonomik faaliyet yürüten firmanın faaliyetlerini durdurması gibi sebeplerden ötürü ülkelerin ekonomisi de olumsuz etkilenmiştir.

Covid-19 salgını Çin'in Wuhan kentinden yayıldığı için ilk olarak pandeminin etkileri Asya kökenli lojistik firmalarında görülmüştür. Bu sebeple firmaların emek talebinin dışında çalışanlar da olumsuz yönde etkilenmiştir. Pandemi dolayısıyla azalan talep ve kapanan iş yerleri sebebiyle gelir düzeyi de düşmüştür. Bu durumda çalışanların zarar görmesini engellemek amacıyla bazı ülkeler bazı önlemler almıştır. Türkiye'de bu yönde alınan bazı önlemler kısa çalışma ödeneği ve pandemi sürecinde işten çıkarma yasağının uygulanmasıdır.

Covid-19 virüsünün yayılmasını engellemek amacıyla alınan önlemler sağlık açısından önemli gelişmeler olsa da ekonomik yönden bakıldığında birçok tahribata neden olmuştur. Bu sebeple küresel ekonominin hem arz hem talep yönü etkilenmiştir. Küresel ekonominin arz yönünün etkilenmesi; virüsün neden olduğu aksaklıklar işgücü arzını ve talebinde baskı oluşturmıştır.

Covid-19 pandemisi emek piyasasını iki farklı koldan etkilemiştir. Bunların ilki virüsün bulaşmasından korkan tüketicinin ve işletmenin faaliyetlerindeki azalma, ikincisi ise zorunlu olmayan faaliyetlerin kısıtlanması olarak gösterilmektedir. Bazı işletmelerin faaliyetlerini durdurması ve pandemi sebebiyle kapatılması birçok insanı işsiz bırakmış ve işsiz insanların bu süreçte tekrar iş bulması oldukça zor bir hal almıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (2021)'nin verilerine göre 2021 yılının ilk ayları, Dünya işçilerinin yaklaşık % 93'ü işyeri kapanma ile ilgili önlemlerin alındığı ülkelerde bulunmaktadır. Öte yandan küresel emek geliri kayıpları pandemi ilan edilen 2020 yılında % 8.3 oranında düşmüştür. Bu durum toparlanmaya çalışılsa da pandeminin etkisi devam etmiş ve ekonomik kayıplar yaşanmıştır.

Covid-19 virüsünün etkisi Avrupa Birliğinde de derinden hissedilmiştir. GSYH'da daralmalar olmuştur. İşsizlik % 6.5'ten % 7.6 oranında artmıştır. Bu verilere bakıldığında sağlık anlamında yaşanan kriz aslında ekonomiyi de oldukça büyük bir şekilde etkilemiştir. Alınan önlemler ile krizin etkisi azaltılmaya çalışılsa da var olan işsizlik sorunu ülkelerin bazılarında katlanarak devam etmiştir.

2.3. Covid-19 Pandemisinin Ekonomiye ve Ücret Düzeylerine Etkisi

Covid-19 virüsü hızlı bir şekilde yayılmaya devam ederken ülkelerin birincil önem noktası insanların sağlığı olmuştur. Sağlığa odaklanılan bu dönemde, virüs ekonomik büyümeye ve şirketlerin karlılık oranına da etkisi olmuştur. Bu bilinmezliğin yüksek olduğu dönemde, hisse senedi piyasasında dünya geneline bakıldığında bir artış olduğu görülmüştür.

Virüsün çıktığı ilk zamanlarda durumun kontrol altına alınacağını düşünen yatırımcılar borsalarda yükselişe geçmeyi tercih etmişlerdir. Fakat Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilanı ile finansal olarak piyasalarda çok fazla kayıp yaşanmıştır. Yatırımcılar pandemi ilanı ile ekonomik büyümenin yok olacağını düşündükleri için birçok hisse senedini satmışlardır. Ya da yatırımcılar yatırım için almak üzere olacakları hisse senetlerinden vazgeçmişlerdir. Ekonomik olarak ilk çöküşü net bir şekilde Asya kıtası hissetmiştir. Daha sonra ülkelerde yardım planları sonrası finansal piyasalar yükselmeye ve toparlanmaya başlamıştır. Ama yine de yatırımcılar yatırımlarını yaparken daha çok düşünmeye vakit ayırmışlardır.

“Covid-19 Sırasında Piyasalar” adlı IMF'nin 2020 yılında yayınladığı raporda küresel piyasalarla ilgili bilgi verilmiştir. Bu rapora göre; virüsten sonra risk varlıklarının fiyatlarının ani şekilde düştüğünü belirtmiştir. Aynı zamanda 2008 ve 2009 yıllarındaki düşüşün yarısından fazla bir düşüş olduğunu belirtmiştir. Küresel finansal sistemin istikrarını korumak amacıyla dünyanın çoğu yerindeki merkez bankaları ilk savunma hattını oluşturmuştur. IMF (2020), merkez bankaları aldığı önlemler şu şekildedir;

- Gelişmiş ekonomiler tarihlerinin en düşük seviyelerine kadar politika faizlerini düşürerek para politikasını önemli ölçüde hafifletmiştir. Gelişmekte olan piyasalardaki ve düşük gelirli ülkelerdeki merkez bankalarının yarısı da politika faiz oranlarını düşürmüştür. Faiz indirimlerinin etkileri, merkez bankalarının para politikasının gelecekteki yolu ve genişletilmiş varlık satın alma programlarına ilişkin rehberliği ile güçlendirileceği planlanmıştır.
- Açık piyasa işlemleri de dâhil olmak üzere finansal sisteme ek likidite sağlanmıştır.

- Bazı merkez bankaları takas hattı düzenlemeleri yoluyla para likiditesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmıştır.
- Merkez bankaları küresel mali kriz sırasında kullanılan programları yeniden aktif hale getirmiş, kurumsal tahviller gibi riskli varlıkların satın alınması da dâhil olmak üzere bir dizi yeni geniş tabanlı program başlatmıştır. Merkez bankaları, hane halklarının ve firmaların krediye makul bir fiyata erişmeye devam etmelerini sağlamaya çalışmıştır.

Ekonomik anlamda Covid-19'un sebep olduğu pandeminin etkilerini ülkemizde inceleyecek olursak; bütün dünyada olduğu gibi ekonomik anlamda Türkiye'yi de büyük bir sarsıntıya uğratmıştır. En çok etkilenen bölgeler Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde de birçok firma uğradığı zarardan ötürü kapanmaya veya küçülmeye gitmişlerdir. Bazı işletmelerde pandemi sebebiyle faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır. Bu kriz döneminde ekonomik olarak çokça olumsuzluk meydana gelmiştir.

Covid-19 pandemisinin ücret düzeyi etkilerini inceleyecek olursak; pandemi ile birlikte birçok işletme kapanmaya veya küçülmeye gitmiştir. Buda işsizlik ve iş gücü istihdamını olumsuz yönde etkilemesine neden olmuştur. Bu oluşan durumlarda ücret düzeylerini tehlikeli boyutta etkileme durumuna gelmiştir. Bu konuda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), ücretlerin korunması ve istihdam konusunda sözleşmelerin ve tavsiye raporlarının öneminin bir kez daha üstünden geçip, önemini vurgulamıştır.

Covid-19 pandemisinde mücadele için oluşturulan üç önemli politika vardır. Bunlar şu şekildedir;

- İşçilerin korunması
- İşgücü talebinin artırılması
- İstihdam ve geliri korumak şeklindedir.

Bu politikaların amacı ise; ekonomik olarak en az hasarı alarak bu pandemi sürecini tamamlamaktır. Bununla birlikte Dünya Çalışma Örgütü birçok düzenleme yapmıştır. Fransa, İtalya ve Almanya'da çalışılmayan süreler ücret ödemesi, çalışma sürelerinde azaltma yapılması ve kısmi çalışma işsizlik yardımları hakkında düzenlemeler yapmıştır. Çalışanları mağdur etmemek adına hastalık durumunda ve bu sebepten dolayı

karantina döneminde olan çalışanların iş sözleşmelerinin feshi konusunda yasaklama getirmiştir.

Ülkemizde de pandemi dönemi için hastalıkla mücadele anlamında birçok düzenleme yapılmıştır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Kısa çalışma ödeneği
- Nakdi ücret yardımı
- Ücretli yıllık izin
- Ücretsiz izin
- Telafi çalışması
- Kısmi süreli çalışma
- Uzaktan çalışma
- Fesih yasağı şeklindedir.

Bu yapılan düzenlemeler ile çalışan bireylerin mağdur olmaması ve bu süreci en az hasar ile atlattırak amaçlanmıştır. Bu oluşturulan düzenlemeler hukuksal anlamda da yeniliklere neden olmuştur. Türkiye’de salgın zorlayıcı sebep olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde yürütülen bu politikalar bütün çalışma sistemini korumayı amaçlamıştır. Aynı zamanda da sosyal tarafları da gözetmek amaçlanmıştır.

2.4. Covid-19 ve Sosyal Güvenliğe Etkisi

Sosyal güvenlik olgusunun devamlılığı açısından en önemli noktalar mali olarak yeterli düzeyde olmak ve bu düzeyde sürdürülebilir konumda olmak gereklidir. Covid-19 virüsünün hayatımıza girmesi ve pandemi sebebiyle dünya genelini ekonomik anlamda zora sokması sebebiyle, sosyal güvenliğin devamlılığını sağlayacak mali kaynaklara baskı artmıştır. Bu da sürdürülebilirlik üzerinde olumsuzluklara neden olmuştur.

Ülkeler kendi önlemlerini almış birçok politika geliştirilmiştir. Ülkemize baktığımızda sağlık anlamında alınan önlemler; covid-19 testi yapılması, tanı konması ve hastalığın tedavisinin ücretsiz olması şeklindedir.. Buna rağmen hastane başvurularında azalma olmuştur. Bunun sebebi virüsün bulaşma korkusudur.

Türkiye’de pandemiye karşı uygulanan sosyal politika sebebiyle pandemiyle mücadelede uygulanan politikalar için finansal zorluklar ortaya çıkmıştır. Azalan kamu

gelirleri ve istihdama rağmen vakalardan dolayı artan sağlık harcamaları ülkemizi ekonomik olarak zor bir döneme sokmuştur.

Sosyal güvenliğin devamlılığı konusunda önemli bir diğer husus gelir gider dengesi olarak gösterilmektedir. Ülkemizdeki gelir gider dengesindeki eğitsizlik sosyal güvenlik anlamında da olumsuzluklara neden olmuştur. Sosyal güvenlik sistemindeki gelir gider dengesindeki ağın artması bu da bütçeden ayrılan kaynakların artmasına sebep olmakla birlikte ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir.

Bununla birlikte sosyal güvenlik isteminin devamlılığını sürdürebilmesini etkileyen sosyal, ekonomik ve siyasi faktörler de vardır. Ülkemizde sağlık hizmetlerinin finansmanı sosyal güvenlik kurumunun sorumluluğundadır. Ülkemizde pandemiyle birlikte sosyal güvenlik sistemi de olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Pandemiden önce de sürdürülebilirlik amacıyla mali konularda sıkıntılar yaşanmıştır. lke ekonomisini olumsuz etkilemesiyle sorunlarda artış meydana gelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

1. ÇALIŞMA PSİKOLOJİSİ

Çalışma psikolojisi, psikoloji biliminin alt dalı olarak ortaya çıkmıştır. Çalışma olgusunun tarihine bakıldığında zaman aslında insanlığın ilk zamanlarında bile var olduğunu görebilmekteyiz. İnsan hayatına bakıldığında zaman ortalama yetişkinlikten itibaren içinde olduğu çalışma hayatı, bireyin hayatının çok önemli bir kısmını kaplamaktadır. Bu uzun süreç tabii ki çalışanları bireyleri etkilemektedir. “Çalışma psikolojisi, çalışma hayatındaki bireyin psikolojik iyilik halini sağlamak adına, çalışmaya ilişkin sorun alanlarının iyileştirilmesine yönelik fırsat alanlarını belirleyen, bunların neden ve etkilerini araştırarak, bilgi üretmek için çaba gösteren bir bilim dalıdır” (Güler, 2015).

Dünyada giderek önemi artan çalışma psikolojisi bağlamında bazı ülkelerde bazı anketler oluşturularak çalışanların; çalışma ortamına ve çalışmaya yönelik tutumları ölçülmektedir. Örneğin, tüm Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen Avrupa Çalışma Koşulları Anketi-European Working Conditions Survey (EWCS), Kuzey Avrupa ülkelerinde yapılan Nordic Questionnaire (Nordic Anketi) ve Danimarka merkezli uygulanan Copenhagen Psychosocial Questionnaire (Kopenhag Psikososyal Anketi-COPSOQ) bunlardan sadece bir kaçıdır. Bu anketlerin amacı ise çalışan bireylerin çalışmayla ilgili tutum ve yaklaşımlarına dair bilgiler elde etmektir.

“Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde, uygulamalı psikolojinin gelişmesine yardımcı olacak şekilde, çalışma psikolojisi konusunda bazı gelişmeler yaşanmıştır” (Güler, 2015). Bu gelişmelerin başında ise kurulan Çalışma Psikolojisi Laboratuvarıdır. Bu gelişmelerin ardından Almanya’da bulunan Berlin şehrinde 1906 yılında Uygulamalı Psikoloji ve Genel Psikolojik Araştırmalar Enstitüsü kurulmuştur. Bu kuruluştaki ise sanayide faaliyet gösteren şirketlerde, okullarda araştırmalar yapılmıştır. “Fransa’da gelişen makineleşme ve teknolojiye etkilenen işe seçme ve yerleştirme konusu üzerinde çalışmalarda bulunan ilk psikolog Lahy olmuştur. Lahy 1905’te daktilo kullananlar, 1908’de de demiryolu mühendisleri ve memurları için iş tasarımı ve seçme konularını inceleyip testler uygulamıştır. 1918’de İngiltere’de Sanayi Yorgunluk Araştırma Kurulu oluşturulmuştur. 1919’da Almanya ve İsviçre’de seçme testleri programları uygulanmaya başlanmış; 1920’de Polonya’da Psikoteknik Enstitüsü kurulmuştur” (Güler, 2015).

Avrupa’da yaşanan bu gelişmelerin yanı sıra ABD’de de endüstriyel psikolojisi kavramı ışığında birçok gelişme yaşanmıştır.

Çalışma psikolojisine dair ilerlemenin en çok olduğu dönem Birinci Dünya Savaşı dönemi olmuştur. Bunun sebebi ise savaş sırasında ABD ordusunun erlerinin görevlendirilmesi, hangi işe uygunluk sağlayacakları ve başarılı olacakları konusunda sıkıntılar yaşanmasıydı. Bu soruna çözüm olarak ise ABD Psikoloji Derneğinden yardım talep edilmiştir. Yapılan araştırma ve çalışmalar sonucunda işe uygunluğun ve işte başarılı olmanın zekâ ile bağlantılı olduğu görülmüş ve erler oluşturulan zekâ testlerine tabi tutulmuştur. Bu gelişmeler ışığında ise psikolojinin önemi daha da anlaşılmış, sanayi ve işletmeler psikolog istihdamına başlamıştır.

“Tarihçesinde daha çok insan kaynakları uygulamaları ile uyumlu şekilde, uygun işe alım ve seçme, çalışan verimliliği, motivasyon, fiziksel yorgunluk nedeniyle stres gibi daha çok örgüte uyum sağlamaya ilişkin konuları dikkate alan çalışma psikolojisinin bir dönüm noktasına geldiği ve paradigma dönüşümü yaşamakta olduğu da görülmektedir” (Güler, 2015).

Günümüze baktığımız zaman ise yaşadığımız pandemi krizi ile çalışma sisteminde oldukça büyük değişiklik olmuş, bu değişiklik sebebiyle de çalışma psikolojisi alanında birçok araştırma yapılmıştır. Firmaların kapanması, küçülmesi veya bir süreliğine faaliyetlerini durdurması çalışan bireyler arasında endişeye yol açmıştır. Bunun dışında pandemi döneminde yoğun çalışma saatlerine maruz kalan çalışanlar ise olumsuz etkilenmiştir.

Covid-19 pandemisi belirsizlikler, depresyon ve buna benzer olumsuzluklar yaratıp, çalışma hayatına etki etmiştir. “Bu salgın, toplumsal ve ekonomik düzeni derinden etkileyen, kurumlara yönelik güven duygusunu sarsan, değerleri sorgulatan, belirsizlik ve korkunun hâkim olduğu evrensel bir varoluşsal kriz oluşturmuştur. Ortaya çıkış nedeninin tam olarak bilinmemesi, virüsün gözle görülememesi ve toplumun tüm kesimindeki bireylerin risk altında olması salgını küresel bir travmaya dönüştürmüştür” (Aşkın, Bozkurt, & Zeybek, 2019).

1.1. İŖe Yabancılaşma

“Schacht’nin araştırmalarına göre yabancılaşma kavramı Latince “Alinato” kavramından gelmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında ise bu kavramı kullanan ilk düşünür Hegel daha sonra ise Marx olduğu görülmektedir” (Ulusoy, 1998).

“Yabancılaşma konusunda ampirik çalışmaların yapılabilirliği ise ilk kez Seeman (1959) tarafından gerçekleştirilen yabancılaşma boyutlarının ortaya konması ile gündeme gelmiştir.” (Ulusoy, 1998). “Sanayi sosyolojisi alanında yabancılaşma (işe yabancılaşma) olgusunun 1964 yılında Rober Blauner tarafından ilk kez objektif bazı özelliklerin göz önüne alınarak incelenmeye çalışıldığı görülmektedir” (Ulusoy, 1998).

Geyer ve Schweitzer’e göre işe yabancılaşma kavramı; “bölünme ve sınıfsal bürokrasinin özelliklerinin toplamı olarak toplumda görülmesi gibi benzer olayların örgüt içindeki görülen sonucu” olarak açıklanmaktadır. “İşe yabancılaşma kavramının birçok tanımı olmakla beraber özetle, iş halinden uzaklaşma, psikolojik olarak işten kopma şeklinde açıklanabilir” (BAş, 2022). Başaran (1992), işe yabancılaşma kavramını, için iş görene giderek dışsallaşması ve iş görenin bir parçası olmaktan çıkması sonucunda iş görenin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gücünün bağımsız olarak ürüne dönüştüremez duruma gelmesi durumu olarak açıklamıştır.

Covid-19 döneminde çalışma hayatındaki değişiklikler çalışanları da derinden etkilemiştir. Gerek sosyal hayatı etkileyen virüs salgını çalışma hayatına da etkileri olmuştur. Bu durum da işe yabancılaşma olgusu için ortam hazırlamıştır. Pandemi dışında da var olan bu kavram pandemi şartları ile kısıtlanma, belirsizlik, endişe gibi duygu durumları ile birlikte ortaya çıkması çok daha artmıştır. Bunun önüne geçilmesi için çalışılan örgütün bireyler için aldıkları önlemler bu hususta önemlidir.

1.2. İş Tatmini

Vroom’a (1967) göre iş tatmininin tanımı şu şekildedir; çalışanların işteki rolüne karşı duygusal tepkileri olarak tanımlamakta ve kişinin içine karşı olumlu tepkilerini iş tatmini olarak değerlendirmektedir.

“İş tatmini derecesi, beklentilerle tecrübe edilen arasındaki fark olarak ifade edilebilir. Kişinin beklentileri işinin, iş çevresinin beklentileri doğrultusunda

gelişmektedir” (Kök, 2006). İş tatminini belirleyen iki unsur belirtilmektedir. Bu iki unsurdan biri kişisel durum, ikincisi ise işe yönelik şartlardır.

“İş tatmininin ile verimlilik ilişkisi konusunda yapılan araştırmalarda yüksek bir pozitif ilişki bulunmamakla birlikte, iş tatmini yüksekliğinin doğrudan bireysel performans artışından ziyade, örgütsel düzeyde bir artışa ve örgütün genel başarısının artışına neden olduğu ifade edilmektedir” (Kök, 2006).

Pandemi ile birlikte çalışma hayatı çok fazla etkilenmiştir. Kısıtlanmalar, endişeler, belirsizlikler gibi faktörler çalışma psikoloji kapsamında iş tatminini olumsuz etkilemiştir. Özellikle sağlık çalışanlarının yoğun bir çalışma temposunda olduğu pandemi sürecinde iş tatmini konusunda olumsuz etkilenen başlıca meslek gruplarında yer almaktadır.

İş tatmini çalışan birey için önemli bir durumdur. Bunun sebebi; iş tatmini konusunda sorun yaşayan çalışan bireyler ilerleyen dönemlerde kronik stres, tükenmişlik gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalabilirler.

1.3. İş Motivasyonu

“Motivasyon kelimesi; “movere” yani hareket etmek anlamına gelen Latince kelimesinden türetilerek ortaya çıkmıştır” (Bayrakçı, Oktay, Samancı, & Canpolat, 2021).

“Robins (1996)’e göre motivasyon; çalışanın bireysel bir ihtiyacının karşılanmasına bağlı olarak, örgütsel amaçlara ulaşmak üzere yüksek düzeyde çaba harcaması için istekli olması durumu olarak açıklamıştır” (Robbins, 1996).

Birçok araştırmacı iş motivasyonu tanımında bulunmuştur. Bu tanımlarda ortak vurgulanan nokta ise, motivasyon sağlanması adına gerekli unsurun kişinin farklı ihtiyaçları doğrultusunda olduğudur.

“İş yapmaya ve başarıya güdülenmek için gerekli olan davranışlara kişiler motivasyon sayesinde ulaşmaktadırlar. Fakat örgütte, bireyin bu motivasyonunu olumlu veya olumsuz yönde etkileyecek içsel veya dışsal faktörlerde mevcuttur” (Aslan & Cengiz, 2015). Örnek verecek olursak; son dönemlerde yaşadığımız pandemi krizi dışsal faktörler olarak değerlendirilebilmektedir.

Motivasyon konusunda pandemi süreci oldukça olumsuz bir etki bırakmıştır. Sosyal hayatın kısıtlanması, bazı sektörlerde çalışma sürelerinin artması, pandemi dolayısıyla iş stresinin artması gibi durumlarda iş motivasyonuna olumsuz etkileri olmuştur.

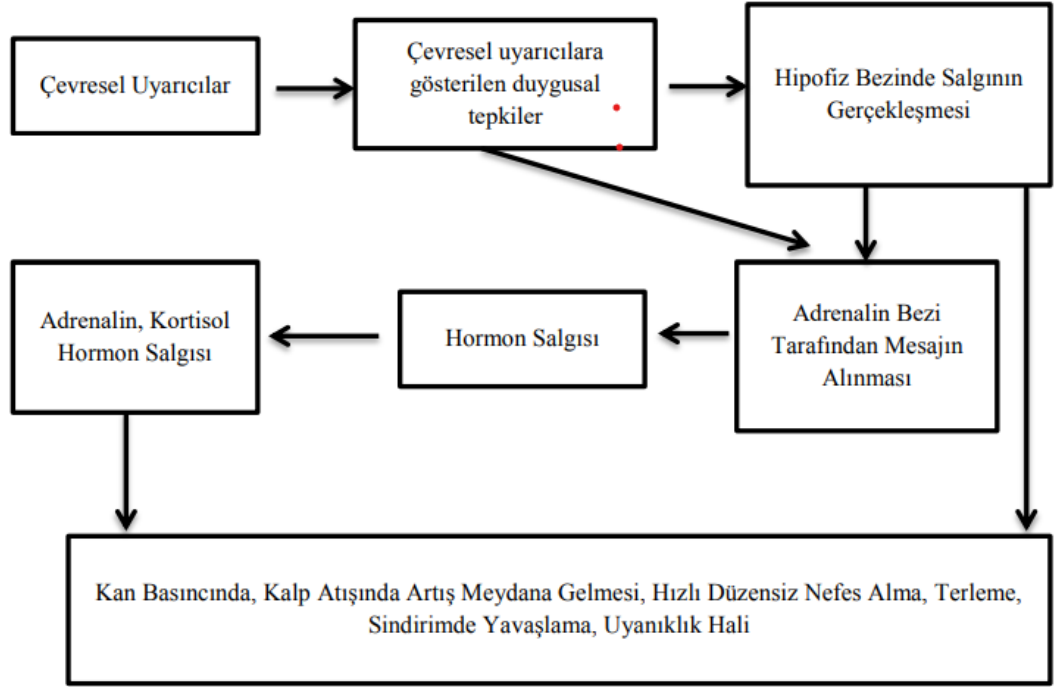
1.4. İş Stresi

İş stresi kavramını açıklayacak olursak; “çalışanların örgütsel ölçekte karşılaştıkları ve onları fizyolojik, psikolojik ve zihinsel olarak etkileyen, örgüt hedeflerine ulaşma noktasında olumlu ya da olumsuz sonuçları bulunan duruma iş stresi adı verilmektedir” (Yüksel, 2014).

“İş stresi, çalışma ortamı anlamında değerlendirildiğinde, performansın düşmesi, motivasyon kaybı gibi olumsuzluklara neden olup işten ayrılmaya kadar varabilmektedir” (Ercan, Kazançoğlu, & Küçükaltan, 2019).

Pandemi dönemiyle de başlayan sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte sağlık konusundaki endişelerinde en üst düzeye çıkmasıyla stres seviyesi de oldukça artmıştır. Çalışma hayatında da pandemi dönemiyle birlikte iş stresi oldukça artmıştır. Uzaktan çalışmayla birlikte yoğun çalışan kontrolü, sağlık çalışanlarının yoğun iş temposu, fazla mesailer, endişe, virüsün bulaşma korkusu gibi durumlar iş stresini oluşturup yükseltmektedir.

Çalışma ortamında olası bir stres ile karşı karşıya kalındığında bireyin verdiği reaksiyon şu şekildedir:

Şekil 1. İş Yerinde Tehlikenin Fark Edilmesiyle Çalışan Fizyolojisinde Meydana Gelen Değişimler

Kaynak: (Spiers, 2003)

İş stresi; kişisel, toplumsal veya örgütsel sebeplerden ötürü ortaya çıkabilmektedir. Yaşanan bu stres birçok sonuca sebep olmaktadır. Örneğin; işten ayrılma, sağlık sorunları veya bireyin stresten kaynaklı yaşayabileceği sağlık sorunları olarak gösterilebilmektedir.

1.5. Duygusal Bağlılık

“Duygusal bağlılık, kişinin hissi olarak örgüte bağlanmasını, örgütle özdeşleşmesini ve kendi istek ve tercihleriyle örgütte kalmasını ifade etmektedir” (Özutku, 2008).

“Çalışma ortamıyla bireyin kurduğu duygusal bağlılık birçok araştırmacının konusu olmuştur. Duygusal bağlılık; kişisel özellik, örgütsel özellik ve işle ilgili özellikler olmak üzere üç başlıkta incelenebilmektedir” (Özutku, 2008).

Örgüte olan duygusal bağlılık; bireyin çalıştığı örgüte duygusal olarak bağladığı, bağlı olduğu örgütten memnun olması şeklinde tanımlanmaktadır. Pandemi döneminde bazı sektörlerin yoğun çalışma temposuna girmesi ve mesai sayılarındaki artış sebebiyle çalışan bireylerin örgüte olan duygusal bağlılığında azalmalara sebep olmuştur.

1.6. Devamlılık Bağlılığı

“Devamlılık bağlılığı, çalışanların örgütten ayrılmaları durumunda katlanacakları maliyetleri, olumsuzlukları ya da örgütte kalmanın getirilerini dikkate alarak kalma kararı vermesidir” (Özutku, 2008).

“Çalışanın bir örgütteki kıdem, kariyer ve elde ettiği diğer yararlar gibi yatırımları çok yüksek tutuyorsa devam bağlılığı ortaya çıkmaktadır” (Şekerli, 2017).

Allen ve Meyer (1990) devam bağlılığını Becker (1960) tarafından geliştirilmiş Side-Bets teorisini temel alarak dayandırmışlardır.

2. COVID-19 ve İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Covid-19 ile değişen çalışma hayatımız ile birlikte iş sağlığı ve güvenliği kapsamında gelişmeler yaşanmıştır.

“İş akdinin kişisel niteliği gereği işçi ile işveren arasında kurulan karşılıklı sorumluluklar bağlamında işveren, işçiyi korumak, yaptığı iş dolayısıyla işçinin uğrayacağı zararlara karşı önlemler almak, çıkarlarının zedelenmesine yol açacak davranışlardan kaçınmak zorundadır. İşverenin alması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin yasal dayanağını 6098 sayılı TBK’de düzenlenen işverenin işçiyi gözetme borcu oluşturmaktadır. İşverenin işçiyi gözetme borcu TBK md. 417/f.2’de şöyle belirtilmiştir: “İşveren iş yerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür” (Ateş, 2020).

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 4. Maddesi gereği işveren;

(1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

(a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması,

sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmak,

- (b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlemek, denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamak,
- (c) Risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak,
- (d) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne almak,
- (e) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri almak ile yükümlüdür.

(2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.

İşbu maddenin 1. Fıkrasının (c) bendinde belirtilen “risk değerlendirmesi” kavramı aynı kanunun 3. Maddesinin (ö) bendinde şöyle tanımlanmıştır:

“İş yerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin risklere dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları ifade eder.”

“İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na göre işverenin işçilerin sağlıklı ortamda çalışmalarını temin etmek için alması gereken önlemler ve uygulaması gereken hususlar vardır. Yukarıda yer alan düzenlemeden anlaşılacağı üzere, pandemi döneminde işveren iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri kapsamında işçilerin sağlığını koruyabilmek için her türlü sağlık ekipmanını bulundurmakla yükümlüdür. Buna örnek olarak işçilere tek kullanımlık maske, eldiven, siperlik, galoş, pandemiye özgü koruyucu giysi, tulum tedarik edilmesi gösterilebilir. Kişisel koruyucu donanım iş sağlığı ve güvenliği bakımından büyük önem taşımaktadır” (İnciroğlu, 2017).

Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu tarafından bütün sektörlere yönelik pandemi döneminde uygulanması için on bir rehber yayınlanmıştır. Bu rehbere göre covid-19 virüsünün yayılması engellemeyi ve en aza indirmeyi amaçlamışlardır.

“İşverenin pandemi sırasında işçilerin sağlığını korumaya yönelik alacağı en önemli tedbir virüsle mücadelede alınacak bireysel önlemler hakkında işçileri bilgilendirmektir. Öncelikle iş yeri yönergesi hazırlanarak tüm çalışanların bilgisine sunulmalıdır. Burada pandemi sürecine ilişkin iş yerine özgü kurallar yer alır” (Ateş, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Ateş'in (2020), konumuza benzeyen araştırmasının amacı; Covid-19 virüsünün çalışma hayatı kapsamında işverenlerin alması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine karşı etkilerini incelemektir. Sonuç olarak; işverenlerin alması gereken önlemlere değinilmiş ve uyulmaması halinde yerine getirilecek yükümlülüklerine yer verilmiştir (Ateş, 2020).

Artan ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemi sürecinin kişiler üzerindeki hastalığa yönelik tutum ve algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmalarında, kendi oluşturdukları "Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeğini" 423 kişinin katılımı ile gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonucu; COVID-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeğinin Türkiye üzerinde güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu kanıtlanmıştır (Artan, Karaman, Atak, & Cebeci, 2020).

Biçer ve diğerlerinin (2020), yaptıkları araştırmanın amacı ise; Lee (2020) tarafından geliştirilen "Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin" Türkçe geçerlik ve güvenilirlik kapsamında ölçmeyi amaçlanmıştır. Bu çalışmada geçerlilik için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, güvenilirlik çalışmaları için ise; iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ise; bu çalışma ile koronavirüsten dolayı oluşan anksiyetenin ölçülmesinde ve toplum ruh sağlığının geliştirilmesinde gelecekteki araştırmalara referans olabileceği kanısına varılmıştır (Biçer, Cuma, Demir, & Kurt, 2020).

Bilgin (2020), ise; Koronavirüs Farkındalık Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliğini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmaya 403 kişi katılmıştır. Araştırmanın sonucu olarak, Koronavirüs Farkındalık Ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir (Bilgin, 2020).

Bostan ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada, Çalışma, sağlık çalışanlarının COVID-19 riskini belirlemeyi ve çalışanların çalışma koşulları ve genel olarak COVID-19 ile mücadele konusundaki görüşlerini belirlemeyi ve endişelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Araştırmada, çevrimiçi anket yöntemi

kullanılarak Türk nüfusundaki 736 sağlık çalışanı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, ki-kare analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Veriler % 95 güven aralığında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucu ise; Koronavirüs salgınının küresel bir tehdit olduğu göz önünde bulundurularak sağlık çalışanlarını ve ailelerini korumak için önlemler alınmalı ve endişelerini gidermek için profesyonel destek verilmelidir (Bostan, Akbolat, Kaya, Ozata, & Güneş, 2020).

Kıraç ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada Koronavirüse Karşı Güvence Arayan Davranış Ölçeğinin Türkçe güvenilirlik ve çalışmanın geçerliliğini uygulamayı amaçlamışlardır. Bu araştırmaya toplam 431 kişi katılmış olup çalışmada Koronavirüse Karşı Güvence Arayan Davranış Ölçeği ve Koronavirüs Anksiyete Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ise; yapı geçerliliği sonucunda iyi uyum sağladığı sonucunda varılmıştır. Ayrıca iki ölçek arasında pozitif düzeyde düşük bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ise; anksiyete arttıkça güvence arayan davranış da artmaktadır (Kıraç, Aydoğdu, & Göde, 2020).

Kıroğlu (2020) çalışmasının amacı ise; pandemi noktasına gelen Covid-19 sırasında görevlerini yapmakta olan sağlık çalışanlarının kişisel koruyucu ekipman ve çalışma koşullarına ait tutumlarının değerlendirilmesidir. Sonuç olarak; Pandemi ortamında çalışma şartları daha da zorlaşan sağlık çalışanlarının daha huzurlu olmaları, motivasyonlarının güçlü olması ve haklarını alabilmeleri noktasında yapılması gerekenler ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Işık Erol'un (2020) yaptığı çalışmanın amacı; Covid-19 virüsünün aslında sadece insan sağlığı üzerinde etkisinin olmadığı, yanı sıra iş, işletme ve çalışma hayatında da olumsuz etkilerinin olduğu ve bu olumsuz etkiler için alınan önlemler incelenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak ise; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler gibi birçok işyerinde işçilik maliyetlerini arttırmıştır. Bu dönemde gerekli önlemler alınmazsa, birçok işletmenin iflas edeceği ve çok sayıda çalışanın işsiz kalacağı kanısına varılmıştır (Erol, 2020).

Sönmez (2020) ise, Covid-19 salgının olumsuz etkilerinden olan kaygının iş gören performansı ve motivasyonu üzerindeki etkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada, nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır ve hizmet sektöründe çalışan iş görenler ile yapılan

görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel yöntemlerle incelenerek araştırma sonuca bağlanmıştır. Çalışmanın sonucunda; Covid-19 salgının iş görenlerde kaygıya yol açtığı ve bu kaygının motivasyon ve performansı olumsuz olarak etkilediği görülmüştür (Sönmez, 2020).

Şen (2020) ise; hazır yemek üreten gıda firmalarının Covid-19 salgınından ne derece etkilendiği ve gıda firmalarının almış oldukları tedbirleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada 23 firma yetkilisine ulaşılmış net olarak 14 katılımcıdan elde edilen bilgiler dâhilinde veriler incelenmiştir. Veri analizleri sonucunda gıda firmaların kapasite düşüş oranları tespit edilmiştir. Firmaların sektörde yer aldıkları sürenin fazla olmasının kapasite düşüşüne karşı bir önlem alamadıkları anlamına geldiği görülmüştür. Firmaların tamamının salgın dolayısıyla hizmetlerinde insan sağlığını koruyucu tedbirleri aldıkları tespit edilmiştir (Şen, 2020).

Başığit (2021) tarafından yapılan bir başka araştırmanın amacı; koronavirüs salgınının Türk çalışma yaşamına etkilerini incelemektir. Yapılan çalışmanın sonucunda; işçilerin çalışma hakkı sektöre uğramış, üretimi durdurmak veya sınırlamak zorunda kalan işverenlerin faaliyetlerini sürekli kılmak yönlü araştırmalarının olumsuz sonuçlandığı sonucuna varılmıştır. Koronavirüs salgınının çalışma hayatına yönelik etkilerinin boyutunun tespit edilmesi ve iş hukuku bağlamında bu etkilerin olumsuz yönlerinin sınırlandırılmasına yönelik düzenlemelerinin incelenmesi ve bu noktada salgının olumsuz etkilerine yönelik önleyici tedbirlerin başında da kısa çalışma uygulamasına geçildiği görülmüştür (Başığit, 2021).

Hailu'nun (2021), yaptığı araştırmanın amacı; koronavirüs salgının sebep olduğu pandemi sırasında gıda işleme endüstrisinin ekonomik faaliyetlerini incelemektir. Çalışmanın sonucunda ise; gıda işleme sektörünün pandemi sırasında nispeten istikrarlı olduğu araştırma sonucunda görülmüştür. Pandemi sırasında gıda halen işlenmiştir ve tüketicilere teslim edilmiştir. Çoğu durumda gıda fiyatlarındaki artışlar minimum düzeyde ilerlemiştir. Covid-19 küresel bir kriz olduğundan dolayı, virüsle mücadele için uluslararası hedefli ve koordineli çabalar, sektörü ekonomik iyileşme ve büyümeye doğru güçlü bir yörüngeye yerleştirebilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Martínez-Azúa ve diğerleri (2021) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada; covid-19'un İspanya'da bulunan Extremadura bölgesindeki tarım-gıda şirketleri üzerinde oluşan etkileri incelemek ve analiz etmektir. Şubat 2020 ve Ocak 2021 arasında dönemde derinlemesine görüşmelere dayalı çoklu vaka çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonucu; çevre koşullarındaki değişiklik ve pandeminin yayılmasının özellikleri, büyüklüklerine ve iş, ürün veya hizmetlerinin doğasına bakılmaksızın kuruluşların stratejilerini, davranışlarını, süreçlerini, dinamiklerini ve sonuçlarını etkilemiştir (Martínez-Azúa, López-Salazar, & Sama-Berrocal, 2021).

Nakat ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmanın amacı; koronavirüs salgının gıda endüstrisi üzerindeki etkisi hakkındaki tüm güncel bilgileri bir araya toplamaktır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yayınlanan ve 11 resmi ve 10 sivil toplum kaynağından ve ayrıca krizin başlangıcından bu yana bilimsel dergilerde yayınlanan 25 hakemli makaleden toplanan ilgili kamu bilgileri ve rehberliğinin kapsamlı bir derlemesinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucu ise; pandemi döneminde tüm paydaşlara güvence sağlayan gıda endüstrisinin hazırlık düzeyini belirlemek için bir değerlendirme aracı olarak hizmet edebilir bir çalışma ortaya koymuşlardır (Nakat & Bou-Mitri, 2021).

Putri&Amran (2021) ise, COVID-19 pandemisi sırasında çalışanların iş-yaşam dengesini evden çalışma açısından incelemeyi amaçladılar. Çalışmada kullanılan araştırma yöntemi; betimsel doğrulama araştırma türü olan bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucu olarak, evden çalışmanın çalışanlar üzerindeki iş-yaşam dengesi üzerinde sırasıyla olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Putri & Amran, 2021).

Tanrıverdi&Karaahmet (2022), yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisi sırasında ebe ve hemşirelerin fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıkları üzerine tükenmişlik kavramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmalarını ise 10 farklı ilde bulunan pandemi hastanesinde gerçekleştirmişlerdir. Toplam 203 ebe ve hemşire katılmıştır. Çalışmanın sonucu olarak; Covid-19 sırasında ebe ve hemşirelerin çalışma yaşamının fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlık ve ek olarak aile yaşamına olumsuz etki ettiği tespit edilmiştir (Tanrıverdi & Karaahmet, 2022).

Türköz (2022) yaptığı araştırmada, çalışanların COVID-19 ilişkili psikolojik sıkıntıları ile iş tatminleri arasındaki ilişkisinde kişi örgüt uyumunun düzenleyici bir rolünün bulunup bulunmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma için İstanbul, Ankara ve Kayseri’de bulunan kamu ve özel sektörde çalışan iş gören ve yöneticilerden veri toplanmıştır. Örneklem yöntemi kullanılarak anket kullanılmıştır. 163 katılımcıdan elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; çalışanın örgüt uyumunun düşük olması durumunda Covid-19 ile ilişkili psikolojik bir sıkıntı yaşaması durumunda iş tatmininde azalma meydana geldiğini, ancak çalışanın örgüt uyumunun yüksek olması koşulunda ise, Covid-19 ilişkili psikolojik sıkıntı düzeyi artsa dahi iş tatmininde bir azalma meydana gelmediğini göstermektedir (Türköz, 2022).

1.1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın amacına değinilecek, araştırmada kullanılan ölçek, örneklem ve veri analizinde kullanılacak teknik hakkında bilgi verilecektir.

Araştırmada kullanılan verilerin katılımcılardan anket yoluyla elde edilmesi nedeniyle gerekli olan Etik Onay Belgesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünden alınmıştır.

1.1.1. Evren ve Örneklem

Covid-19 pandemisinin çalışma psikolojisi kapsamında sağlık ve gıda çalışanlara etkisini incelemeyi amaçlayan araştırmanın evrenini Balıkesir ve Bandırma oluşturmaktadır.

Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün Etik Kurulu’ndan onay alınmıştır.

Araştırmaya toplam 170 gönüllü sağlık ve gıda çalışanı katılmıştır. Sonuç olarak örneklem, gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmış ve ağırlıkla Balıkesir ve Bandırma kentleri olmak üzere Türkiye’nin çeşitli illerinde yaşamakta olan 18-56 ve üzeri yaş aralığındaki 170 bireyden oluşmaktadır.

Katılımcılardan veri toplama yöntemi olan anket yöntemi ile bilgi toplanmıştır. Katılımcılar araştırmanın başında anket soruları hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılara ait demografik özelliklerin dağılımı Tablo 3.1.’deki gibidir.

Tablo 3.1. Demografik Dağılım

Demografik Özellikler		Frekans	%Frekans
Yaş	18 yaş ve altı	1	0,6
	19-25	38	22,4
	26-35	61	35,9
	36-45	29	17,1
	46-55	32	18,8
	56 yaş ve üzeri	9	5,3
Cinsiyet	Kadın	89	52,4
	Erkek	81	47,6
Eğitim	İlköğretim	14	8,2
	Lise	30	17,6
	Meslek Lisesi	22	12,9
	Ön Lisans	38	22,4
	Lisans	54	31,8
	Yüksek Lisans	5	2,9
	Doktora	7	4,1
Kronik Rahatsızlık	Evet	29	17,1
	Hayır	141	82,9
Çalışılan Sektör	Sağlık Sektörü	69	40,6
	Gıda Sektörü	101	59,4
Daha Önce Covid-19 Vakası Yaşanması	Evet	121	71,2
	Hayır	49	28,8

Tablo 3.1’de araştırmaya katılanların yaş aralık dağılımına bakıldığında; % 0,6’sı (1 kişi) 18 yaş ve altı yaş grubunda, % 22,4’u (38 kişi) 19-25 yaş grubunda, 35,9’u (61 kişi) 26-35 yaş grubunda, % 17,1’i (29 kişi) 36-45 yaş grubunda, % 18,8’i (32 kişi) 46-55 yaş grubunda,% 5,3’ü (9 kişi) 56 yaş ve üzeri grubunda bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan çalışan bireylerin cinsiyet dağılımına bakıldığında; % 52,4’ü (89 kişi) kadın cinsiyetini oluştururken, % 47,6’si (81 kişi) erkek cinsiyetini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların cinsiyetine bakıldığında zaman birbirine yakın bir dağılım olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılanların eğitim durumu dağılımına bakıldığı zaman; % 8,2'si (14 kişi) ilköğretim, % 17,6'si (30 kişi) lise, % 12,9'u (22 kişi) meslek lisesi, % 22,4'ü (38 kişi) ön lisans, % 31,8'i (54 kişi) lisans, % 2,9'u (5 kişi) yüksek lisans, % 4,1'i (7 kişi) doktora yapan doktorlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların % 31,8'i ile en çok lisans eğitim durumu oluşturmuştur.

Araştırmaya katılanların kronik bir rahatsızlığa sahip olup olmadıklarına bakıldığında, % 17,1'i (29 kişi) evet, % 82,9'u (141 kişi) ise hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılanların sektör dağılımına bakıldığı zaman, % 40,6'si (69 kişi) sağlık sektörünü oluştururken, % 59,4'ü (101 kişi) gıda sektörünü oluşturmaktadır. Sağlık sektörü çalışanlarının gıda sektörü çalışanlarına göre daha az katılım göstermesi yaşadığımız pandemi döneminde alınan tedbirlerden dolayı olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılanların covid-19 vakası yaşayıp yaşamadığı veya yakınlarının yaşayıp yaşamadığına bakıldığı zaman, % 71,2'si (121 kişi) evet, 28,8'i (49 kişi) hayır cevabını işaretlediği gözlemlenmiştir. Araştırma sonucuna bakıldığı zaman covid-19 virüsünün bulaşma olasılığının yüksekliği gözlemlenmiştir.

1.1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Bölümü (Bölüm-1) ve COVID-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeğinin geliştirilmesi üzerine oluşturulan anket formundan yararlanılmıştır.

1.1.3. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuş formda yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kronik bir rahatsızlığının olup olmadığı, hangi sektörde çalıştığı ve daha önce covid-19 vakası yaşayıp yaşamadığı soruları yer almaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın hipotezlerine, araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında güvenilirlik testine, faktör analizine, t-testine, ANOVA testine ve çapraz tablolarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda çalışanları iş tatmini konusunda olumsuz etkilenmiştir.

H₂: Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda çalışanları iş stresi konusunda olumsuz etkilenmiştir.

H₃: Covid-19 pandemisi ile çalışılan sektör arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Covid-19 pandemisi ile çalışılan sektör arasında anlamlı ilişki yoktur.

H₅: Covid-19 pandemisi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Covid-19 pandemisi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₇: Covid-19 pandemisinin sağlık sektörü çalışanları üzerinde gıda sektörüne göre daha fazla olumsuz etkisi vardır.

H₈: Covid-19 pandemisinin 46-55 ve 56 yaş üzeri çalışanlarda diğer yaş gruplarına göre daha fazla olumsuz etkisi vardır.

2.2. Araştırmanın Demografik Bulguları

Araştırmaya katılan sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının demografik yapılarına göre nedenler algısı, hastalık algısı, kontrol algısı ve kaçınma davranışları incelenmiştir.

Tablo 3.2. Yaş Aralıklarına Göre Hastalık Algısı İncelemesi-1

YAŞ ARALIKLARI		Medya koronavirüs salgını abartıyor.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
18 yaş ve altı	Kişi sayısı	1	0	0	0	0	1
	Yaş aralığındaki%	100,0%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,0%
19-25	Kişi sayısı	10	7	7	10	4	38
	Yaş aralığındaki%	26,32%	18,42%	18,42%	26,32%	10,53%	100,0%
26-35	Kişi sayısı	3	11	14	18	15	61
	Yaş aralığındaki%	4,92%	18,03%	22,95%	29,51%	24,59%	100,0%
36-45	Kişi sayısı	5	8	0	8	8	29
	Yaş aralığındaki%	17,24%	27,59%	0,00%	27,59%	27,59%	100,0%
46-55	Kişi sayısı	4	6	2	13	7	32
	Yaş aralığındaki%	12,50%	18,75%	6,25%	40,63%	21,88%	100,0%
56 yaş ve üstü	Kişi sayısı	1	2	1	4	1	9
	Yaş aralığındaki%	11,11%	22,22%	11,11%	44,44%	11,11%	100,0%
Toplamda%		14,12%	20,0%	14,12%	31,18%	20,59%	100,0%

Tablo 3.2'ye göre "Medya koronavirüs salgını abartıyor" sorusuna 170 katılımcıdan en çok "Katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. "Katılmıyorum" seçeneğinin % 40,63'nü 46-55 yaş arası ve % 44,44'nü 56 yaş ve üzeri işaretlemiştir. Bu yaş aralığı kuşak olarak X kuşağı ve geleneksel kuşağı kapsamaktadır. Bu sebeple haberleri takip edip doğruluk payına inanan bireylerden oluşmaktadır. Koronavirüs salgını ülkemizde görülmeye başladığından itibaren medya yoluyla halk sık sık bilgilendirilmiştir. Bu bilgilendirmeler ve bireylerinde gözlemleri doğrultusunda medyanın salgını abartmadığı yönünde düşünceleri anket sonucuna yansımıştır.

Covid-19'un ortaya çıkmasıyla birlikte bireylerin bu hastalık ile ilgili algılarını incelemek için sorulan anket sorusuna verilen cevapların ışığında, pandemi döneminde evlerde olmanın da sebebiyle hastalığı en yakın takip kanalı medya olmuştur. Bu sebepten ötürü de cevap yoğunluğunun medya koronavirüsü abartmıyor yönünde olduğu kanısına varılmıştır.

Tablo 3.3. Cinsiyete Göre Hastalık Algısı İncelemesi-1

Cinsiyet		Medya koronavirüs salgını abartıyor.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Erkek	Kişi sayısı	14	17	14	25	19	89
	Cinsiyette%	15,73%	19,10%	15,73%	28,09%	21,35%	100,0%
Kadın	Kişi sayısı	10	17	10	28	16	81
	Cinsiyette%	12,35%	20,99%	12,35%	34,57%	19,75%	100,0%
Toplamda%		14,12%	20,0%	14,12%	31,18%	20,59%	100.0%

Tablo 3.3'e göre "Medya koronavirüs salgını abartıyor" sorusuna 170 katılımcıdan en çok "Katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. "Katılmıyorum" seçeneğini en çok seçen cinsiyet % 34,57 ile kadın cinsiyeti olmuştur. Bunun sebebi; kadın cinsiyetinin yaşanan krizi daha çok ciddiye alması olarak görülebilir.

Hastalık hakkında, ülke kapsamında bilgi edinmek, hastalıktan korunmanın yollarını öğrenmek, ülkemizde ilerleyiş durumunu gözlemlemek şeklinde yorumlanabilir. Sağlık kuruluşlarında çalışmakta olan hemşirelerin oranı % 59’u oluşturmaktadır. Bu % 59’un içinde ise çalışan kadın bireyler % 90 oranında yer almaktadır. Bu oranlara bakıldığında ise; sağlık çalışanlarının covid-19 virüsünü yakından takip etme faktörünü de göz önüne alındığında; ankete katılan kadın çalışanların medya koronavirüsü abartmıyor şeklinde bir kanıya vardıkları düşünülebilir.

Aynı zamanda covid-19 virüsünün neden olduğu pandeminin ülkemizde de ilan edilmesi ile birlikte günlük olarak vaka, entübe ve hastalıktan dolayı vefat eden kişi sayıları medya yoluyla halk ile paylaşıldı. Bunun yanında televizyon kanalı ile konuyla ilgili uzman kişiler görüntülü konuşma imkânıyla gelişmeleri, konu ile ilgili bilgiler hastalıktan korunmanın yolları gibi bilgileri paylaştılar. Bu sebepten anket çalışmasına katılan bireylerinde koronavirüsün abartılmadığı yönünde hem fikir olmalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.4. Sektöre Göre Hastalık Algısı-1

Sektör		Medya koronavirüs salgını abartıyor.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	18	24	15	28	16	89
	Sektörde%	17,82%	23,76%	14,85%	27,72%	15,84%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	6	10	9	25	19	81
	Sektörde%	8,70%	14,49%	13,04%	36,23%	27,54%	100,0%
Toplamda%		14,12%	20,0%	14,12%	31,18%	20,59%	100.0%

Tablo3.4’e göre “Medya koronavirüs salgını abartıyor” sorusunu sektörlere göre incelediğimizde 170 katılımcıdan en çok “Katılmıyorum” seçeneği seçilmiştir. Bu seçeneği seçen sektör ise sağlık sektörü olmuştur. Yüzde olarak sağlık sektöründen %

36,23 ile seçilmiştir. Sağlık sektörünün “Katılmıyorum” seçeneğini seçmesinin sebebi ise; hastalığı birebir gözlemlemesi olarak değerlendirilebilir.

Hastalık ile ilgili her gelişmeyi birebir gözlemek, gelişmeleri yakından takip etmek, bu hastalık sebebiyle hastanelerde olan hasta bireylerin tedavilerinde görev almak gibi sebeplerden dolayı sağlık sektöründe çalışan bireylerin medyanın koronavirüs salgınını abartmadığı yönünde hem fikir olmalarına neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sağlık kuruluşlarında çalışan bireylerin hastalığa yakından tanık olmaları, konu ile ilgili bilgileri daha yakından takip etmeleri ve hastalık ile ilgili gelişmeleri birebir gözlemlemeleri sebebiyle medyanın koronavirüsü abartmadığı yönünde sonuca varıldığı gözlemlenmiştir. Bu zor süreçte sağlık çalışanlarının yaşadıkları zorluklarda medya gündeminde yer almıştır. Yaşadıkları ve medyada yansıtılan bilgilerin örtüşmesi sonucunda da sağlık çalışanları “Katılmıyorum” seçeneğini seçtiği düşünülebilir.

Genel olarak bakıldığında halkın her gün bir medya kanalı olan televizyon ile halkı hastalığın gelişimi ile ilgili bilgilendirmesi, çalışan bireylerin de medyanın koronavirüsü abartmadığı yönünde fikrinin oluşmasına sebep olduğu düşünülebilir.

Tablo 3.5. Yaş Aralıklarına Göre Hastalık Algısı İncelemesi-2

YAŞ ARALIKLARI		Koronavirüsün kadın ve erkeklere bulaşma olasılığı eşittir.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
18 yaş ve altı	Kişi sayısı	0	1	0	0	0	1
	Yaş aralığındaki%	0,00%	100,0%	0,00%	0,00%	0,00%	100,0%
19-25	Kişi sayısı	21	6	6	2	3	38
	Yaş aralığındaki%	55,26%	15,79%	15,79%	5,26%	7,89%	100,0%
26-35	Kişi sayısı	26	26	7	1	1	61
	Yaş aralığındaki%	42,62%	42,62%	11,48%	1,64%	1,64%	100,0%
36-45	Kişi sayısı	16	8	2	0	3	29
	Yaş aralığındaki%	55,17%	27,59%	6,90%	0,00%	10,34%	100,0%
46-55	Kişi sayısı	18	11	2	0	1	32
	Yaş aralığındaki%	56,25%	34,38%	6,25%	0,00%	3,13%	100,0%
56 yaş ve üstü	Kişi sayısı	2	5	2	0	0	9
	Yaş aralığındaki%	22,22%	55,56%	22,22%	0,00%	0,00%	100,0%
Toplamda%		48,82%	33,53%	11,18%	1,76%	4,71%	100,0%

Tablo 3.5'ya göre "Koronavirüsün kadın ve erkeklere bulaşma olasılığı eşittir" sorusuna toplam 170 katılımcı cevap vermiştir. Bu soru hastalık algısını ölçmek amaçlıdır. Soruya en çok % 48,82 ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir.

Pandemi döneminde çıkan haberler doğrultusunda erkek cinsiyetine bulaşma olasılığı fazla bilgisi yayılmasına karşın, Dünya Sağlık Örgütü'nün 5 Ağustos 2020 yılında yayınladıkları rapora göre; cinsiyet oranı sunulan bu raporda 5.911.819 vakanın % 53'nün erkek ve % 47'sinin kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere oluşan bu algının doğru olmadığı ispat edilmiştir. Çalışmamın anket sorusunda da yer alan "kadın ve erkeğe bulaşma olasılığı eşittir" sorusuna katılımcılardan en çok 19-25, 26-35, 35-45 ve 46-55 yaş aralığındaki katılımcılar "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini seçmişlerdir.

Bireylerin covid-19 hastalığı ile ilgili algılarını ölçmeyi hedefleyen bu soruda; "kadın ve erkeğe bulaşma olasılığı eşittir" sonucuna varılmasının sebebinin, bireylerin teknoloji yoluyla hastalık konusunda bilgi edinmeleri, kolaylıkla araştırma yapmaları gibi sebepler olduğu düşünülebilir. Pandeminin ilan edildiği zamanın ilk döneminde erkeklere bulaşma olasılığının kadınlara göre daha yüksek olduğu söylentileri yayılsa da, Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı rapor ile bu söylentinin doğru olmadığı ortaya konulmuştur. Anket sonucuna bakıldığında ise, anket katılımcılarının hastalık ile gelişmeleri yakından takip ettiği, bu konu hakkında araştırma yaptıkları görülmektedir.

Tablo 3.6. Yaş Aralıklarına Göre Nedenler Algısı İncelemesi-1

YAŞ ARALIKLARI		Bu hastalığın nedeni ekonomik krizdir.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
18 yaş ve altı	Kişi sayısı	0	0	0	1	0	1
	Yaş aralığındaki%	0,00%	0,00%	0,00%	100,0%	0,00%	100,0%
19-25	Kişi sayısı	3	8	8	8	11	38
	Yaş aralığındaki%	7,89%	21,05%	21,05%	21,05%	28,95%	100,0%
26-35	Kişi sayısı	2	9	20	13	17	61
	Yaş aralığındaki%	3,28%	14,75%	32,79%	21,31%	27,87%	100,0%
36-45	Kişi sayısı	1	8	5	3	12	29
	Yaş aralığındaki%	3,45%	27,59%	17,24%	10,34%	41,38%	100,0%
46-55	Kişi sayısı	3	6	1	13	9	32
	Yaş aralığındaki%	9,38%	18,75%	3,13%	40,63%	28,13%	100,0%
56 yaş ve üstü	Kişi sayısı	0	4	3	1	1	9
	Yaş aralığındaki%	0,00%	44,44%	33,33%	11,11%	11,11%	100,0%
Toplamda%		5,29%	20,59%	21,76%	22,94%	29,41%	100,0%

Tablo 3.6'ye göre “Bu hastalığın nedeni ekonomik krizdir” sorusuna 170 katılımcının % 29,41'i “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğinin % 41,38'ini 36-45 yaş aralığındaki bireyler işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum seçeneğinin işaretlenmesinin sebebi; bu krizin sağlık temelli bir kriz oluşu olmaktadır. Virüsün çıkış sebebi ekonomik olmasa dahi virüsün yayılmasında etkileri olmaktadır. Ekonomik olarak yetersiz ülkelerin virüsün korunma konusunda sorunlar yaşadığı veya halkın beslenme konusunda yetersiz kalması ve vücut direncinin düşmesi şeklinde yorumlanabilir. Bu sebeple ekonomik krizin virüsün çıkmasına sebep değil fakat yayılmasında bir etken olduğu düşünülebilir. Covid-19 pandemisi başladıktan sonra dünya ekonomisi de olumsuz etkilenmiştir.

Ülkemizde olan işsizlik, yüksek enflasyon oranları gibi sorunlarla karşı karşıyayken bir de pandemi dönemi başlamasıyla ekonomik olarak zor bir döneme girilmiştir. Pandemi başladığı dönemde yaşanan bir diğer sorun ise hastalıktan korunma gereçlerinden olan maske sorunu ortaya çıkmıştır. Korunma yöntemlerine ulaşımın zorlaşması sebebiyle virüsün yayılma hızı etkilenmiştir. Bu da anket sonuçlarına yansımıştır.

Covid-19 virüsünün neden çıktığına dair algıyı ölçmek için yöneltilen bu soruda, ekonomik kriz hastalığın çıkmasına neden olmasa dahi yayılmasında önemli bir etkisi olduğu görülmüştür.

Tablo 3.7. Sektöre Göre Kontrol Algısı-1

Sektör		Çalıştığım sektörde önleyici çalışmalar yeterlidir.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	19	55	13	9	5	101
	Sektörde%	18,81%	54,46%	12,87%	8,91%	4,95%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	16	29	12	9	3	69
	Sektörde%	23,19%	42,03%	17,39%	13,04%	4,35%	100,0%
Toplamda%		20,59%	49,41%	14,71%	10,59%	4,71%	100,0%

Tablo 3.7’ e göre “Çalıştığım sektörde önleyici çalışmalar yeterlidir” sorusuna 170 katılımcıdan sektörler açısından incelendiğinde en çok % 49,41 ile “Katılıyorum” seçeneği seçilmiştir. Covid-19 virüsünün hayatımıza girmesi ile birlikte virüsten korunmak için birçok önlem alınmıştır. Maske kavramı hayatımıza girmiş ve zorunlu hale getirilmiştir. Aynı şekilde çalışma hayatımızda da çalışma sürecinde virüsten korunmak için önleyici çalışmalar yapılmıştır. Bunlar eğitimler, korunmak için gerekli ekipmanlar ve sosyal mesafe şeklinde özetlenebilir. Sağlık sektörü % 42,03 “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, gıda sektörü ise % 54,46 ile “Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. Pandeminin ilk dönemlerinde özellikle maske temini konusunda yaşanan zorluklara rağmen anket çalışmamızda anket formuna katılan sektör çalışanları, sektörlerindeki önleyici çalışmaları yeterli bulmuşlardır.

Pandeminin başlangıç döneminde virüsten korunma gereçlerinden olan maskeye ulaşım konusunda zorluk yaşansa da, daha sonra bu sorun çözülmüş maskeye ulaşım kolaylaşmıştır. Özellikle iş yerlerinde de maske zorunluluğu getirilmesi hastalığın yayılmasını azaltma da önemli bir rol oynamıştır.

Tablo 3.8. Sektöre Göre Kontrol Algısı-2

Sektör		Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	7	27	32	24	11	101
	Sektörde%	6,93%	26,73%	31,68%	23,76%	10,89%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	14	24	7	22	2	69
	Sektörde%	20,29%	34,78%	10,14%	31,88%	2,90%	100,0%
Toplamda%		12,35%	30,00%	22,94%	27,06%	7,65%	100,0%

Tablo 3.8’e göre “Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.” sorusuna 170 katılımcıdan sektör açısından değerlendirildiğinde %

30,00 “Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. Gıda sektörü en fazla %31,68 ile “Kararsızım” seçeneğini seçerken, sağlık sektörü % 34,78 ile “Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Bunun sebebi ise şu şekilde değerlendirilebilir; yoğun çalışma dönemi ve sağlık çalışanlarının artan mesaipleri ile yaptıkları işten yeterince verim alamadıkları şekilde değerlendirilebilir. Buna bir de virüsün çalışan bireylere bulaşma endişe ve çalışma arkadaşlarının virüse yakalanması ile endişenin artması ve konforlu çalışma ortamının bu sebeplerden ötürü azalması şekilde değerlendirilebilir. Gıda sektöründe ise % 31,68 ile “Kararsızım” seçeneğini seçerken, % 26,73 ile bu seçeneği “Katılıyorum” takip etmektedir. Yine bu seçeneklerde yoğunlaşma olmasının sebebi; pandemi döneminde gıda arzının artması, halkın özellikle sokağa çıkma yasağı öncesi stok amaçlı alışverişe yoğunlaşması gibi sebeplerle gıda sektörü de yoğun tempolu çalışma dönemine girmiştir. Bu sebepten ötürü çalışanların yaptıkları işten verim alamamasına neden olmuştur.

Pandemi ile yoğun çalışma dönemine giren bu iki sektör çalışanları da oldukça etkilenmiştir. Virüsün bulaşma endişesi, ekonomik sorunlar, iş yerinde yaşanan yoğunluk, yoğunluktan dolayı oluşan gerginlik gibi etkenlerde iş verimliliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

Tablo 3.9. Sektöre Göre Kontrol Algısı-3

Sektör		Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşma yaşadım.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	7	22	14	44	14	101
	Sektörde%	6,93%	21,78%	13,86%	43,56%	13,86%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	8	19	5	29	8	69
	Sektörde%	11,59%	27,54%	7,25%	42,03%	11,59%	100,0%
Toplamda%		8,82%	24,12%	11,18%	42,94%	12,94%	100,0%

Tablo3.9’a göre “Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşma yaşadım.” sorusuna toplam 170 katılımcıdan % 42,94 ile “Katılmıyorum” seçeneği seçilmiştir. Bu seçeneği

seçen sektörler % 43,56 ile gıda sektöründen oluşurken, % 42,94 ile de sağlık sektöründen oluşmaktadır. İşe yabancılaşıma kavramını özetleyecek olursak; çalışan bireyin farkında olmadan işe ilgisiz kalması şeklinde özetlenebilmektedir. Sağlık çalışanları hayatımızda önemli bir yere sahipken, pandemi döneminde bu önem daha da fazla artmıştır.

Çalışanların özveriyle çalıştığını ve çok zorluğa göğüs gerdiğini göz önünde bulundurursak hiç şüphesiz bu kutsal mesleğe ilgisiz kalması söz konusu olmadığı anket sonuçlarında da gözlemlenmektedir. Sağlık sektörü dışında gıda sektörünün bu yoğun çalışma temposunda beklenen sonuç olarak işe yabancılaşıma konusuna katılacağını ön görürken, anket sonuçları bu durumu tam tersi olarak sonuçlanmıştır. Bunun sebebi olarak şu faktör ele alınabilir; pandemi döneminde sokağa çıkma yasakları, birçok işletmenin ve sektörün faaliyetlerini kısıtlaması ve durdurması ile bireylerin sosyal hayatı tam anlamıyla sıfıra inme durumuna gelmiştir. Bu dönemde çalışma hayatına devam eden gıda çalışanlarının en azından çalışarak kendilerini iyi hissettikleri veya bu süreçten bir süreliğine uzaklaştıklarını varsayarak bu seçeneği seçtikleri ön görülebilir.

Tablo 3.10. Sektöre Göre Kontrol Algısı-4

Sektör		Koronavirüs iş kazasıdır.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	13	16	21	17	34	101
	Sektörde%	12,87%	15,84%	20,79%	16,83%	33,66%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	16	12	10	14	17	69
	Sektörde%	23,19%	17,39%	14,49%	20,29%	24,64%	100,0%
Toplamda%		17,06%	16,47%	18,24%	18,24%	30,00%	100,0%

Tablo 3.10’a göre “Koronavirüs iş kazasıdır.” sorusuna 170 katılımcıdan % 30,00 ile “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneği seçilmiştir. Bu seçeneği seçen sağlık sektörü çalışanları % 24,64 iken, gıda sektörü çalışanları ise % 33,66’si bu seçeneği seçmiştir.

Koronavirüs ile ilgili hukuksal olarak da birçok gelişme yaşanmıştır. Özellikle koronavirüsün iş kazası olup olmadığı tartışma konusu olmuştur.

Çalışma esnasında, çalışan bireye çalışmayı sektöre uğratabilecek şekilde oluşan tahribatın iş kazası olarak değerlendirilebileceği sunulmuştur. Buna benzer olarak 26 Kasım 2009 tarihinde domuz gribi salgını sırasında hayatını kaybeden bir tır şoförü hakkında, iş sürecinde gerçekleşmesinden mütevellit iş kazası olarak sayılmıştır. Sağlık sektörü “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri arasında çok az bir fark olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin de koronavirüsün iş kazası olup olmadığı çok fazla tartışma konusu olduğu ve sağlık çalışanlarının virüse yakalanma olasılığının diğer bütün sektörlerle göre çok daha fazla bulaşma olasılığının yüksek olduğu bu sektörde çalışma sırasında virüse yakalanılması takdirinde iş kazası şeklinde değerlendirilebileceği ön görülmüştür. Gıda sektörünün ise bu soruya cevabı “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneği olmuştur. Bunun sebebinin de; koronavirüsün iş kazası olup olmadığına dair yapılan değerlendirmeler olarak düşünülebilir.

Tablo 3.11. Sektörlere Göre Kontrol Algısı-5

Sektör		Koronavirüs sebebiyle iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	10	28	14	33	16	101
	Sektörde%	9,90%	27,72%	13,86%	32,67%	15,84%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	17	21	6	17	8	69
	Sektörde%	24,64%	30,43%	8,70%	24,64%	11,59%	100,0%
Toplamda%		15,88%	28,82%	11,76%	29,41%	14,12%	100,0%

Tablo 3.11’e göre “Koronavirüs sebebiyle iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.” sorusuna 170 katılımcıdan % 29,41’i “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Sağlık sektörünü incelediğimiz zaman ise genele karşın % 30,43 oranı ise “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Bunun sebebi; koronavirüsün sebep olduğu

pandemi döneminde sağlık çalışanlarının çok fazla çalışması, fazla nöbetler ve bu faktörlere ek olarak hastalıktan duyulan endişe, virüsün bulaşma olasılığı gibi etkenlerin olması olarak görülebilir.

İş tatminini açıklayacak olursak; çalışma esnasında çalışan bireyin olumlu duygu durumları ve bireyin iş beklentilerinin ne derece karşılandığı ve geri dönüş aldığı şeklinde açıklanabilir. Bu durum içinde inceleyecek olursak; pandemi ile birlikte çalışan halkın özellikle sağlık çalışanlarının yaşadıkları zorluklar, çalışan bireylerdeki olumlu duyguları negatif etkilemiştir. Buda anket çalışmamızın sonuçlarına yansımıştır. Bunun aksine gıda sektörü çalışanları ise bu soruya % 32,67 oranıyla “Katılmıyorum” cevabı vermiştir. Toplumun geneline bakıldığı zaman pandemiden olumsuz etkilendikleri, olumlu duygu hallerini negatif etkilemesi göz önüne alındığında anket çalışmamızda gıda çalışanları “Katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Sağlık çalışanları kadar virüs ile yakınlığı olmaması ve pandemi döneminde çalışarak en azından sosyal hayatlarının bir kısmına devam ediyor oluşları gösterilebilir.

Tablo 3.12. Sektöre Göre Kontrol Algısı-6

Sektör		Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	7	21	9	47	17	101
	Sektörde%	6,93%	20,79%	8,91%	46,53%	16,83%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	10	16	9	24	10	69
	Sektörde%	14,49%	23,19%	13,04%	34,78%	14,49%	100,0%
Toplamda%		10,00%	21,76%	10,59%	41,76%	15,88%	100.0%

Tablo3.12’ye göre “Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi” sorusuna toplam 170 katılımcıdan % 41,76 ile “Katılmıyorum” seçeneği seçilmiştir.

Sektörle kurulan duygusal bağlılığın tanımını özetleyecek olursak; sektöre bağlılığını, sektör içinde kendi isteği ile durması ve kurduğu duygusal bağlılık olarak ifade edilebilir. Pandemi döneminde birçok sektörün faaliyetlerini geçici süre durdurulması veya kapanmasını göz önüne alacak olursak; anket sonuçları ışığında incelenen sektördeki bireylerin çalışma halinde olması olumlu sonuçlanmıştır. Gıda sektörü % 46,53 ile “Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, sağlık sektörü ise % 34,78 ile “Katılmıyorum” seçeneğini seçmiştir. Bu sektördeki çalışanlarında belli bir süre sektörde çalışmaları kurdukları duygusal bağlılığında artmasına sebep olmuştur şeklinde değerlendirilebilir. Buda çalışan bireylerin pandemi döneminde bile zorluklara rağmen sektörlerindeki çalışma halinden veya sektörleri ile kurdukları duygusal bağlılığın zedelenmemesi şeklinde incelenebilir.

Ülkemizin ekonomik durumunu da göz önünde bulundurursak; kapanan veya faaliyetlerini durduran iş yerlerinin oluşu çalışan bireylerin çalıştığı kurumla kurduğu duygusal bağlılığı güçlendirdiği yönünde değerlendirme yapılabilir.

Tablo 3.13. Sektöre Göre Kontrol Algısı-7

Sektör		Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	13	38	19	17	14	101
	Sektörde%	12,87%	37,62%	18,81%	16,83%	13,86%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	11	24	15	11	8	69
	Sektörde%	15,94%	34,78%	21,74%	15,94%	11,59%	100,0%
Toplamda%		14,12%	36,47%	20,00%	16,47%	12,94%	100,0%

Tablo 3.13’e göre “Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı” sorusuna 170 katılımcıdan % 36,47’si “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Sektöre devam bağlılığını tanım olarak özetleyecek olursak; çalışan bireyin örgütten ayrılma

durumunda yaşayacakları maddi olumsuzları ve sektörün getirilerini göz önünde bulundurarak sektörde çalışma haline devam etmesi şeklinde özetlenebilir.

Korovirüsün neden olduğu pandemi sürecinde yaşanan ekonomik olumsuzları da göz önünde bulundurursak bireylerin çalışma halinde bulunmasından memnun olmaları beklenmektedir. Yaptığım anket çalışmasının bu sonucu da bu olguyu desteklemektedir. Sağlık çalışanlarının ayrı olarak hastalığa birincil gözden incelemeleri, gelişmeleri takip etmeleri de örgüte olan devam bağlılığını arttırdığı düşünülebilir. Sağlık sektörü çalışanları % 34,78'i "Katılıyorum" seçeneğini seçerken, gıda sektörü çalışanlarının % 37,62'si "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Devam bağlılığının artması sonucuna "Katılıyorum" seçeneğinin daha yüksek oranla seçilmesinin en büyük sebebi olarak ekonomik olarak kötü bir döneme girilmesi ve halkın işsizlikten daha çok korkması gibi etkenlerin etkisi olduğu düşünülebilir.

Tablo 3.14. Sektöre Göre Kaçınma Davranışları-1

Sektör		Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	15	33	8	21	24	101
	Sektörde%	14,85%	32,67%	7,92%	20,79%	23,76%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	16	25	7	13	8	69
	Sektörde%	23,19%	36,23%	10,14%	18,84%	11,59%	100,0%
Toplamda%		18,24%	34,12%	8,82%	20,00%	18,82%	100.0%

Tablo 3.14'e göre "Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu" sorusuna 170 katılımcıdan % 34,12 oranla "Katılıyorum" seçeneği seçilmiştir. Sağlık sektörü % 36,23 ile "Katılıyorum" seçeneği seçilirken, gıda sektörü % 32,67 ile "Katılıyorum" seçeneğini seçmiştir.

Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerinin artması sorusuna "Katılıyorum" cevabının verilmesinin sebebi olarak; yaşanan sağlık krizinin beklenmedik bir anda hayatımıza

dâhil olması ve hızlı bir şekilde yayılmasıyla birlikte; virüsün bulaşan kişi sayısındaki artış, ölüm ve entübe hasta sayısındaki artışın endişeyi de attırmasına neden olduğu gözlemlenmektedir. Hem ekonomik anlamda hem de sağlık anlamında zor bir dönemden geçtiğimiz pandemi döneminde insanların kaygı ve endişelerinin artması beklenen bir sonuç olarak düşünülmektedir. Ek olarak hastalık ilk çıktığı zamanlarda medyada hastalık ile ilgili yanlış ve halkı korkutacak görüntülerin yayılması ve hastalığa tedavinin bulunma süresinin uzaması, bazı ülkelerin sınırlarını kapatması gibi olağan dışı faktörlerde eklenince beklenen bir sonuç haline dönüşmüştür.

Bireylerin hastalığa verdiği tepkinin ölçüldüğü bu soruda, beklenen cevap olan kaygı ve endişelerin oluştuğu sonucuna varılmıştır. Buna örnek olarak pandemi döneminde artan anksiyete vakaları da gösterilebilir.

Tablo 3.15. Sektöre Göre Kaçınma Davranışları-2

Sektör		Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım.					Toplam
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	Kişi sayısı	5	9	4	35	48	101
	Sektörde%	4,95%	8,91%	3,96%	34,65%	47,52%	100,0%
Sağlık	Kişi sayısı	11	7	7	19	25	69
	Sektörde%	15,94%	10,14%	10,14%	27,54%	36,23%	100,0%
Toplamda%		9,41%	9,41%	6,47%	31,76%	42,94%	100,0%

Tablo 3.15'e göre "Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım." sorusuna 170 katılımcıdan % 42,94'ü "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini seçmiştir. Gıda sektörü "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini %47,52 oranla seçerken, sağlık sektörü ise % 36,23 ile seçmiştir. Kaygı ve endişe sorusunun cevabı katılıyorum iken bu sonun cevabının da katılıyorum olması beklenmektedir. Fakat sonuç tam tersi çıkmıştır. Bunun sebebi ise; yoğun çalışma temposu sebebiyle zaman ayıramama veya koronavirüsün bulaşma olasılığını göz önünde bulundurarak hastanelere gitmeye çekinme şeklinde

yorumlanabilir. Özellikle koronavirüsün sebep olduğu pandemi döneminde bireylerin endişe ve kaygıları artmıştır. Bu kaygıları ve endişeleri en aza indirmek için bireyler kendince çözümler oluşturma yoluna gitmiş olabilir şeklinde yorum yapılabilir. Özellikle sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemlerde bireyler kendilerine yönelmiş ve birçok yeni hobi edinmiştir. Buda bir nebze de olsa kaygı ve endişelerden uzaklaşmaya neden olmuştur.

2.3. Betimsel Analiz

Araştırmada elde edilen demografik sonuçların frekans ve yüzde dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmektedir. Buna göre;

Tablo 3.16. Yaş Aralıklarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	F(frekans)	% (yüzdelik katılım)
18 yaş ve altı	1	0,6
19-25	38	22,4
26-35	61	35,9
36-45	29	17,1
46-55	32	18,8
56 yaş ve üzeri	9	5,3
Toplam	170	100,0

Tablo 3.16'ya göre yaş aralıklarının frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında, % 0,6'sı 18 yaş ve altından, % 22,4'ü 19-25 yaş aralığından, % 35,9'u 26-35 yaş aralığından, % 17,1'i 36-45 yaş aralığından, % 18,8'i 46-55 yaş aralığından, % 5,3'ü 56 yaş ve üzerinden oluşmaktadır. Bu sonuca göre ankete katılanların çoğunluğunu 26-35 yaş aralığı oluşturmaktadır.

Tablo 3.17. Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	F(frekans)	% (yüzdelik dağılım)
Erkek	89	52,4
Kadın	81	47,6
Toplam	170	100,0

Tablo 3.17'e göre cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında, % 52,4'ünü 89 kişiden oluşan erkek cinsiyeti, % 47,6sını 81 kişiden oluşan kadın cinsiyetinden oluşmaktadır. Bu sonuca göre kadın ve erkek cinsiyet dağılımının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18. Sektöre Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	F(frekans)	% (yüzdelik dağılım)
Sağlık Sektörü	69	40,6
Gıda Sektörü	101	59,4
Toplam	170	100,0

Tablo 3.18'e göre sektöre göre frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığı zaman, % 40,6'sı 69 kişiden oluşan sağlık sektörü çalışanlarından oluşurken, % 59,4'ü 101 kişiden oluşan gıda sektörü çalışanlarından oluşmuştur. Bu sonuca bakıldığı zaman gıda çalışanlarının sağlık çalışanlarına göre daha fazla katılım gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.19. Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	F(frekans)	% (yüzdelik dağılım)
İlköğretim	14	8,2
Lise	30	17,6
Meslek Lisesi	22	12,9
Ön Lisans	38	22,4
Lisans	54	31,8
Yüksek Lisans	5	2,9
Doktora	7	4,1

Tablo 3.19'a göre eğitim durumlarına frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında zaman, % 8,2'si 14 kişiden oluşan ilköğretim, % 17,6'sını 30 kişiden oluşan lise, % 12,9'u 22 kişiden oluşan meslek lisesi, % 22,4'ü 38 kişiden oluşan ön lisans, % 31,8'i 54 kişiden oluşan lisans, % 2,9'u 5 kişiden yüksek lisans, % 4,1'i 7 kişiden oluşan doktora yapan doktorlardan oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre; araştırmanın en çok katılım sağlayan grubu % 31,8'ini 54 kişiden oluşan lisans eğitim durumu oluşturmaktadır.

Tablo 3.20. Anket Soruları ve Frekans Değerleri (EK-4)

Tablo 3.20' ye göre anket sorularının cevapları için yapılan frekans değeri incelemesi şu şekilde sonuçlanmıştır.

Hastalık algısı bölümünün ilk sorusuna en fazla % 28,2 ile 48 kişi "Kesinlikle Katılmıyorum" işaretlerken, % 12,4 ile 21 kişi "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Hastalık algısı bölümünün 2. sorusuna ise; % 31,2 ile 53 kişi "Katılmıyorum" seçeneğini seçerken, % 14,1 ile 24 kişi "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. 3. soruyu ise; % 35,3 ile 60 kişi "Katılıyorum" seçeneğini işaretlerken, % 4,7 ile 8 kişi "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. 4. soruyu ise; % 35,3 ile 60 kişi "Katılıyorum" seçeneğini işaretlerken, yüzde % 5,9'u 10 kişi ile "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. 5. soruya ise; % 53,5 ile 91 kişi "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlerken, % 1,8 ile 3 kişi "Kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. 6.soruyu ise; % 48,8 ile 83 kişi ile "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini seçerken, % 1,8 ile 3 kişi "Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Nedenler algısı bölümünün ilk sorusuna; % 28,8 ile 49 kişi “Kararsızım” seçeneğini seçerken, % 14,1 ile 24 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 2. soruyu; % 29,4 ile 50 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 5,3 9 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 3. soruyu ise; % 27,6 ile 47 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken % 10,0 ile 17 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 4. soruyu; % 51,8 ile 88 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 4,7 ile “Katılıyorum” seçeneği işaretlenmiştir. 5. Soruyu ise; % 45,9 ile 78 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 7,6 ile 13 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Kontrol algısının ilk sorusunu; % 49,4 ile 84 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 4,7 ile 8 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 2. sorusunu; % 40,6 ile 69 kişi “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, % 4,7 ile 8 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 3. sorunu; % 50,6 ile 86 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 3,5 ile 6 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 4. sorusunu; % 30,0 ile 51 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 7,6 ile 13 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 5. sorusunu; % 42,9 ile 73 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 8,8 ile 15 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 6. sorusunu; % 41,2 ile 70 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 9,4 ile 16 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 7. sorusunu; %36,5 ile 62 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 8,2 ile 14 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 8. soruyu; %30,0 ile 51 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 16,5 ile 28 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 9. soruyu; % 40,0 ile 68 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 8,8 ile 15 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemiştir. 10. soruyu; 47,1 ile 80 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 4,1 ile 7 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 11. soruyu; % 31,2 ile 53 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 11,8 ile 20 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 12. soruyu; % 29,4 ile 50 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 11,8 ile 20 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 13. soruyu; % 41,8 ile 71 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 10,0 ile 17 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 14. soruyu; %36,5 ile 62 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 12,9

ile 22 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 15. soruyu; % 48,2 ile 82 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 5,9 ile 10 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 16. soruyu; % 41,8 ile 71 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 6,5 ile 11 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 17. soruyu; % 32,9 ile 56 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlerken, % 7,1 ile 12 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 18. soruyu; % 44,1 ile 75 kişi “Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 7,6 ile 13 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 19. sorusunu; % 26,5 ile 45 kişi “Katılıyorum” ve “Katılmıyorum” seçeneklerini işaretlerken, % 10,6 ile 18 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 20. Ve son sorusunu ise; % 32,9 ile 56 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 12,4 ile 21 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemiştir.

Anket formunun son bölümünü oluşturan kaçınma davranışları bölümünün ilk sorusunu; % 37,6 ile 64 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 3,5 ile 6 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 2. soruyu; 41,8 ile 71 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 2,4 ile 4 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 3. soruyu; % 37,1 ile 63 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 4,1 ile 7 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 4. soruyu; % 34,7 ile 59 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 4,1 ile 7 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 5. soruyu; % 35,3 ile 60 kişi “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, % 11,8 ile 20 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 6. soruyu; % 45,9 ile 78 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 5,3 ile 9 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. 7. soruyu; % 30,0 ile 51 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 12,4 ile 21 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. 8. soruyu; % 44,1 ile 75 kişi “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 5,3 ile 9 kişi “Kararsızım” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçenekleri işaretlenmiştir. 9. soruyu; % 33,5 ile 57 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 11,2 ile 19 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 10. soruyu; % 34,1 ile 58 kişi “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, % 8,8 ile 15 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 11. soruyu; % 30,6 ile 52 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, % 5,9 ile 10 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. 12. soruyu;

% 42,9 ile 73 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, % 6,5 ile 11 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 3.21. "Bu Hastalık Söylendiği Kadar Tehlikeli Değildir" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-5)

Tablo 3.21’e göre anket sorusunda yer alan “bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” sorusuna yapılan çapraz tabloda çıkan sonuçlar şu şekildedir; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyetin % 21’i “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyetin % 15’i “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyetin ise; % 14,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyetin % 20,3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Bu sonuç için “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğine ulaşılması; virüs sebebiyle dünya genelinde birçok insanın bu virüse yakalanması, entübe olması ve vefat etmesi virüsün ne kadar yıkıcı sonuçlarının olduğunu göstermektedir. Ayrıca virüsün yayılma hızı ve uzun süre tedavinin bulunmaması, pandemi ilan edilmesi de bu sonuca ulaşılmasına neden olduğu şeklinde eklenebilir.

Tablo 3.22. "Koronavirüs Herkese Bulaşabilir" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-6)

Tablo 3.22’ye göre cinsiyet ve sektöre göre çapraz tablo sonucunda “Koronavirüs herkese bulaşabilir.” sorusuna gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 32,7 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini seçerken, gıda sektörü çalışanı kadın cinsiyeti % 20,8 ile “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyetin ise % 23,2 ile “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 36,2 ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Bu sonuca ulaşılmasının sebepleri, Dünya Sağlık Örgütünün yayınladığı hasatlık ile ilgili bulaşma ve yayılma konusundaki cinsiyet dağılımını içeren rapor ve virüsün

kadın ve erkek fark etmeksizin bulaşma durumunun çalışan bireylerinde birebir gözlemlenmesi şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3.23. "Salgının Nedenlerinden Biri Su Kaynaklarının ve Çevrenin Kirlenmesidir" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-7)

Tablo 3.23'e göre "Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir." sorusuna cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablo oluşturulduğunda; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyetindeki % 17,8'i "Katılmıyorum" seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 11,9'u "Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyeti ise; % 14,5'i "Katılıyorum" seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 15,9'u "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Bu sonuca varılmasının sebebi sağlık çalışanları açısından bakıldığı zaman genel olarak salgın hastalıkların sebebinin en önemli sebeplerinden birinin çevre kirliliği olduğu bilinmektedir. Bu sebeplerden ötürü hastalığın yayılması anlamında en önemli sebepler arasında çevre ve su kaynaklarının kirliliği gösterilebilir. Gıda sektörü çalışanlarının "Katılmıyorum" seçeneğini seçmesinin sebebi ise; koronavirüsün ortaya çıkış sebebinin çevre ve su kaynaklarından dolayı olmadığından ötürü olduğu şeklinde değerlendirebilir.

Tablo 3.24. "Bu Tür Salgınlar Toplumun Dinden Uzaklaşmasına Karşı Tanrının Verdiği Bir Cezadır. "Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-8)

Tablo 3.24'e göre "Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır." sorusunu cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablosunu incelediğimizde; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyetinin % 32,7'si "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 18,8'i "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyetindeki % 20,3'ü "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti ise, % 31,9'u "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Bu soruya verilen “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğinin seçilmesinin sebebi; hastalığın dinden ötürü değil, bilimsel olarak açıklandığında hayvandan insana geçen bir virüs olarak değerlendirildiği düşünülebilir. Bu sebeplerden ötürü salgının sebebinin bununla bağdaştırılmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3.25. "Çalıştığım Sektörde Dezenfektan, Eldiven, Maske Gibi Koruyucu Donanımları Kolaylıkla Temin Edebilirim Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-9)

Tablo 3.25’e göre “Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edebilirim.” sorusunu cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablo olarak incelediğimizde; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyetin % 25,7’si “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyetinin ise % 22,8’i “Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 24,6’sı “Katılıyorum” seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 29,0 ile “Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Bu soruya “Katılıyorum” seçeneğinin işaretlenmesinin sebebi virüsün sebep olduğu pandemi ile hayatımıza giren maske unsurunun kural olarak belirlenmesi ve iş yerlerinde bu donanımların zorunlu hale gelmesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3.26. "Koronavirüs Salgını Yüzünden İşi Bırakmayı Düşündüm" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-10)

Tablo 3.26’ya göre “Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” sorusunu cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablo olarak incelediğimizde; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 26,7 “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 17,8’i “Katılmıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 17,4’ü “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçerken, sağlık sektörü çalışanı kadın cinsiyeti % 18,8’i “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini seçmiştir.

Bunun sebebi ise; ülkemizde gündemini koruyan işsizlik, yüksek enflasyon gibi olumsuzlukların pandemi dönemi ile artması ve çalışan bireylerin işlerini bırakmak istememesi, ekonomik olarak zorluk yaşamamak şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 3.27. "Koronavirüse Yakalanmamak İçin Okula, İşe Gitmem" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-11)

Tablo 3.27'ye göre "Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem." sorusuna yapılan cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablo incelendiğinde; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 29,7 ile "Katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. Gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyeti ise; % 22,8 ile "Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 17,6 ile "Katılmıyorum" seçeneğini seçerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti % 27,9 ile "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Bu soru ile çalışan bireylerin hastalık ile ilgili kaçınma davranışlarını ölçmek istenmiştir. Ülke ekonomimizin olumsuz gidişatı ve enflasyonun artışı, bireylerin işlerine devam bağlılığını arttırmıştır. Hem hastalık hem ekonomik koşullar göz önüne alındığında bu zor süreçte bireyler işlerine ve okullarına devam etmeyi seçmiştir. Bunun sebebi de; maddi anlamda bir zorlukla karşı karşıya gelmek istememeleri olarak gösterilebilir.

Tablo 3.28. "Koronavirüse Yakalanmamak İçin Tanıdığım İnsanlarla Selamlaşırken Onları Öpmem ve Ellerini Sıkmam" Sorusuna Cinsiyet ve Sektör Çapraz Tablosu (EK-12)

Tablo 3.28'e göre "Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığım insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam." sorusu cinsiyet ve sektör anlamında çapraz tablosu incelendiğinde; gıda sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 26,7'si "Katılıyorum" seçeneğini seçerken, gıda sektöründe çalışan kadın cinsiyetin % 17,8'i "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Sağlık sektöründe çalışan erkek cinsiyeti % 24,6'sı “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneğini işaretlerken, sağlık sektöründe çalışan kadın cinsiyeti ise % 27,5'i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Bunun sebebi ise; virüsün bulaşma riskini en aza indirmek amacıyla alınan tedbirleri yerine getirmek olarak değerlendirilebilir. Alınan maske, eldiven gibi korunma gereçlerinin yanında sosyal mesafede alınan önlemler arasındadır. Bu sebeple tokalaşmak, sarılmak, öpmek gibi eylemler virüsün yayılmasına ortam sağlayacağından ötürü bu tür davranışlardan kaçınılması gerekmektedir.

2.4. Araştırmanın Güvenirlik Analiz İncelemesi

Güvenirlik analizi, anket çalışmalarında ölçek maddelerinin korelasyonları üzerinden ölçeğin içsel tutarlılığını değerlendirmek için kullanılan bir istatistiksel analiz tekniğidir.

Güvenirlik, testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Testin güvenilirlik katsayısı olarak hesaplanan korelasyon (r), test puanlarına ilişkin bireysel farklılıkların ne derece gerçek ve ne derece hata faktörüne bağlı olduğunu yorumlamak amacıyla kullanılır.

Araştırmaya toplam 170 gönüllü sektör çalışanı katılmıştır. Sektör çalışanları sağlık sektörü ve gıda sektöründen oluşmaktadır. Sağlık sektörü çalışanları 170 katılımcının % 40,6'sını oluştururken, gıda sektörü çalışanları % 59,4'ünü oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarının katılımının gıda sektörü çalışanlarına göre az olmasının sebebi; yaşadığımız pandemi döneminde alınan tedbirlerden dolayı katılım sayısı gıda sektörü çalışanlarına göre daha azdır.

Araştırmada yapılan anket çalışmasının güvenilirliğini ölçmek için “Cronbach Alpha” değerinden faydalanmıştır. Faydalanan bu değer araştırma anketinde kullanılan ölçek sorularının homojen dağıldığını göstermek amacıyla kullanılmaktadır. Cronbach Alpha değeri katsayısı yüksek bir değer elde edilmesi ölçekte bulunan soruların birbirleriyle bağlantılı ve tutarlı olduğu anlamına gelmektedir. Anket formunun analizi sonucunda elde edilen bu değerler şu şekildedir;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığında ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında ise ölçek oldukça güvenilirliktedir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında ise ölçek yüksek güvenilirliktedir.

Yapılan anket çalışmasında 43 ifadeye SPSS for Windows 26.0 programı ile güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Güvenirlik analizinden elde edilen veriler aşağıda verilen Tablo 3.24'te yer verilmiştir.

Tablo 3.29. Anket İçin Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alpha Değeri	Değişken
0,803	43

Tablo 3.29'a göre anket güvenilirlik analizinde kullanılan ifadeler için bulunan Cronbach Alpha değeri 0,803α (% 80,3) şeklinde bulunmuştur. Elde edilen Cronbach Alpha değerine göre anket çalışması yüksek güvenilirlikte olup, Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda çalışanları üzerine etkisinin incelendiği 43 ifadenin faktör analizi için uygunluğu sonucuna ulaşılmıştır. Anket çalışması % 95 güvenilirlikle yapılmıştır.

2.5 Araştırmanın Faktör Analizi İncelemesi

Faktör analizi, değişkenler arasında birbiri ile korelasyonlu alanları bir kategoriye toplayarak, daha az sayıda faktör elde ederek ve değişken sayısını azaltarak yani bir boyut indirgeme ile analizi yorumlama konusunda kolaylık sağlamaktadır.

Anket çalışmasında uygulanan ölçeğin “Açımlayıcı Faktör Analizinde (AFA)” incelenme yapılabilmesi için ölçek sorularının Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Test değerlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

KMO değerinin belirlenmesi örneklemin faktör analizine uygunluğu belirlenmektedir. Elde edilen KMO değerinin 0,50 ve üzerinde olması gerekliliği bulunmaktadır. Barlett Test ise değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını ölçmekte ve “p” değerinin 0,05 altında olması gerekliliği bulunmaktadır. Bu bilgilere göre KMO değerleri şu şekildedir;

0,80 ve üstünde bulunuyorsa mükemmel

0,70-0,80 arasında bulunuyorsa iyi

0,60-0,70 arasında bulunuyorsa orta

0,50-0,60 arasında bulunuyorsa kötü

0,50 altında bulunuyorsa kabul edilmez.

Araştırmada uygulanan anket çalışmasında kullanılan 43 ifadeye SPSS for Windows 26.0 uygulanmıştır. Faktör analizine ait elde edilen verilere aşağıdaki Tablo 3.24’ de yer verilmiştir.

Tablo 3.30. Araştırmanın KMO ve Bartlett Test Sonuçları İncelemesi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğin Ölçüsü		0,740
Bartlett’in Sphericity Testi	Yaklaşık Ki-kare	3619,908
	Serbestlik Derecesi	903
	Anlamlılık Değeri	0,000

Tablo 3.30’a göre araştırma verileri ile elde edilen KMO değeri; 0,740 olarak elde edilmiştir. Bralett Test değeri ise $p=0,000$ şeklindedir. Elde edilen bu sonuçlara göre KMO değeri “iyi” seviyesinde bulunmuştur. Bralett değeri ise 0,05 değerinin altında bulunmuştur. Bu durum çalışmada kullanılan 43 ifadenin faktör analizine uygunluğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.31. Araştırmanın Toplam Varyans Tablosu

Toplam Varyans						
Birleşen	İlk Özdeğer			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% of Varyans	% Kümülatif
1	6,905	16,057	16,057	6,905	16,057	16,057
2	5,080	11,815	27,872	5,080	11,815	27,872
3	3,258	7,576	35,448	3,258	7,576	35,448
4	2,605	6,058	41,506	2,605	6,058	41,506
5	2,306	5,362	46,868	2,306	5,362	46,868
6	1,935	4,500	51,368	1,935	4,500	51,368
7	1,534	3,568	54,936	1,534	3,568	54,936
8	1,416	3,293	58,229	1,416	3,293	58,229
9	1,318	3,066	61,294	1,318	3,066	61,294
10	1,205	2,802	64,096	1,205	2,802	64,096
11	1,084	2,521	66,617	1,084	2,521	66,617
12	1,049	2,439	69,057	1,049	2,439	69,057
13	1,004	2,334	71,391	1,004	2,334	71,391
14	0,924	2,150	73,540			
15	0,887	2,064	75,604			
16	0,857	1,993	77,596			
17	0,787	1,831	79,427			
18	0,742	1,726	81,154			
19	0,675	1,570	82,723			
20	0,606	1,409	84,133			
21	0,575	1,337	85,469			
22	0,530	1,233	86,702			
23	0,526	1,224	87,926			
24	0,468	1,088	89,014			
25	0,443	1,030	90,044			
26	0,395	0,919	90,963			
27	0,369	0,858	91,821			
28	0,364	0,848	92,669			
29	0,346	0,805	93,474			
30	0,308	0,716	94,190			
31	0,273	0,635	94,825			
32	0,272	0,631	95,456			
33	0,263	0,610	96,067			
34	0,230	0,536	96,603			
35	0,229	0,533	97,135			
36	0,202	0,471	97,606			

37	0,193	0,448	98,055			
38	0,177	0,412	98,466			
39	0,167	0,389	98,855			
40	0,133	0,308	99,163			
41	0,128	0,297	99,461			
42	0,128	0,297	99,758			
43	0,104	0,242	100,000			

Tablo 3. 31'e göre araştırmanın verilerinin incelenmesi sonucunda toplamda 13 tane faktör yaratılmıştır. Eigenvalues değeri 1'in üstünde olan her bir veriyi faktör olarak kabul edilmiştir. Bulunan 13 faktör toplamda varyansın % 71,3'ünü açıklamaktadır.

2.6. Araştırmanın T-Testi Analizi İncelemesi

T-testi bağımsız gruplar için, iki gruba ait olan verilerden elde edilen ortalamaların birbirlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacıyla uygulanır. Temel varsayımları ise aşağıdaki şekildedir;

1. Karşılaştırılan grupların birbirinden bağımsız olmaları,
2. Bu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülmüş olmaları
3. Her bir grupta ölçümlerin normal dağılım gösteriyor olması gerekmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler sonucunda t-testi tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.32. Araştırmanın T-Testi İncelemesi-1

	SEKTÖR	Veri Seti Değeri	Ortalama	Kareler Toplamı	t	Serbestlik Değeri	Anlamlılık Değeri
Hastalık Algısı	Sağlık Sektörü	69	14,99	3,070	0,983	168	0,327
	Gıda Sektörü	101	14,50	3,276			
Nedenler Algısı	Sağlık Sektörü	69	17,64	4,243	-0,180	168	0,857
	Gıda Sektörü	101	17,75	3,971			
Kontrol Algısı	Sağlık Sektörü	69	52,46	11,372	-3,121	168	0,002
	Gıda Sektörü	101	57,82	10,724			
Kaçınma Davranışları	Sağlık Sektörü	69	38,43	9,407	2,585	168	0,011
	Gıda Sektörü	101	41,93	8,110			

Tablo 3.32'ye göre, sağlık ve gıda sektörü çalışanları Covid-19 pandemisinin etkilerinin anlamlılığı için yapılan t-testi sonrasında sağlık ve gıda çalışanların hastalık algısı bölümünde birbirleriyle benzerlik olduğu görülmüştür. ($t_{0,05;168}=0,983$) Nedenler algısı bölümünde sağlık ve gıda sektörü çalışanların covid-19 pandemisinin etkilerini nedenler etkisi kapsamında anlamlılığı incelendiğinde sektörler arası farklılık olduğu görülmüştür. ($t_{0,05;168}=-0,180$) Kontrol algısı bölümünde sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının covid-19 pandemisinin etkilerini anlamlılık açısından incelendiğinde sektörler arası farklılık olduğu görülmüştür. ($t_{0,05;168}=-3,121$) Kaçınma davranışları bölümünde ise sağlık ve gıda sektörü çalışanların covid-19 pandemisinin kaçınma davranışları kapsamında anlamlılığı incelendiğinde sektörler arası benzerlik olduğu görülmüştür. ($t_{0,05;168}=2,585$)

Tablo 3.33. Araştırmanın T-testi İncelemesi-2

	CİNSİYET	Veri Seti Değeri	Ortalama	Kareler Toplamı	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri
Hastalık Algısı	Kadın	81	14,74	2,880	0,181	168	0,857
	Erkek	89	14,65	3,471			
Nedenler Algısı	Kadın	81	17,58	3,901	-0,383	168	0,702
	Erkek	89	17,82	4,239			
Kontrol Algısı	Kadın	81	57,16	12,013	1,679	168	0,095
	Erkek	89	54,27	10,429			
Kaçınma Davranışları	Kadın	81	40,63	8,422	0,166	168	0,868
	Erkek	89	40,40	9,181			

Tablo 3.33'e göre, sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının cinsiyet durumuna göre Covid-19 pandemisinin etkilerinin anlamlılığı için yapılan t-testi sonrasında sağlık ve gıda çalışanların cinsiyetler arasında hastalık algısı bölümünde birbirleriyle benzerlik olduğu görülmüştür. ($t_{0,05:168}=0,181$) Nedenler algısı bölümünde sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının cinsiyet faktörü kapsamında covid-19 pandemisinin etkilerini nedenler etkisi kapsamında anlamlılığı incelendiğinde cinsiyetler arası farklılık olduğu görülmüştür. ($t_{0,05:168}=-0,383$) Kontrol algısı bölümünde sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının cinsiyetleri için covid-19 pandemisinin etkilerini anlamlılık açısından incelendiğinde cinsiyetler arası benzerlik olduğu görülmüştür. ($t_{0,05:168}=1,679$) Kaçınma

davranışları bölümünde ise sağlık ve gıda sektörü çalışanların cinsiyetleri için covid-19 pandemisinin kaçınma davranışları kapsamında anlamlılığı incelendiğinde cinsiyetler arası benzerlik olduğu görülmüştür. ($t_{0,05;168}=0,166$)

2.7. Araştırmanın ANOVA Testi

Bağımsız değişkende çok sayıda grup varsa ANOVA kullanılır. ANOVA bağımsız değişkenlerin kendi aralarında nasıl etkileşime girdiklerini ve bu etkileşimin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini analiz etmek amacıyla kullanılır.

Aşağıdaki 3.34.'deki tabloda araştırmanın ANOVA testi yer almaktadır.

Tablo 3.34. Araştırmanın ANOVA Testi

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	Ortalama	Anlamlılık Değeri.
Hastalık Algısı	Gruplar arasında	9,861	1	9,861	0,966	0,327
	Gruplar içinde	1714,233	168	10,204		
	Toplam	1724,094	169			
Nedenler Algısı	Gruplar arasında	0,540	1	0,540	0,032	0,857
	Gruplar içinde	2800,754	168	16,671		
	Toplam	2801,294	169			
Kontrol Algısı	Gruplar arasında	1176,872	1	1176,872	9,743	0,002
	Gruplar içinde	20293,951	168	120,797		
	Toplam	21470,824	169			
Kaçınma Davranışları	Gruplar arasında	501,005	1	501,005	6,684	0,011
	Gruplar içinde	12593,471	168	74,961		
	Toplam	13094,476	169			

Tablo 3.34'e göre ANOVA testi sonucunda hastalık algısı Sig. değeri 0,05'den büyük olduğu için gruplar arası anlamlı bir fark yoktur. Nedenler algısı kısmı incelendiğinde ise; Sig. değeri 0,05'den büyük olduğu için gruplar arası anlamlı bir fark yoktur. Kontrol algısı incelendiğinde ise Sig. değeri 0,05'den küçük olduğu için anlamlı

bir fark vardır. Kaçınma davranışları bölümünde ise Sig. 0,05'den büyük bulunduğu için anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Genel olarak ANOVA testi tablosu incelendiğinde varyansların homojen dağıldığı ortaya çıkmış ve gruplar arasında farkların bulunmadığı analiz edilmiştir.

SONUÇ

2019'un son aylarında hayatımıza giren Covid-19 virüsü Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. Çok kısa bir zaman sonra tüm hayatı olumsuz etkilemiş ve dünya genelinde büyük bir pandemiye sebep olmuştur. Geçmişte yaşanan salgın hastalıklar incelendiğinde bu araştırmalar ışığında salgın hastalığın ortaya çıkışıyla birlikte gerek ekonomik gerek sosyal hayatta olumsuzluklar yaşanmış ve sekteye uğramıştır. Bulunduğumuz döneme bakıldığında zaman ise; Covid-19'da hem ekonomik hem sosyal hayatı derinden etkilemiş ve hayatımıza yeni bir düzen getirmiştir.

Bütün hayatı derinden etkileyen Covid-19 pandemisi kuşkusuz çalışma hayatını da oldukça etkilemiş ve çalışma hayatına yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemelere örnek verilecek olursa; uzaktan çalışma ve tele-çalışma olarak gösterilebilir.

Bazı sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler faaliyetlerini durdurmuş ya da geçici olarak işletmeyi kapatma yoluna gitmişlerdir. Fakat bazı sektör çalışanları bu salgın döneminde daha yoğun çalışma durumunda kalmışlardır. Bunların başında da sağlık sektörü çalışanları gelmektedir. Dünyaca sağlık ile sınılandığımız bu zamanlarda sağlık çalışanları büyük özveri ile çalışmalarına devam etmiştir. Özellikle virüsün bulaşma endişesi, fazla mesailer, uzun nöbetlerin ardından çalışma psikoloji kapsamında da sağlık sektörü çalışanlarında pandeminin etkileri meydana gelmiştir. Bunun yanı sıra gıda sektörü çalışanları da bu dönemde gıda talebinin artması, halkın gıda tükeneceği endişesiyle stok yoluna gitmesi gibi sebeplerle fazla çalışma sürecine dâhil olmuştur.

Yaşanan bu zor dönemin her alanda etkileri olduğu gibi çalışma hayatında da etkileri olmuştur.

Araştırmanın amacı; sağlık ve gıda sektörü çalışanlarının pandemi döneminde çalışma psikolojisi kapsamında ne derece etkilendikleri araştırmak ve incelemektir. Bu amaçla geliştirilen araştırmanın anket formu ile sektör çalışanlarına anket formu uygulanmış ve gerekli veriler elde edilmiştir. Veriler ışığında araştırmaya eklenen tablolar ile analizler yapılmış ve gerekli incelemeler sunulmuştur.

Çalışmanın anket formu dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan hastalık algısı bölümünde sektör çalışanlarının hastalık ile ilgili algılarını ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Bu bölümde “Koronavirüs herkese bulaşabilir” sorusuna en çok 91 kişi ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bunun sebeplerini inceleyecek olursak ankete katılan bireylerin yüksek bölümünün sağlık çalışanlarından oluşması ve bu konuda daha bilinçli olmaları ve “Dünya Sağlık Örgütü’nün 5 Ağustos 2020’de yayınladığı raporda da hastalığın bulaşma yüzdesinin %47 kadın ve %53 erkek cinsiyetinden oluştuğu açıklanmıştır” (WHO, 2020)

“Medya koronavirüs salgınını abartıyor” sorusuna “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kararsızım” cevapları arasında 24 kişi ile eşitlik oluşmuştur. Bunun sebebini inceleyecek olursak koronavirüsün Çin’de ilk görülmeye başladığı zaman hastalıkla ilgili yayılan yanlış haberler bu sonucun ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Hastalık algısında en az cevap ise “Koronavirüs herkese bulaşabilir” 3 kişi ile “Kararsızım” ve 5 kişi ile “Katılmıyorum” seçenekleri seçilmiştir. Bu durumun sebebi ise, hastalığın cinsiyet üzerinde bir etkisi olmadığı dünya Sağlık Örgütü tarafından açıklanmış olması ve bu konuda birçok çalışmanın olması şeklinde yorumlanabilir. Bireylerin bu seçenekleri tercih etmesinin sebebi ise koronavirüs salgının başlarında hastalığın erkek cinsiyetine bulaşma olasılığının daha yüksek olduğu şeklinde çıkan söylentilerin etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Anket formunun ikinci bölümü olan nedenler algısı bölümü ise bireylerin hastalığa neden olan faktörlere karşı algısı ölçmek amacıyla oluşturulmuştur.

Bu bölümde “Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır” sorusuna en çok 88 kişi ile “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneği seçilmiştir. Bunun sebebi hastalığın sebebinin din ve kaderden sebep olmadığı, koronavirüsün ortaya çıkışının bilimsel olarak açıklanması ve anket katılımcılarının yüksek bölümünü sağlık çalışanlarından oluşması ve anket çalışanlarının eğitim düzeylerinin yüksek bölümünün lisans olması şeklinde açıklanabilir. Eğitim düzeyinin bu sorudaki etkisinin olması bireylerin hastalık konusunda bilinçli olması, bu konuda eğitim almaları şeklinde açıklanabilir.

“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir” sorusuna “Katılıyorum” seçeneğini 46 kişi seçerken “Katılmıyorum” seçeneğini 47 kişi seçmiştir. Bu sonuca ulaşılmasının sebebi ise geçmiş salgınlara bakıldığı zaman çoğu salgının çevre kirliliği, hijyenik koşulların sağlanamaması olduğu görülmektedir. Bu soruda “Katılıyorum” ve “Katılmıyorum” seçeneklerinin eşit dağılım göstermesi pandeminin başlarında virüsün suni şekilde oluşturulması haberlerinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Anket formunun üçüncü bölümünde hastalık ile ilgili bireyin kontrol algısı incelenmiş ve çalışma psikoloji kapsamında sorulara yer verilmiştir.

Bu bölümde “Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edebiliyorum” sorusuna en çok “Katılıyorum” seçeneğini 86 kişi seçmiştir. Bu soruya en çok yanıt verilmesinin sebebi ise; virüsün bulaşma riskinin yüksek olmasından dolayı çalışma ortamlarında koruyucu ekipmanların zorunlu hale getirilmesi şeklinde açıklanabilir. Böylelikle çalışan bireyler maske, eldiven gibi koruyucu donanımların temini konusunda sorun yaşamadıkları gözlemlenmiştir.

“Koronavirüs iş kazasıdır.” sorusunda “Karasızım” ve “Katılmıyorum” seçeneklerini arasında eşit dağılım olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise; koronavirüsün iş kazası olarak belirlenmesi hususunda bazı koşulların yerine getirilmesi gerekliliği olduğu düşünülebilir. Bu koşullar ise; bireyin koronavirüse iş ortamında bulunduğu zaman ve iş sebebiyle bulaşması durumu, virüsün bulaşma sebebiyle bireyde bırakacağı hasarlar, bireyde bırakacağı hasarların bireyin iş durumunu etkilemesi gibi koşullardır. Bu sebepten dolayı da anket katılımcıları arasında eşit bir dağılım gözlemlenmiştir.

Anket formunun son bölümü olan kaçınma davranışları bölümünde bireylerin hastalığa verdikleri tepki, hastalık konusunda ne derece etkilendikleri incelenmiştir.

Bu bölümde “Koronavirüse yakalanmamak için işe gitmem” Sorusuna en çok “Katılmıyorum” seçeneğini 78 kişi seçmiştir. Bunun sebebi ülkemizde yaşanan ekonomik krizin virüs yüzünden pekişmesiyle birlikte bireylerin bu konuda endişe yaşadığı görülmüştür. Bu sebeple birlikte anket katılımcıların işe gitmeyi tercih ettikleri görülmüştür.

“Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu” sorusuna ise “Kesinlikle Katılıyorum” 31 kişi ve “Kesinlikle Katılmıyorum” sorusuna 32 kişi ile eşit bir dağılım olduğu görülmüştür. Katılımcıların yüksek oranda sağlık çalışanlarından oluşmasından dolayı ve hastalıkla ilgili bilinçli olmaları, tedavi konusunda yetkin kişiler olmalarından ötürü endişe ve kaygı konusunu daha az yaşadıkları düşünülebilir. Fakat genel olarak bakıldığında zaman endişe oranı yüksek bulunmuştur. Bireyin yalnızca kendi sağlığından değil çevresindeki insanların da sağlığından sorumlu olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple endişe oranı yüksek bir sonuç elde edilmiştir.

“Koronavirüse yakalanmamak için tanıştığınız insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam” sorusuna ise en az 9 kişi “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneği işaretlemiştir. Bunun sebebi ise virüsün temas yoluyla hızlı bir şekilde yayılmasından dolayı en az bu seçenek işaretlenmiştir. Pandemi başından beri halk sosyal mesafe konusunda sık sık bilgilendirilmiştir. Bireylerde hastalıkla ilgili korunma konusunda gerekli bilinç oluşturulmuştur.

Araştırmanın konusu olan Covid-19 pandemisinin sağlık ve gıda sektörü çalışanları çalışma psikolojisi kapsamında incelenmiştir. Çıkan bulgular ışığında; çalışan bireylerin hastalık ile ilgili bilinçli oldukları gözlemlenmiştir. Covid-19 virüsünün çalışma hayatını derinden etkilediği, sektör çalışanlarını çalışma psikolojisi anlamında olumsuz etkileri bulunduğu gözlemlenmiştir.

Bu anlamda sektör çalışanlarının yapması gerekenler;

- Hastalık ile ilgili gelişmeleri takip etmek
- Hastalığın yayılmasını engellemek amacıyla sektörün sağladığı ekipmanları kullanmaya özen göstermek, sektör kurallarına uymak, bu husustaki eğitimlere katılmak
- Pandemi dönemi sürecinde iş ortamında virüsün yarattığı tahribata engel olmak amacıyla çalışma ortamında gerekli hassasiyette duyarlılıkta olmak, ekip çalışmasına yine virüsün bulaşması konusunda tedbirli davranarak elverişli davranmak şeklinde özetlenebilir.

Bu anlamda sektörde bulunan işverenler veya çalışma ortamındaki yöneticiler şunlara dikkat etmelidir;

- Hastalık ile ilgili gelişmeleri takip etmek
- Çalışan bireyler için koruyucu donanımların teminini sağlamak
- Hastalığın yayılmasını engellemek, hastalık ile ilgili bilgilendirmelerde bulunmak üzere eğitimler düzenlemek
- Çalışma ortamındaki gerginliği en aza indirmek, ekipler arasındaki iletişimi sağlamlaştırmak
- Çalışma esnasında virüsün bulaşmasına olasılık veren bütün etkenleri en aza indirmek
- Çalışan bireylerin virüs yüzünden duyduğu endişe ve kaygıyı en aza indirmek için çalışan bireyler için virüsün bulaşma olasılığı için tüm tedbirler alınarak sosyal faaliyetler oluşturulabilir, çalışan bireylerin kaygı ve endişeleri en aza indirilebilir.
- Düzenli aralıklar ile risk değerlendirmeleri yapılmalıdır.

Hayatımızı büyük oranda etkileyen ve değiştiren virüsün neden olduğu pandemi dönemi ile çalışma hayatımızda değişmiştir. Yeni düzene bir an önce adapte olmak ve süreci sağlıklı bir şekilde tamamlamak tüm dünya gibi Türkiye'nin de amacıdır. Bu dönemde kötü etkilenen ekonomimiz, sosyal hayatımızın yansımaları çalışma hayatında da hissedilmiştir. Covid-19 pandemi sürecini en az hasarla atlattmak için gerekli olan tüm önlemler alınmalı ve bu önlemlere kesinlikle uyulmalıdır.

KAYNAKÇA

- ARTAN, T., KARAMAN, M., ATAĞ, I., & CEBECİ, F. (2020). Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği'nin Değerlendirilmesi. **Sosyal Çalışma Dergisi**. s.33-39
- ASLAN, Z., & CENGİZ, E. (2015). Akademisyenlerin İş Stresi İle İş Motivasyonu İlişkisi. **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, s.38.
- AŞKIN, R., BOZKURT, Y., & ZEYBEK, Z. (2019). Covid-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı**, s.304-318.
- ATEŞ, Z. G. (2020). Covid-19'un İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alması Gereken Önlemlere Etkisi. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı**, s.164-165.
- AYBAS, M. (2021). Covid-19'un Çalışma Psikolojisi Üzerindeki Etkileri. A. ÇELİK içinde, **Covid-19 Sürecinde Türkiye'de Sosyal Politika** (s. 244). Ankara: Orion Kitapevi.
- BAŞ, M. (2022). İşte Kendini Yetiştirmenin İşe Yabancılaşma Üzerine Etkisinde Çalışan Sosliliğinin Aracılık Rolü. **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, s.1129.
- BAŞYİĞİT, Ö. (2021). Koronavirüs (Covid 19) Salgın Hastalığının Türk Çalışma Yaşamına Etkileri Bağlamında Kısa Çalışma Kavramı. **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Fakültesi Dergisi**, s.125-160.
- BAYKAL, N. Salgın Hastalıkların Tarihi. **Bilim Genç:**
<http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/salgın-hastalıkların-tarihi> adresinden alındı
03/04/2020
- BAYRAKÇEKEN, S., OKTAY, Ö., SAMANCI, O., & CANPOLAT, N. (2021). Motivasyon Kuramları Çerçevesinde Öğrencilerin Öğrenme Motivasyonlarının

Arttırılması: Bir Derleme Çalışması. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s.679.

BİÇER, İ., ÇAKMAK, C., DEMİR, H., & KURT, M. E. (2020). Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu: Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi**, s.216-225.

BİLGİN, O. (2020). Koronavirüsün (Covid-19) Farkındalık Ölçeği Geliştirilmesi:Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Turkish Studies**, s.237-345.

BOSTAN, S., AKBOLAT, M., KAYA, A., OZATA, M., & GÜNEŞ, D. (2020). Assessments of Anxiety Levels and Working Conditions of Health Employees Working in COVID-19 Pandemic Hospitals. **ELECTRONIC JOURNAL OF GENERAL MEDICINE**. s.1-5

DETAM Şirketler Grubu. **DETAM**. Corona Virüs ve Covid19 – Küresel Tehlike: <https://www.detam.com.tr/2020/03/04/corona-virus-ve-covid19-kuresel-tehlike/> adresinden alındı 12/11/2022

DOĞRUL, M., KORKUT, C., & ŞEKER, M. (2020). **TÜBA Covid-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu**. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi. s.39

Düzen Laboratuvar Grubu. (2015). <https://duzen.com.tr/tr/art/1/aids-konu-basliklari>. Düzen Laboratuvar Grubu: <https://duzen.com.tr/tr/art/1/aids-konu-basliklari> adresinden alındı 13/10/2022

ERCAN, A., KAZANÇOĞLU, İ., & KÜÇÜKALTAN, B. (2019). İş Stresi, İş Tatmini, Örgütsel Kıvanç ve İşten Ayrılma Niyeti Etkileşiminin İş Performansı ile İlintisi. **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, s.102.

EROL, S. I. (2020). Covid-19'un Çalışma Hayatına Yansımaları: Salgından Etkilenen Bazı Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler. **Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, s.212-231.

GENÇ, Ö. (2021). Kara Ölüm: 1348 Veba Salgını ve Ortaçağ Avrupa'sına Etkileri. **Tarih Okulu**, s.133-139.

- GÜLER, B. K. (2015). Geçmişten Günümüze Çalışma Psikolojisi. **Karatahta İş Yazıları Dergisi**, s.1-26.
- ILO. (2001). **HIV/AIDS ve Çalışma Yaşamıyla İlgili ILO Uygulama ve Davranış Kuralları** . Cenevre: ILO.
- İNCİROĞLU, L. (2017). **Kamu İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Sorumluluğu**. Ankara: Adalet Yayınevi.
- KIRAÇ, R., AYDOĞDU, A., & GÖDE, A. (2020). Koronavirüse (Covid-19) Karşı Güvence Arayan Davranış: Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. **III. INTERNATIONAL CONFERENCE ON COVID-19 STUDIES**. Ankara. s.217-223
- KÖK, S. B. (2006). İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılığın İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, s.293.
- MARTÍNEZ-AZÚA, B. C., LÓPEZ-SALAZAR, P. E., & SAMA-BERROCAL, C. (2021). Impact of the COVID-19 Pandemic on Agri-Food Companies in the Region of Extremadura (Spain). **COVID-19 Crises & Implications to Agri-Food Sector**. s.1-30
- MENTEŞE, G. L. (2020). Kara Vebanın Batı ve Doğu Toplamlarına Etkisi. **Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi**, s.85.
- NAKAT, Z., & BOU-MİTRİ, C. (2021). COVID-19 and the food industry: Readiness assessment . **Food Control** . s.121
- WHO. (2020). **Coronavirus disease Situation Report-198**. Geneva: World Health Organization.
- ÖZDEN, K., & ÖZMAT, M. (2014). Salgın ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa'da Sosyal, Politik ve Ekonomik Sonuçları. **İdealkent**, s.66-71.
- ÖZER, S. (2015). 2. Dünya Savaşı Yıllarında İstanbul'da Tifüs. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırma Dergileri**, s.174-176.

- ÖZUTKU, H. (2008). Örgüte duygusal, devamlılık ve normatif bağlılık ile iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, s.84.
- PUTRİ, A., & AMRAN, A. (2021). Employess Work-Life Balance Reviewed From Work From Home Aspect During COVID-19. **International Journal of Management Science and Information Technology**. s.31-34
- READY, F. N. (2020). **Covid-19 ile Mücadelede Sağlık Çalışanları Araştırması**. Ankara: SASAM Enstitüsü.
- ROBBINS, S. P. (1996). **Organizational Behavior: Concepts, Controversies, Applications**. S. P. Robbins içinde, Organizational Behavior: Concepts, Controversies, Applications. Englewood Cliffs: Prentice Hall. s.212
- SÖNMEZ, R. V. (2020). Covid-19 Kaygısının İş Gören Performansı ve Motivasyonu Üzerine Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, s.155-175.
- SPIERS, C. (2003). **Accuracy Clarity Value Tolley's Managing Stress In The Work Place**. USA: Reed Elsevier. 2003
- ŞEKERLİ, E. B. (2017). Duygusal, Devam ve Normatif Bağlılık Boyutlarının İşten Ayrılma Eğilimi Üzerindeki Etkisinin Meta Analiz İle Araştırılması. **Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, s.63.
- ŞEN, M. A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye'deki Yemek Firmalarında Oluşturduğu Etkinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. **Afet ve Risk Dergisi**, s.89-100.
- T.C SAĞLIK BAKANLIĞI HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2019). T.C Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/t%C3%BCrkiye-h%C4%B1v-a%C4%B1ds-kontrol-program%C4%B1-ve-h%C4%B1v-a%C4%B1ds-tan%C4%B1-tedavi-rehberi> adresinden alındı. 17/10/2022

- TANRIVERDİ, F. Ş., & KARAAHMET, A. Y. (2022). Covid-19 Pandemisinde Ebe-Hemşirelerin Uygulama ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi: Kesitsel Bir Çalışma. **Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, s.332-344.
- TEKİN, A. (2021). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s.336-339.
- TÜRKÖZ, T. (2022). Çalışanların Covid-19 İlişkili Psikolojik Sıkıntıları ile İş Tatminleri Arasındaki İlişki: Kişi Örgüt Uyumunun Düzenleyici (Modere Edici) Rolü. **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s.279.
- ULUSOY, H. (1998). Sanayi Örgütü İşçileri Ve İşe-Yabancılaşma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 78.
- ÜNLÜ, M., & ALBAYRAK, Z. (2021). Osmanlı Devleti'nde Çiçek Hastalığı Üzerine Bir Değerlendirme. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi**, s.303.
- WHO. (2022, 09 26). Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. World Health Organization: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> adresinden alındı
- YILMAZ, Ö. (2017). 1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasında Etkileri. **Avrasya İncelemeleri Dergisi**, s.47.
- YILMAZ, F. (2009). Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6 (1), s.45-72.
- YÜKSEL, H. (2014). Çalışma Yaşamı Ve Stres Kavramı: Durumsal Bir Yaklaşım. **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, s.116.

EKLER

EK-1 ANKET FORMU

Değerli Anket Katılımcısı,

Bu anket formu ve ölçme aracı, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma İlişkileri ve İnsan Kaynakları tezli yüksek lisans programı kapsamında Prof. Dr. Fatih YILMAZ danışmanlığında Elif ÇETİNKAYA tarafından “Covid-19 Pandemi Sürecinde Sağlık ve Gıda Sektöründe Çalışanlar Üzerinde Psikolojik Etkisi ” adlı Yüksek Lisans Tez’inin temelinı oluşturacak bilimsel verilere ulaşmak üzere hazırlanmıştır.

Araştırma sonuçlarının geçerliliği ve güvenilirliği açısından bütün soruların okunup, cevaplandırılması büyük bir önem arz etmektedir. Cevaplamayı şık üzerine (X) koyarak yapmanız yeterlidir. Soruların doğru ve gerçekçi bir şekilde cevaplandırılması araştırmanın amacına ulaşmasında çok büyük bir etkidir.

Elde edilen veriler, bilimsel amaçlara uygun olarak toplu şekilde değerlendirilecek, gizli tutulacak ve araştırmanın dışında herhangi bir kişi ya da kuruluşla paylaşılmayacaktır. Bu sebeple ad, soyad bilgisi yazmanıza gerek yoktur.

Anketimize vermiş olduğunuz değer ve ayırdığınız vakit için çok teşekkür ederiz.

Demografik Sorular

1- Yaşınız?

- ☐ 18 yaş ve altı ☐ 19-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55
☐ 56 yaş ve üzeri

2- Cinsiyetiniz?

- ☐ Kadın ☐ Erkek

3- Eğitim durumunuz?

- ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Meslek lisesi ☐ Ön Lisans ☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

5- Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

- ☐ Sağlık sektörü ☐ Gıda sektörü

6- Daha önce siz veya çevrenizden biri covid-19 vakası yaşadı mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

HASTALIK ALGISI						
Sıra No	Lütfen aşağıdaki ifadelerle katılıp katılmadığınızı size en uygun seçeneğe göre 1, 2, 3, 4 ve 5 şıklarından <u>sadece birini</u> daire içine alarak işaretleyiniz. 1=Tamamen Katılıyorum 2= Katılıyorum 3=Kararsızım 4= Katılmıyorum 5= Kesinlikle Katılmıyorum	1 Tamamen Katılıyorum	2 Katılıyorum	3 Kararsızım	4 Katılmıyorum	5 Kesinlikle Katılmıyorum
1	Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.	1	2	3	4	5
2	Medya koronavirüs salgınını abartıyor.	1	2	3	4	5
3	Koronavirüs tedavisi olan bir hastalıktır.	1	2	3	4	5
4	Koronavirüs ölümcül bir hastalıktır.	1	2	3	4	5
5	Koronavirüs herkese bulaşabilir.	1	2	3	4	5
6	Koronavirüsün kadın ve erkeklere bulaşma olasılığı eşittir.	1	2	3	4	5

NEDENLER ALGISI						
1	Bu salgının nedeni gelişmiş ülkelerin ilaç ve aşı satma çabasıdır.	1	2	3	4	5
2	Bu hastalığın nedeni ekonomik krizdir.	1	2	3	4	5
3	Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.	1	2	3	4	5
4	Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.	1	2	3	4	5
5	Bu salgın kaderimizde var.	1	2	3	4	5

KONTROL ALGISI						
1	Çalıştığım sektörde önleyici çalışmalar yeterlidir.	1	2	3	4	5
2	Hastalığın yayılmasını durdurmak çalıştığım sektörün tedbirleri yeterlidir.	1	2	3	4	5
3	Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edebiliyorum.	1	2	3	4	5
4	Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.	1	2	3	4	5
5	Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşma yaşadım.	1	2	3	4	5
6	Salgın yüzünden mesai sayımda artış oldu.	1	2	3	4	5

7	Koronavirüs salgını yüzünden aileme yeterince vakit ayıramadım.	1	2	3	4	5
8	Koronavirüs iş kazasıdır.	1	2	3	4	5
9	Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.	1	2	3	4	5
10	Koronavirüs ile ilgili yeni çıkan kanunları takip ederim.	1	2	3	4	5
11	Koronavirüs yüzünden işe olan motivasyonumda düşüş yaşadım.	1	2	3	4	5
12	Koronavirüs sebebiyle iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.	1	2	3	4	5
13	Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi.	1	2	3	4	5
14	Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı.	1	2	3	4	5
15	Salgın sebebiyle çalıştığım yerde çalışma stresi arttı.	1	2	3	4	5
16	Salgın sebebiyle iş yüküm arttı.	1	2	3	4	5
17	Dünyadaki önleyici çalışmalar yeterlidir.	1	2	3	4	5

18	Koronavirüs salgınından kişisel tedbirler alarak korunmak mümkündür.	1	2	3	4	5
19	Hastalığa yakalanmamak kişinin kendi elinde değildir.	1	2	3	4	5
20	Görmediğim bir virüsten kaçınmak mümkün değildir.	1	2	3	4	5

KAÇINMA DAVRANIŞLARI						
1	Hastalık ile ilgili haberlere maruz kaldığında dikkatini başka yere çeviririm.	1	2	3	4	5
2	Hastalıkla ilgili konulardan söz edilirken başka şeyler düşünürüm.	1	2	3	4	5
3	Hastalıkla ilgili konuşmaları sonlandırmak için konuyu değiştiririm.	1	2	3	4	5
4	Koronavirüse yakalanmamak için hastane veya doktora gitmem.	1	2	3	4	5
5	Korona virüse yakalanmamak için sosyal etkinliklere katılmamak.(avm, sinema,tiyarto vs.)	1	2	3	4	5

6	Koronavirüse yakalanmamak için işe gitmem.	1	2	3	4	5
7	Koronavirüse yakalanmamak için toplu taşıma araçlarına binmem.	1	2	3	4	5
8	Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığınız insanlarla selamlaşırken onları öpmemek ve ellerini sıkmamak.	1	2	3	4	5
9	Salgın döneminde hastalığa yakalanma korkusuyla uyku düzenim bozuldu.	1	2	3	4	5
10	Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu.	1	2	3	4	5
11	Koronavirüs sebebiyle ölüm korkusu yaşadım.	1	2	3	4	5
12	Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım.	1	2	3	4	5

EK-2 ANKET FORMUNU GELİŞTİRİRKEN EKLENEN SORULAR

HASTALIK ALGISI
-
NEDENLER ALGISI
-
KONTROL ALGISI
Hastalığın yayılmasını durdurmak için çalıştığım sektörün tedbirleri yeterlidir.
Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edebiliyorum.
Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.

Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşıma yaşadım.
Salgın yüzünden mesai sayımda artış oldu.
Koronavirüs salgını yüzünden aileme yeterince vakit ayıramadım.
Koronavirüs iş kazasıdır.
Koronavirüs yüzünden işi bırakmayı düşündüm.
Koronavirüs ile ilgili yeni çıkan kanunları takip ederim.
Koronavirüs yüzünden işe olan motivasyonum da düşüş yaşadım.
Koronavirüs sebebiyle iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.
Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi.
Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı.
Salgın sebebiyle çalıştığım yerde çalışma stresi arttı.
Salgın sebebiyle iş yüküm arttı.
Koronavirüs ile ilgili yeni çıkan kanunları takip ederim.
KAÇINMA DAVRANIŞLARI
Salgın döneminde hastalığa yakalanma korkusuyla uyku düzenim bozuldu.
Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu.
Koronavirüs sebebiyle ölüm korkusu yaşadım.
Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım.

EK-3 ARAŞTIRMANIN COMPONENT MATRİS TABLOSU

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Koronavirüs yüzünden işe olan motivasyonunda düşüş yaşadım.	0,704		0,336										
Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi.	0,689												
Koronavirüs yüzünden iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.	0,684												
Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.	0,659												
Koronavirüs sebebiyle ölüm korkusu yaşadım.	0,640		- 0,475										
Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşma yaşadım.	0,628		0,314										
Salgın döneminde hastalığa yakalanma korkusuyla uyku düzenim bozuldu.	0,612		- 0,518										

Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu.	0,601		- 0,415										
Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım.	0,596		- 0,390										
Koronavirüs salgını yüzünden aileme yeterince vakit ayıramadım.	0,583	0,442											
Salgın yüzünden mesai sayımda artış oldu.	0,550	0,431										- 0,344	
Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.	0,483							0,356			- 0,447		
Koronavirüs iş kazasıdır.	0,470		0,381										
Koronavirüse yakalanmamak için sosyal etkinliklere katılmam. (avm, sinema, tiyatro vs.)	0,447		- 0,416				0,307						
Salgın sebebiyle iş yüküm arttı.	0,382	0,632											

Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.	0,355	- 0,596										
Salgın sebebiyle çalıştığım yerde çalışma stresi arttı.	0,331	0,544		- 0,323								
Bu salgın kaderimizde var.		- 0,532				0,353						
Koronavirüsün kadın ve erkeklere bulaşma olasılığı eşittir.		0,490					0,460					
Hastalıkla ilgili konulardan söz edilirken başka şeyler düşünürüm.	0,432	- 0,489				- 0,450						
Koronavirüs ile ilgili yeni çıkan kanunları takip ederim.		0,466						- 0,433				
Bu hastalığın nedeni ekonomik krizdir.		- 0,463				0,419					- 0,326	
Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.	0,359	- 0,448			- 0,401							

Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı.		0,396											0,390
Medya koronavirüs salgını abartıyor.			0,554										
Koronavirüs ölümcül bir hastalıktır.			- 0,461					0,363	- 0,336	0,359			
Koronavirüs tedavisi olan bir hastalıktır.			0,432	0,368	- 0,323								
Hastalığın yayılmasını durdurmak çalıştığım sektörün tedbirleri yeterlidir.		0,377		0,694									
Çalıştığım sektörde önleyici çalışmalar yeterlidir.		0,385		0,666	0,310								
Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilir.		0,466		0,492	0,347								
Koronavirüs salgınından kişisel tedbirler alarak korunmak mümkündür.		0,309	0,309	0,488								- 0,340	
Hastalığa yakalanmamak kişinin kendi elinde değildir.					0,572	0,345		0,412					

Koronavirüse yakalanmamak için toplu taşıma araçlarına binmem.	0,400				- 0,537						0,339		
Görmediğim bir virüsten kaçınmak mümkün değildir.					0,468							0,337	
Hastalık ile ilgili haberlere maruz kaldığında dikkatini başka yere veririm.	0,367	- 0,494				- 0,496							
Hastalıkla ilgili konuşmaları sonlandırmak için konuyu değiştiririm.	0,463	- 0,444				- 0,463							
Dünyadaki önleyici çalışmalar yeterlidir.						0,430	- 0,405						
Bu salgının nedeni gelişmiş ülkelerin ilaç ve aşı satma çabasıdır.		- 0,316			0,473		0,553						
Koronavirüs herkese bulaşabilir.		0,452	- 0,390				0,535						
Koronavirüse yakalanmamak için hastaneye veya doktora gitmem.					- 0,361			0,546					

Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığınız insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam.	0,306		- 0,338					0,346					
Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.			0,446							0,499			
Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.						0,347				- 0,372	- 0,472		

EK-4 ANKET SORULARI VE FREKANS DEĞERLERİ

		FREKANS					FREKANS YÜZDESİ					ORT
		Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor	
HASTALIK ALGISI	Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.	21	32	26	42	48	12,4	18,8	15,3	24,7	28,2	3,38
	Medya koronavirüs salgını abartıyor.	24	34	24	53	35	14,1	20,0	14,1	31,2	20,6	3,24
	Koronavirüs tedavisi olan bir hastalıktır.	52	60	36	14	8	30,6	35,3	21,2	8,2	4,7	2,21
	Koronavirüs ölümcül bir hastalıktır.	45	60	27	28	10	26,5	35,3	15,9	16,5	5,9	2,40
	Koronavirüs herkese bulaşabilir.	91	63	3	5	8	53,5	37,1	1,8	2,9	4,7	1,68
	Koronavirüsün kadın ve erkeklere bulaşma olasılığı eşittir.	83	57	19	3	8	48,8	33,5	11,2	1,8	4,7	1,80
NEDENLER ALGISI	Bu salgının nedeni ilaç ve aşı satma çabasıdır.	24	25	49	35	37	14,1	14,7	28,8	20,6	21,8	3,21
	Bu hastalığın nedeni ekonomik krizdir.	9	35	37	39	50	5,3	20,6	21,8	22,9	29,4	3,51
	Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.	17	46	38	47	22	10,0	27,1	22,4	27,6	12,9	3,06

	Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.	15	8	15	44	88	8,8	4,7	8,8	25,9	51,8	4,07
	Bu salgın kaderimizde var.	13	22	20	37	78	7,6	12,9	11,8	21,8	45,9	3,85
KONTROL ALGISI	Çalıştığım sektörde önleyici çalışmalar yeterlidir.	35	84	25	18	8	20,6	49,4	14,7	10,6	4,7	2,29
	Hastalığın yayılmasını durdurmak çalıştığım sektörün tedbirleri yeterlidir.	35	69	32	26	8	20,6	40,6	18,8	15,3	4,7	2,43
	Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edebiliyorum.	55	86	16	7	6	32,4	50,6	9,4	4,1	3,5	1,96
	Çalıştığım süre içerisinde koronavirüs yüzünden yaptığım işten verim alamadım.	21	51	39	46	13	12,4	30,0	22,9	27,1	7,6	2,88
	Koronavirüs yüzünden işe yabancılaşıma yaşadım.	15	41	19	73	22	8,8	24,1	11,2	42,9	12,9	3,27
	Salgın yüzünden mesai sayımda artış oldu.	29	70	16	32	23	17,1	41,2	9,4	18,8	13,5	2,71
	Koronavirüs salgını yüzünden aileme yeterince vakit ayıramadım.	41	62	14	34	19	24,1	36,5	8,2	20,0	11,2	2,58

Koronavirüs iş kazasıdır.	29	28	31	31	51	17,1	16,5	18,2	18,2	30,0	3,28
Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.	15	16	22	49	68	8,8	9,4	12,9	28,8	40,0	3,82
Koronavirüs ile ilgili yeni çıkan kanunları takip ederim.	54	80	15	14	7	31,8	47,1	8,8	8,2	4,1	2,06
Koronavirüs yüzünden işe olan motivasyonum da düşüş yaşadım.	23	53	20	49	25	13,5	31,2	11,8	28,8	14,7	3,00
Koronavirüs sebebiyle iş tatmini konusunda olumsuz etkilendim.	27	49	20	50	24	15,9	28,8	11,8	29,4	14,1	2,97
Salgın sebebiyle çalıştığım sektörle kurduğum duygusal bağlılık zedelendi.	17	37	18	71	27	10,0	21,8	10,6	41,8	15,9	3,32
Salgın sebebiyle çalıştığım sektöre devam bağlılığım arttı.	24	62	34	28	22	14,1	36,5	20,0	16,5	12,9	2,78
Salgın sebebiyle çalıştığım yerde çalışma stresi arttı.	43	82	19	16	10	25,3	48,2	11,2	9,4	5,9	2,22
Salgın sebebiyle iş yüküm arttı.	40	71	24	23	11	23,5	41,8	14,1	13,5	6,5	2,37
Dünyadaki önleyici çalışmalar yeterlidir.	12	34	56	44	24	7,1	20,0	32,9	25,9	14,1	3,20

	Koronavirüs salgınından kişisel tedbirler alarak korunmak mümkündür.	37	75	21	24	13	21,8	44,1	12,4	14,1	7,6	2,42
	Hastalığa yakalanmamak kişinin kendi elinde değildir.	26	45	36	45	18	15,3	26,5	21,2	26,5	10,6	2,91
	Görmediğim bir virüsten kaçınmak mümkün değildir.	21	36	28	56	29	12,4	21,2	16,5	32,9	17,1	3,21
KAÇINMA DAVRANIŞLARI	Hastalık ile ilgili haberlere maruz kaldığında dikkatini başka yere çeviririm.	6	19	26	64	55	3,5	11,2	15,3	37,6	32,4	3,84
	Hastalıkla ilgili konulardan söz edilirken başka şeyler düşünürüm.	4	26	16	71	53	2,4	15,3	9,4	41,8	31,2	3,84
	Hastalıkla ilgili konuşmaları sonlandırmak için konuyu değiştiririm.	7	23	21	63	56	4,1	13,5	12,4	37,1	32,9	3,81
	Koronavirüse yakalanmamak için hastane veya doktora gitmem.	7	33	18	53	59	4,1	19,4	10,6	31,2	34,7	3,73
	Korona virüse yakalanmamak için sosyal etkinliklere katılmamak.(a vm, sinema,tiyarto vs.)	34	60	21	35	20	20,0	35,3	12,4	20,6	11,8	2,69
	Koronavirüse yakalanmamak için işe gitmem.	9	11	13	78	58	5,3	6,5	7,6	45,9	34,1	3,98

Koronavirüse yakalanmamak için toplu taşıma araçlarına binmem.	21	40	24	51	34	12,4	23,5	14,1	30,0	20,0	3,22
Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığınız insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam.	75	67	9	10	9	44,1	39,4	5,3	5,9	5,3	1,89
Salgın döneminde hastalığa yakalanma korkusuyla uyku düzenim bozuldu.	24	28	19	57	42	14,1	16,5	11,2	33,5	24,7	3,38
Salgın sebebiyle kaygı ve endişelerim oluştu.	31	58	15	34	32	18,2	34,1	8,8	20,0	18,8	2,87
Koronavirüs sebebiyle ölüm korkusu yaşadım.	27	32	10	49	52	15,9	18,8	5,9	28,8	30,6	3,39
Koronavirüs sebebiyle psikolojik destek aldım.	16	16	11	54	73	9,4	9,4	6,5	31,8	42,9	3,89

**EK-5 "BU HASTALIK SÖYLENDİĞİ KADAR TEHLİKELİ DEĞİLDİR."
SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU**

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?				Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.					Toplam
				Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	8	12	8	11	21	60
			Cinsiyetteki %	13,3%	20,0%	13,3%	18,3%	35,0%	100,0%
			“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	61,5%	54,5%	53,3%	42,3%	87,5%	60,0%
			Toplamda %	8,0%	12,0%	8,0%	11,0%	21,0%	60,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	5	10	7	15	3	40
			Cinsiyetteki %	12,5%	25,0%	17,5%	37,5%	7,5%	100,0%
Sektörü			“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	38,5%	45,5%	46,7%	57,7%	12,5%	40,0%
			Toplamda %	5,0%	10,0%	7,0%	15,0%	3,0%	40,0%
	Toplam		Kişi Sayısı	13	22	15	26	24	100
			Cinsiyetteki %	13,0%	22,0%	15,0%	26,0%	24,0%	100,0%

			“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %	100,0%
			Toplamda %	13,0%	22,0%	15,0%	26,0%	24,0%	100,0%
Sağlık sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	5	6	3	5	10	29
			Cinsiyetteki %	17,2%	20,7%	10,3%	17,2%	34,5%	100,0%
			“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	62,5%	60,0%	27,3%	31,3%	41,7%	42,0%
			Toplamda %	7,2%	8,7%	4,3%	7,2%	14,5%	42,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	3	4	8	11	14	40
			Cinsiyetteki %	7,5%	10,0%	20,0%	27,5%	35,0%	100,0%
			“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	37,5%	40,0%	72,7%	68,8%	58,3%	58,0%
			Toplamda %	4,3%	5,8%	11,6%	15,9%	20,3%	58,0%
	Toplam		Kişi Sayısı	8	10	11	16	24	69

		Cinsiyetteki %	11,6%	14,5%	15,9%	23,2%	34,8%	100,0%
		“Bu hastalık söylendiği kadar tehlikeli değildir.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %	100,0%
		Toplamda %	11,6%	14,5%	15,9%	23,2%	34,8%	100,0%

EK-6 "KORONAVİRÜS HERKESE BULAŞABİLİR." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?				Koronavirüs herkese bulaşabilir.					Toplam
				Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	33	17	3	3	4	60
			Cinsiyetteki %	55,0%	28,3%	5,0%	5,0%	6,7%	100,0 %
			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	61,1%	48,6%	100,0 %	75,0%	80,0%	59,4%
			Toplamda %	32,7%	16,8%	3,0%	3,0%	4,0%	59,4%
		Kadın	Kişi Sayısı	21	18	0	1	1	41
			Cinsiyetteki %	51,2%	43,9%	0,0%	2,4%	2,4%	100,0 %
			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	38,9%	51,4%	0,0%	25,0%	20,0%	40,6%
			% of Total	20,8%	17,8%	0,0%	1,0%	1,0%	40,6%
	Toplam		Kişi Sayısı	54	35	3	4	5	101
			Cinsiyetteki %	53,5%	34,7%	3,0%	4,0%	5,0%	100,0 %
			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %
			Toplamda %	53,5%	34,7%	3,0%	4,0%	5,0%	100,0 %
Sağlık sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	12	16		0	1	29
			Cinsiyetteki %	41,4%	55,2%		0,0%	3,4%	100,0 %

			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	32,4%	57,1%		0,0%	33,3%	42,0%
			Toplamda %	17,4%	23,2%		0,0%	1,4%	42,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	25	12		1	2	40
			Cinsiyetteki %	62,5%	30,0%		2,5%	5,0%	100,0 %
			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	67,6%	42,9%		100,0 %	66,7%	58,0%
			Toplamda %	36,2%	17,4%		1,4%	2,9%	58,0%
		Toplam	Count	37	28		1	3	69
			Cinsiyetteki %	53,6%	40,6%		1,4%	4,3%	100,0 %
			“Koronavirüs herkese bulaşabilir” ifadesindeki %	100,0%	100,0 %		100,0 %	100,0%	100,0 %
			Toplamda %	53,6%	40,6%		1,4%	4,3%	100,0 %

EK-7 "SALGININ NEDENLERİNDEN BİRİ SU KAYNAKLARININ VE ÇEVRENİN KİRLENMESİDİR." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?			Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.					Toplam
			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	4	17	14	18	7	60
		Cinsiyetteki %	6,7%	28,3%	23,3%	30,0%	11,7%	100,0%
		“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	44,4%	68,0%	60,9%	60,0%	50,0%	59,4%
		Toplamda %	4,0%	16,8%	13,9%	17,8%	6,9%	59,4%
	Kadın	Kişi Sayısı	5	8	9	12	7	41
		Cinsiyetteki %	12,2%	19,5%	22,0%	29,3%	17,1%	100,0%
		“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	55,6%	32,0%	39,1%	40,0%	50,0%	40,6%
		Toplamda %	5,0%	7,9%	8,9%	11,9%	6,9%	40,6%
	Toplam	Kişi Sayısı	9	25	23	30	14	101
		Cinsiyetteki %	8,9%	24,8%	22,8%	29,7%	13,9%	100,0%
		“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

			Toplamda %	8,9%	24,8%	22,8%	29,7%	13,9%	100,0%
Sağlık sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	2	10	5	7	5	29
			Cinsiyetteki %	6,9%	34,5%	17,2%	24,1%	17,2%	100,0%
			“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	25,0%	47,6%	33,3%	41,2%	62,5%	42,0%
			Toplamda %	2,9%	14,5%	7,2%	10,1%	7,2%	42,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	6	11	10	10	3	40
			Cinsiyetteki %	15,0%	27,5%	25,0%	25,0%	7,5%	100,0%
			“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	75,0%	52,4%	66,7%	58,8%	37,5%	58,0%
			Toplamda %	8,7%	15,9%	14,5%	14,5%	4,3%	58,0%
		Toplam	Kişi Sayısı	8	21	15	17	8	69
			Cinsiyetteki %	11,6%	30,4%	21,7%	24,6%	11,6%	100,0%
			“Salgının nedenlerinden biri su kaynaklarının ve çevrenin kirlenmesidir.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
			Toplamda %	11,6%	30,4%	21,7%	24,6%	11,6%	100,0%

EK-8 "BU TÜR SALGINLAR TOPLUMUN DİNDEN UZAKLAŞMASINA KARŞI TANRININ VERDİĞİ BİR CEZADIR. "SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?				Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.					Toplam
				Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	5	2	5	15	33	60	
		Cinsiyetteki %	8,3%	3,3%	8,3%	25,0%	55,0%	100,0%	
CİNSİYET		“Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	62,5%	66,7%	71,4%	48,4%	63,5%	59,4%	
		Toplamdaki %	5,0%	2,0%	5,0%	14,9%	32,7%	59,4%	
		Kadın	Kişi Sayısı	3	1	2	16	19	41
			Cinsiyetteki %	7,3%	2,4%	4,9%	39,0%	46,3%	100,0%
			“Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	37,5%	33,3%	28,6%	51,6%	36,5%	40,6%
			Toplamdaki %	3,0%	1,0%	2,0%	15,8%	18,8%	40,6%
Toplam			Kişi Sayısı	8	3	7	31	52	101
	Cinsiyetteki %	7,9%	3,0%	6,9%	30,7%	51,5%	100,0%		

			“Bu tür salgınlar toplum dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
			Toplamdaki %	7,9%	3,0%	6,9%	30,7%	51,5%	100,0%
Sağlık sektörü	Erkek	Kişi Sayısı		2	3	4	6	14	29
		Cinsiyetteki %		6,9%	10,3%	13,8%	20,7%	48,3%	100,0%
	CİNSİYET		“Bu tür salgınlar toplum dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	28,6%	60,0%	50,0%	46,2%	38,9%	42,0%
		Toplamdaki %		2,9%	4,3%	5,8%	8,7%	20,3%	42,0%
	Kadın	Kişi Sayısı		5	2	4	7	22	40
		Cinsiyetteki %		12,5%	5,0%	10,0%	17,5%	55,0%	100,0%
			“Bu tür salgınlar toplum dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	71,4%	40,0%	50,0%	53,8%	61,1%	58,0%
		Toplamdaki %		7,2%	2,9%	5,8%	10,1%	31,9%	58,0%
	Toplam	Kişi Sayısı		7	5	8	13	36	69
		Cinsiyetteki %		10,1%	7,2%	11,6%	18,8%	52,2%	100,0%

		“Bu tür salgınlar toplumun dinden uzaklaşmasına karşı tanrının verdiği bir cezadır.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamdaki %	10,1%	7,2%	11,6%	18,8%	52,2%	100,0%

EK-9 "ÇALIŞTIĞIM SEKTÖRDE DEZENFEKTAN, EL DİVEN, MASKE GİBİ KORUYUCU DONANIMLARI KOLAYLIKLA TEMİN EDEBİLİRİM. SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?				Çalıştığım sektörde dezenfektan, eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.					Toplam
				Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda Sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	25	26	6	2	1	60
			Cinsiyetteki %	41,7%	43,3%	10,0%	3,3%	1,7%	100,0 %
			“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim. ” İfadesindeki %	75,8%	53,1%	50,0%	50,0%	33,3%	59,4%
			Toplamda %	24,8%	25,7%	5,9%	2,0%	1,0%	59,4%
		Kadın	Kişi Sayısı	8	23	6	2	2	41
			Cinsiyetteki %	19,5%	56,1%	14,6%	4,9%	4,9%	100,0 %

			“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.” İfadesindeki %	24,2%	46,9%	50,0%	50,0%	66,7%	40,6%
			Toplamdaki %	7,9%	22,8%	5,9%	2,0%	2,0%	40,6%
		Toplam	Kişi Sayısı	33	49	12	4	3	101
			Cinsiyetteki %	32,7%	48,5%	11,9%	4,0%	3,0%	100,0 %
			“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %
			Toplamda %	32,7%	48,5%	11,9%	4,0%	3,0%	100,0 %
Sağlık Sektörü		Erkek	Kişi Sayısı	10	17	0	2	0	29
			Cinsiyetteki %	34,5%	58,6%	0,0%	6,9%	0,0%	100,0 %

CİNSİYET			“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.” İfadesindeki %	45,5%	45,9%	0,0%	66,7%	0,0%	42,0%
			Toplamdaki %	14,5%	24,6%	0,0%	2,9%	0,0%	42,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	12	20	4	1	3	40
			Cinsiyetteki %	30,0%	50,0%	10,0%	2,5%	7,5%	100,0 %
			“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.” İfadesindeki %	54,5%	54,1%	100,0%	33,3%	100,0%	58,0%
			Toplamdaki %	17,4%	29,0%	5,8%	1,4%	4,3%	58,0%
		Toplam	Kişi Sayısı	22	37	4	3	3	69
			Cinsiyetteki %	31,9%	53,6%	5,8%	4,3%	4,3%	100,0 %

		“Çalıştığım sektörde dezenfektan , eldiven, maske gibi koruyucu donanımları kolaylıkla temin edilebilirim.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %
		Toplamdaki %	31,9%	53,6%	5,8%	4,3%	4,3%	100,0 %

EK-10 "KORONAVİRÜS SALGINI YÜZÜNDEN İŞİ BIRAKMAYI DÜŞÜNDÜM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?			Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.					Toplam
			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	5	5	8	15	27	60
		Cinsiyetteki %	8,3%	8,3%	13,3%	25,0%	45,0%	100,0%
		“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” ifadesindeki %	100,0%	62,5%	66,7%	45,5%	62,8%	59,4%
		Toplamdaki %	5,0%	5,0%	7,9%	14,9%	26,7%	59,4%
	Kadın	Kişi Sayısı	0	3	4	18	16	41
		Cinsiyetteki %	0,0%	7,3%	9,8%	43,9%	39,0%	100,0%
		“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” ifadesindeki %.	0,0%	37,5%	33,3%	54,5%	37,2%	40,6%
		Toplamdaki %	0,0%	3,0%	4,0%	17,8%	15,8%	40,6%
	Toplam	Kişi Sayısı	5	8	12	33	43	101
		Cinsiyetteki %	5,0%	7,9%	11,9%	32,7%	42,6%	100,0%

		“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
		Toplamdaki %	5,0%	7,9%	11,9%	32,7%	42,6%	100,0%	
Sağlık sektörü	CİNSİYET	Erkek	Kişi Sayısı	6	4	2	5	12	29
			Cinsiyetteki %	20,7%	13,8%	6,9%	17,2%	41,4%	100,0%
			“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” İfadesindeki %	60,0%	50,0%	20,0%	31,3%	48,0%	42,0%
			Toplamdaki %	8,7%	5,8%	2,9%	7,2%	17,4%	42,0%
		Kadın	Kişi Sayısı	4	4	8	11	13	40
			Cinsiyetteki %	10,0%	10,0%	20,0%	27,5%	32,5%	100,0%
			“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” İfadesindeki %	40,0%	50,0%	80,0%	68,8%	52,0%	58,0%
			Toplamdaki %	5,8%	5,8%	11,6%	15,9%	18,8%	58,0%
	Toplam		Kişi Sayısı	10	8	10	16	25	69
		Cinsiyetteki %	14,5%	11,6%	14,5%	23,2%	36,2%	100,0%	

		“Koronavirüs salgını yüzünden işi bırakmayı düşündüm.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamdaki %	14,5%	11,6%	14,5%	23,2%	36,2%	100,0%

EK-11 "KORONAVİRÜSE YAKALANMAMAK İÇİN OKULA, İŞE GİTMEM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?			Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.					Toplam
			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	3	6	3	30	18	60
		Cinsiyetteki %	5,0%	10,0%	5,0%	50,0%	30,0%	100,0%
		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	75,0%	85,7%	50,0%	56,6%	58,1%	59,4%
		Toplamdaki %	3,0%	5,9%	3,0%	29,7%	17,8%	59,4%
	Kadın	Kişi Sayısı	1	1	3	23	13	41
		Cinsiyetteki %	2,4%	2,4%	7,3%	56,1%	31,7%	100,0%
		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	25,0%	14,3%	50,0%	43,4%	41,9%	40,6%
		Toplamdaki %	1,0%	1,0%	3,0%	22,8%	12,9%	40,6%
	Toplam	Kişi Sayısı	4	7	6	53	31	101
		Cinsiyetteki %	4,0%	6,9%	5,9%	52,5%	30,7%	100,0%
		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamdaki %	4,0%	6,9%	5,9%	52,5%	30,7%	100,0%
Sağlık	Erkek	Kişi Sayısı	3	3	3	12	8	29
		Cinsiyetteki %	10,3%	10,3%	10,3%	41,4%	27,6%	100,0%

sektörü		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	60,0%	75,0%	42,9%	48,0%	29,6%	42,6%
		Toplamdaki %	4,4%	4,4%	4,4%	17,6%	11,8%	42,6%
	Kadın	Kişi Sayısı	2	1	4	13	19	39
		Cinsiyetteki %	5,1%	2,6%	10,3%	33,3%	48,7%	100,0%
		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	40,0%	25,0%	57,1%	52,0%	70,4%	57,4%
		Toplamdaki %	2,9%	1,5%	5,9%	19,1%	27,9%	57,4%
	Toplam	Kişi Sayısı	5	4	7	25	27	68
		Cinsiyetteki %	7,4%	5,9%	10,3%	36,8%	39,7%	100,0%
		“Koronavirüse yakalanmamak için okula, işe gitmem.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamdaki %	7,4%	5,9%	10,3%	36,8%	39,7%	100,0%

EK-12 "KORONAVİRÜSE YAKALANMAMAK İÇİN TANIDIĞIM İNSANLARLA SELAMLAŞIRKEN ONLARI ÖPMEM VE ELLERİNİ SIKMAM." SORUSUNA CİNSİYET VE SEKTÖR ÇAPRAZ TABLOSU

Hangi sektörde çalışıyorsunuz?			Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığım insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam.					Toplam
			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Gıda Sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	21	27	7	2	3	60
		Cinsiyette ki %	35,0%	45,0%	11,7%	3,3%	5,0%	100,0 %
		“Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığım insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” ifadesinde ki %	53,8%	65,9%	87,5%	40,0%	37,5%	59,4%
		Toplamdaki %	20,8%	26,7%	6,9%	2,0%	3,0%	59,4%
	Kadın	Kişi Sayısı	18	14	1	3	5	41
		Cinsiyette ki %	43,9%	34,1%	2,4%	7,3%	12,2%	100,0 %

		“Koronavi rüse yakalanm amak için tanıdığım insanlarla selamlaşır ken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” İfadesinde ki %	46,2%	34,1%	12,5%	60,0%	62,5%	40,6%
		Toplamda ki %	17,8%	13,9%	1,0%	3,0%	5,0%	40,6%
	Toplam	Kişi Sayısı	39	41	8	5	8	101
		Cinsiyette ki %	38,6%	40,6%	7,9%	5,0%	7,9%	100,0 %
		“Koronav irüse yakalanm amak için tanıdığım insanlarla selamlaşır ken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” İfadesinde ki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %
		Toplamda ki %	38,6%	40,6%	7,9%	5,0%	7,9%	100,0 %
Sağlık Sektörü	Erkek	Kişi Sayısı	17	9	0	3	0	29
		Cinsiyette ki %	58,6%	31,0%	0,0%	10,3%	0,0%	100,0 %

		“Koronavi rüse yakalanm amak için tanıdığım insanlarla selamlaşır ken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” İfadesinde ki %	47,2%	34,6%	0,0%	60,0%	0,0%	42,0%
		Toplamda ki %	24,6%	13,0%	0,0%	4,3%	0,0%	42,0%
	Kadın	Kişi Sayısı	19	17	1	2	1	40
		Cinsiyette ki %	47,5%	42,5%	2,5%	5,0%	2,5%	100,0 %
		“Koronavi rüse yakalanm amak için tanıdığım insanlarla selamlaşır ken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” İfadesinde ki %	52,8%	65,4%	100,0%	40,0%	100,0%	58,0%
		Toplamda ki %	27,5%	24,6%	1,4%	2,9%	1,4%	58,0%
	Toplam	Kişi Sayısı	36	26	1	5	1	69
		Cinsiyette ki %	52,2%	37,7%	1,4%	7,2%	1,4%	100,0 %

		“Koronavirüse yakalanmamak için tanıdığım insanlarla selamlaşırken onları öpmem ve ellerini sıkmam.” İfadesindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamdaki %	52,2%	37,7%	1,4%	7,2%	1,4%	100,0%